

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Festskrift til
AAGE MØLLER

Aage Møller.

Festskrift til
AAGE MØLLER

Udgivet af:
Gustaf Bengtsson og Sune Andresen
Foto: Holt og Madsen
Tegninger: Viggo Kragh Hansen
Tryk: Andelsbogtrykkeriet i Odense
1950

Rønhoved
Højskole 1930.

**Munkemøllebugten,
de fredede Bøge.**

Det burde ikke være nødvendigt at indlede dette skrift med et forord, men da skriftet har en lidt usædvanlig karakter, blir det nok nødvendigt alligevel.

Som bidragydere til festskriftet har vi indbudt baade Aage Møllers venner og hans modstandere. Det var maaske lidt dristigt gjort, men for alle, der kender Aage Møller og hans virke, vil det være klart, at et festskrift i almen forstand, vilde han næppe sætte pris paa. Det lader sig slet ikke gøre over for ham at bringe artikler, der bevæger sig i „emner“ uden om og oven over manden selv. En mand af Aage Møllers støbning kan man ikke bringe blot upersonlig hyldest, men man maa, — ogsaa i sin tak —, tage stilling til ham og hans forkyndelse. Og netop dette, syntes vi, ville være det frugtbare ved et saadant skrift, og paa den maade har da ogsaa baade tilhængere og modstandere forstaaet det.

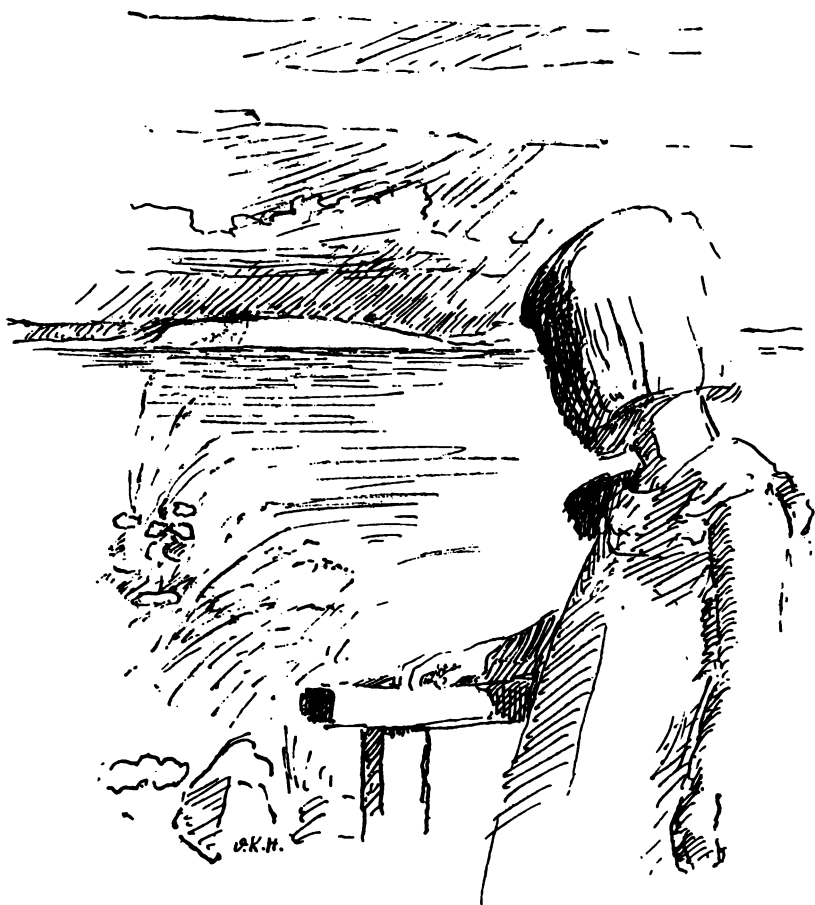
Festskriftet skulde altsaa ikke blot være et takkeskrift til Aage Møller, men ogsaa være et billede paa det liv og det røre, hans ord har vakt iblandt os, et liv og røre, som vi, — trods modsigelse —, takker af hjertet for.

Kære Aage Møller! En broget buket har vi at overrække dig! Vi ved, at du vil modtage den med det humorsmil i øjet, som du altid har overfor denne verdens narrestreger!

God hilsen og tak!

UDGIVERNE.

Holnæs set fra
Rønshoved.

Aage Møller og Sydslesvig.

DA GRÆNSEN i 1920 blev draget midt igennem Sønderjylland, stod den danske højskoles mænd som helhed bag denne grænseafgørelse. En var der dog, som afgjort gik imod, og det var Aage Møller.

Derfor rejste han sin skole ved Flensborg fjord, hvor han og hans elever hver dag skulle leve med det tabte land for øje. — Det tabte land — ja, men ogsaa det forjættede land.

Jeg husker godt det chok, jeg fik, da jeg i 1925 kom til Rønshoved, og Aage Møller med den ham ejendommelige sikkerhed og uden nogensomhelst slags sentimentalitet fortalte os, at det land derovre paa den anden side af fjorden en gang skulle komme hjem til Danmark igen. Han talte ikke om det som en eller anden usikker mulighed, men altid som noget, der næsten var sket. Naar saa Sydslesvig er kommet hjem — —.

Men selvom der var en velgørende kølig-saglig tone i hans omtale af den sag, var det dog ikke skjult for os, at her brændte hans hjerte varmt. Vi saa det de dage, da damperen fra Flensborg lagde til ved broen med sin ladning af søndagsklædte sydslesvigere, som skulle tilbringe en dag paa denne side af fjorden i selskab med forstanderfolkene paa Rønshoved. Det var klart at mærke for dem og os, at de var velkomne.

Eller vi mærkede det, naar vi gang paa gang saa ham føre sine landsmænd fra denne side af grænsen paa togt gennem landet mellem Flensborg og Sli. Sankelmark, Isted, Lyrskov, Danevirke! Danmarks dyreste minder. Han kaldte dem frem og gjorde dem levende, men i hans mund blev de til fremtid, en underfuld forjættelsesrig fremtid.

Kendsgerningerne der nede talte et dystert sprog, men Aage Møllers tro var ikke forankret i statistikkens talrækker. Der er sorte løgne og hvide løgne og statistik, betroede han os. Hvor glædede han sig, hver gang livet fandt sin form og groede frem dernede, ikke paa statistikkens vegne, men paa landsmænds, som var ved at finde vejen hjem. Hans uimponerethed overfor statistikken kunne nok give en eller anden et indtryk, som de sent glemte. „Flemming skal have en højskole nede ved Danevirke, naar han bliver stor,“ sagde han ganske jævnt og ligesom selvfølgeligt, naar talen faldt paa børnenes fremtid. Det var den gang, de fleste, der overhovedet interesserede sig for grænseproblemerne, var optaget af, hvordan vi dog skulle finde paa midler til at afslaa tyskernes energiske angreb paa vor gæense.

Hvorfra fik han saa dette syn, saa helt forskelligt fra den øvrige højskoles?

Jo, han havde paa afgjort maade brudt med det nittende aarhundredes liberalisme og rationalisme. Derfor kaldte kan sin skole den fri folkehøjskole, til stor forargelse for andre, der ogsaa mente at arbejde i den fri skole. Men han gjorde det netop i oplevelsen af den frigørelse, han havde vundet ved at tage sit stade i troens vidunderland, frigjort fra talmajestætens herredømme. At vække og kalde ungdommen til den samme frihed var hovedopgaven for ham i hans virksomhed som højskolemand. Kun i den troendes absolute bundethed til det gudgivne liv findes det, der gør fri. Derfor var højskolens forkyndelse bundet til de ord, der af folkeaanden var levendegjort fra slægt til slægt, først og fremmest de gamle myter. Og derfor er vi som danske bundet til det fædreland, som Gud har givet os, i vor kærlighed og vor tro og kan ikke give os til at ændre det efter det, vi synes kunne passe til vore evner og kræfter, vor klogskab eller angst. I de gamle myter fandt han loven for alt aandeligt liv udtrykt i dette, at det kun er i kamp, at livet vindes. Sikkerhed findes kun i de dødes rige, ogsaa sikring af grænsen.

Der var en dyb enhed i hele Aage Møllers højskolevirksomhed ved Flensborg fjord. Det var ikke tilfældigt, at skolen netop laa dèr. Der var enhed i hans kamp mod hans samtids højskoles man-

Stranden ved Rønhoved.

gel paa bunden livsholdning og hans frimodige forkyndelse af troen paa en dansk fremtid for Sydslesvig midt i de værste forfølgelsesaar under Hitlers tyranni. At denne enhed i livsholdningen selvfølgelig ogsaa maatte føre ham ind i den aktive modstandsbevægelse fra dens første begyndelse, ja gøre ham til en af hovedmændene for modstandsaaendens vækkelse er ogsaa ganske klart for alle, der har fulgt hans færd i de onde aar.

Man har tit villet hævde fra modstanderes side, at Aage Møller gjorde altfor meget væsen ud af sit modsætningsforhold til den øvrige højskole. Da han i sin tid sagde sig løs fra aandeligt fællesskab med de andre, opfattedes det af de fleste som ganske utilbørligt udslag af hans bekendte forfængelighed og dømmesyge. Hver kunne være god for sig, hævdede man, det kom jo dog ikke an paa, om man brugte myterne som udgangspunkt for sine foredrag eller noget helt andet. Han ville nu være noget mærkeligt helt for sig selv, og derfor fandt han paa disse kunstige og naragtige modsætninger og skruede dem op i noget næsten sygeligt og upassende.

Kendsgerningerne har gjort denne tale til skamme. Der var modsætningsforhold til stede, som en dag skulle bekræfte sig ude i den

verden, hvor begivenhederne skriver historie. Modsætningen kom frem i hans og de øvrige jævnaldrende højskolemænds holdning overfor den tyske besættelsesmagt i 1940, og modsætningen kom igen klart frem i hans og hans jævnaldrende højskolemænds helt forskellige syn paa, hvordan vi skulle handle overfor Sydslesvig, da befrielsesdagen kom. Den mytologiske forkyndelse i Rønshoved var ikke blot en ejendommelig mands særhed, men det viste sig, at den havde uomgængelige konsekvenser ude i det politiske liv, hvor der skal handles med ansvar overfor vort folks fortid og fremtid.

Naar Sydslesvigs genforenings historie engang skal skrives, vil Aage Møllers navn blive nævnt med ære deri. Han turde gaa troens, haabets og kærlighedens vej ind i en tidsalder af udmærkede tvivl.

Her er kun talt om Aage Møller og Sydslesvig. Men for alle, som kender noget til denne sag, vil det være ganske klart, at netop paa dette omraade havde han den stærkeste, mest varmhjærtede støtte af sin hustru fru Julie Møller. Hendes navn maa nævnes sammen med hans, hvor denne sag skal omtales, hvis det skal ske med ret og skel.

Vi er mange, som takker dem, fordi de aabnede udsyn for os ind til frihedens, lydighedens strænge, men underfulde livsorden og gav os det levende folkelige haab i øje, som „vore bedsteforældre engang varmede som det lille æg, der var frelst af striden: haabet om det genvundne Slesvigs land“.

Folke Trier Hansen,
forstander, Abild.

Højskolen og Aage Møller.

DA GRUNDTVIG i forrige aarhundredes første halvdel fik ideen til dannelse af en folkelig højskole, var denne idé ganske naturligt forbundet med det frihedsrøre, der havde foruroliget hele Evropa efter den franske revolution, og som trods napoleonskrigene og al anden modstand ikke ville lægge sig. Derfor var Grundtvigs første højskoleplaner af ret praktisk og „udvendig“ natur. Det var det vordende demokrati, der lyste forude. Frihedstankerne var af politisk art, og det folkelige islæt var næppe dengang afklaret.

Grundtvigs praktiske idé tog henblik paa den mulighed, der laa i de raadgivende provinsialstænder af 1831, og i England havde han set det driftige borgerliv, som friheden medførte, naar den først var blevet en naturlig livsform, dette, at den enkelte træder ud af privattilværelsen og blir medborger, demokrat.

Men det medborgerlige er næppe tilstrækkeligt til at bære et sandt demokrati, — og dette har tydeligt nok været ganske klart for Grundtvig. Det er muligt, at det ikke fremgaar af hans saakaldte højskoleskrifter, men det fremgaar med al tydelighed af „Nordens Mytologi“ og meget andet.

Det er derfor en ganske forkert ting at ville bygge en højskole op paa det medborgerlige alene, det er i hvert fald en tynd og meget mikroskopisk forbindelse, man dermed faar med den historiske danske højskole, som Grundtvig blev ophavsmand til.

I tilbageblikket paa de store nationale ulykker 1807—13 og 14 maatte det dæmre for Grundtvig, at folkeligt liv ikke blot var en demokratisk idé, en liberalistisk politik, men at det folkelige liv var bundet til og levendegjort af den danske nødvendighed, den

som han siden kaldte: Kærlighed til fædrelandet, den der havde været stærk nok til at bære nederlagene og forvandle dem til sejr.

Og kærligheden til fædrelandet var ikke blot en følelse, en stemning, en ærbødighed for flag, folk og land, men den var intet mindre end en livsform og en livsudfoldelse, den var en frigørelse af mennesket til at leve i den guds aand, hvori det er skabt, i kærlighedens aand. Og denne livsform, denne menneskelighed, maatte udfolde sig paa dansk for os, fordi modersmaalet, det hjertelige sandhedsord, er det middel, hvorved kærligheden blir lydelig, aabenbar og virkelig.

Derfor fik højskolen først sin egentlige daab, da Grundtvig i 1844 talte profetisk paa Skamlingsbanke. Det var den nationale kamp i Slesvig, der blev den virkelighed, hvori højskolen slog rod, og hvori Grundtvigs syner forvandlede sig fra demokratisk idé til folkelig livsform.

Linjen derefter ligger ganske klar. Over Christen Kold, hvis maal det var at holde aanden fra 48 levende i folket og derved skabe muldjord for en personlig folkelig og kristelig vækkelse, — gennem det store opvæld af skoler efter 64, da vækkelsen af kærligheden til menneskelivet paa dansk atter blev en livsnødvendighed, en eksistenskamp, — og helt frem til 1920, da genforeningen, tilsyneladende, forløste den lange strid, — altsaa helt fra 1844 til 1920 var den folkelige linje klar.

Og dog. De materielle fremskridt og Loke paa listesko havde allerede forinden udvandet sagen. Et lille dygtigt fremskridtsfolk, forrest i frihed, forrest i humanitet, forrest i aandelig liberalisme, det var os omkring 1920! Og det kunne vel næppe undgaas, at den gamle nødvendighed, kærligheden til det danske liv, ikke føltes saa nødvendig længer. Det gik jo heldigt gennem krig og alt, og man begyndte at indrette sig paa mindre og knap saa krævende nødvendigheder. Maaske kunne man nøjes med at klare livets nødvendighed gennem andelssagen, georgismen, socialismen, internationalismen og al anden idealisme, — eller ved de endnu finere former for „aandsliv“ saasom psykologi og — bio-kemi — maaske?

Sønderjylland var vundet, og de gamle tiders kamp endt, nu

skulle saa blot en del løvefødder og gesvejsninger fuldkommengøre det danske lykkeland, den „sangfuglerede i Evropas løvkrone“, som Pontoppidan saa vredladent snakkede om.

Og saa er vi fremme ved Aage Møller. Ikke at han skabte en ny højskole, — udover den ved Flensborg fjord, — men han genskabte en gammel. Aage Møller er ikke nyskabende i *teoretisk* forstand. Den slags er sædvanligvis kun lokeagtigt spindelvæv til at fange fluer med. Men han er en nyskaber i *personlig* forstand derved, at det folkelige danske liv, den fælles nødvendighed, i ham atter blev aktuelt forankret, fik virkelighedsmuld at vokse i. Det folkelige og menneskelige kærlighedens liv har hverken Grundtvig eller Aage Møller skabt, for det er Guds skabelse, — og ingen af dem har heller nogensinde villet bilde os det ind. Og naar nogen somme tider forarget har ment, at de har villet det, saa ligger det i, at hverken Grundtvig eller Aage Møller har kunnet behandle det folkelige, som man behandler et emne, men de maatte tale personligt og sige *jeg*, fordi livet var i dem.

At man i en tid, hvor udviklingslæren, populært sagt, er blevet baade ja og amen for enhver, sagde nej i vide kredse til Aage Møllers genskabelse af noget gammelt, er ikke at undres over. Man kan holde paa „udviklingen“: dette at en ting begynder saadan og saadan, og derefter udvikler den sig efterhaanden til maaske noget helt andet, — og man kan betragte dette som livets lov og *være* i det med frelst samvittighed og det hele. Denne overtro paa udviklingen gør, at meget her i verden desværre blir sørgeligt ustabil og kamæleonagtigt, — man holder lovlige meget af at „udvikle“ sig. — Eller man kan holde paa, at livet kun lever ved gennembrud af aand, ved vækkelse af det engang skabte.

Aage Møller er som sagt ikke en udviklingens mand, men en genskaber, — altsaa set med udviklingsøjne, en konservativ bagstræber, og derfor maatte han vække strid. Den strid, han og Anders Nørgaard vakte, førte mange ud i en nødvendig selvbesindelse. Selv hos modstanderne, ogsaa de uovervundne, har kampen sat sit spor, fordi ogsaa de blev tvunget til selvbesindelse.

Det var Sydslesvig, der blev Aage Møllers daab. Genforeningen blev for ham et nederlag og ikke en sejr, — og dermed var roden atter i orden til alle de kraftkilder, der før havde rundet i nederlagets dage til næring for den fælles nødvendighed. Han saa, at de gamle kilder randt i myterne, saadan som de i oldfolkene afspejler, paa barnevis, Guds førelse af den enkelte og af folkene.

Gennem denne genoplevelse blev muldjorden saa kraftigt nærende tilstede, dette *menneske først*, saa kristent liv kunne gro deri som aldrig før. Aage Møller maatte derfor blive præst, en præst, der aldrig blev noget i sig selv, men kun noget i Guds vold og under hans skabelse, alt sammen ikke for teologiens, præstelighedens og kirkelighedens gavn, men alene til gavn for den virkelighed, som er det danske menneskeliv i lyst og nød.

Hvor stor eller hvor lille, hvor ret- eller bagvendt, Aage Møller end kan synes at være, saa var dette hans store gerning: at genvække den kærlighed til livet, som for os er det danske liv, der alene er sand virkelighedsgrund, muldjord, for aand af det høje. Tak, Aage Møller, for liv, kamp og daad!

Sune Andresen,
forstander, Engelsholm.

Skriftligt portræt.

SOMETIDER sætter man et portræt ind mellem fire stykker træ og kalder dette for en ramme. Lad os begynde med det.

- 1: Betragt disse linier som en varm tak fra en af dine elever.
- 2: Betragt dem også som et lille afdrag på en stor gæld.
- 3: Og betragt dem som en ung mands ærbødige hilsen.
- 4: Om fornødent betragt dem så som et forsøg på at forklare noget, han ikke har begrebet den mindste smule af.

Portrættet må nødvendigvis begynde med en erklæring om, at jeg ikke kender dig.

Sandt nok, jeg har jo været din elev i fem måneder og dertil opholdt mig syv måneder i dit hus. Alligevel kender jeg dig ikke. Ja, jeg siger det så afgjort, fordi jeg ved, at jeg hermed rammer noget centralt i dit personlige forhold til mange af de elever, der gennem årene bevægede sig i dine stuer. Vi kom aldrig til at kende dig.

Ikke fordi der er noget gådefuldt, noget uberegneligt eller lune-fuldt i dit væsen. Til hverdagsbrug er du uhyre ligetil. Elskværdig, rummelig og fyldt af humør og humor. Det vil sige, når du selv bestemmer samværrets art.

For hvor mange af os kender ikke til det psykiske pres fra din side, der altid gjorde det så vanskeligt for dine elever at komme til at tale med dig. „Han er dog forfærdelig svær at få igang“, sagde vi ofte til hinanden. Gav man sig i samtale med dig i en bestemt hensigt, loddede du ligestraks, hvor man ville hen, skar

igennem og sagde det, der skulle siges. Mere end nogle ganske få minutter gik der ikke med dette. Så sad man og så ud gennem vinduet eller op i loftet. Samtalen kunne jo nok gå videre et stykke tid. Men der var noget sterilt over den.

Jeg nævner dette drag hos dig så omstændigt for at antyde, hvad jeg mener, når jeg siger, at vi som elever ikke kendte dig. Kontakt på rent selskabelig basis var ikke til at opnå. Det var ikke til at vide, hvorledes du ville reagere. Måske sendte du et strejfende øjekast ud over brilleglassene og sagde „nå“, som om det ikke kom dig ved. Måske gned du dig med håndbagen på den ene side af næsen og lagde ud med en lang og omstændig redegørelse, man ikke kunne se havde noget med sagens kerne at gøre. At du ovenikøbet skulle være fynbo, efter hvad der fortaltes, rimede jo i hvert fald slet ikke med den traditionelle opfattelse. Du smurte så sandelig ikke hjulene under nogen samtale.

Det er muligt, at dette karakteristiske drag hos dig er bestemt af noget i din natur. Men også kun muligt. Din elev har svært ved at tro det, efter hvad han siden har oplevet af samtaleglade højskolefolk. Forklaringen er snarere den, at det bunder i noget bevidst hos dig, bunder i et valg du har foretaget. Du nægter simpelthen at sidde og solde tiden op ved at tale med en elev om — — eleven selv. I forholdet til dine elever er det altid noget ganske andet, du har villet. Og dette andet hænger som så meget hos dig nøje sammen med det, der har været livet i hele dit virke, det folkelige vidnesbyrd ud af en historisk-poetisk livsanskuelse.

Her er vi ved det centrale hos dig. Ved årsagen til at dine elever ikke lærte dig at kende. Og her er vi også ved selve årsagen til, at din elev efter en kort irritationsperiode (som en del mennesker forøvrigt aldrig er kommet over) heller ikke anser det for særlig vigtigt at lære dig at kende. Den årsag nemlig, at du slet ikke ønsker, at man lærer dig at kende. Du skjuler dig. Du undviger. Du trænger dig selv i baggrunden.

Og du gør det, fordi der kun er een ting, der vejer til for dig: Forkyndelsens renhed og styrke, dens klarhed og konsekvens. I forholdet til din elev er alt andet dig komplet ligegyldigt, så lige-

Rønshoved set fra Fruerskov.

gyldigt, at dit eget væsen forekommer dig at være det ligegyldigste af alt. Talrige er de vidnesbyrd fra dine elever, der bekræfter dette. Helt ud til den yderste rand har du drevet dette, så det for dig blev en uvæsentlig biting, om folk nu kunne li' dig eller ikke, eller om de gik deres vej i harme, eller de bragede over af begejstring. Det budskab, du havde at bringe, skulle stå i lyset af sin egen kraft og ikke tillægges nogen fordrejning eller fortolkning af privat karakter. Intet vejrende sideblik til galleriet, hvor nemheden opholder sig og giver hals, når der er noget, han ikke forstår. Du havde opdaget, at skal *ordet* have en chance overfor det moderne unge menneske, skal det ikke bydes frem og arrangeres med blikfang. Det skal virke i kraft af sig selv.

Ikke uden risiko er en sådan fremgangsmåde, og fristende er det at pynte på budskabet med personlige særheder og unoder, men det skar du ubarmhjertigt bort.

Efter sigende skal du være musikalsk og skal kunne håndtere en fløjte. Nok muligt, men man kender det jo ikke. Visse evner skal du jo også have som skuespiller. Oplæsninger af Holberg bekræfter,

at der er noget om snakken, men man kender det ikke, fordi du lige overfor eleven altid omhyggeligt har koblet den slags fra.

Jeg forsikrer dig, hvad du allerede ved: der kan laves ikke så lidt højskolevirksomhed (som det jo så må hedde) alene på sådanne to sæt evner. Du har vidst det hele tiden. Den slags teater morer, fornøjer og hygger et bundt elever. Men du ved også, at det gør noget andet. Det afleder opmærksomheden fra det egentlige. Og ansigt til ansigt med dit ansvar overfor eleven, gav du afkald på ethvert hjælpemiddel. Det, der skulle fødes i smerte, skulle ikke narkotiseres igennem ved hjælp af flydende stemninger.

Derfor gør det mig godt at måtte sige det, men — pædagog er du jo ikke. Den ham blev dig for snæver. Du skød den af dig. Og ikke ret længe efter må du have smidt metodikkens fladbundede træsko. Foran en brændende tornebusk?

Din elev kender ikke noget til, hvorvidt det ved den lejlighed har været svært for dig at afskrive hele underholdningsapparatet, snoretrækket i kulisserne, for han ved jo ikke meget om dig. Men han kender de nye ordrer, du fik, livet af *ordet*, og han kender dets tryllekraft i et ungt sind. Han skal tage den direkte fornægtelse til hjælp for at undgå at blive ramt deraf senere.

Fuld anerkendelse har du ikke fået og opnår heller ikke. Men du har selv villet det sådan. På grund af den totale mangel på stemningsmaskineri i dit skolearbejde er det meget få af dine elever, der giver sig af med at konfrontere din gerning med regnebrættet. Der er så få ydre holdepunkter, fordi oplevelsen af din gerning har noget forenklet og primitivt over sig. Kultursammenhænge, politiske strømninger, kirkelige kampe, højskolebrydninger m. v. skrumpede så underligt ind på din skole og blev til uaktuelle sager. Som oftest blev der af eleven ikke meget mere tilbage end et nøgent menneske med en tre fire frygtsomme ord paa læberne: Herre! Hjælp min vantro!

Jo stærkere *ordet* tog vore hjerter i besiddelse ved dig som instrument, jo mere vendte vi os fra dig, fjernede os fra mennesket, højskolemanden, personen Aage Møller. I processens videre forløb blev du til noget sekundært, noget i egentligste forstand ligegyldigt

som krykken, den helbredte efterlader på vejen. Man vender sig og konstaterer, at en anden samler den op og benytter den.

Hvilket præcist virkende stykke værktøj kunne du ikke være blevet i dødens hånd, hvis du var faldet for fristelsen til at sætte fløjtespil, teateri og personlige snurrepiberier i forgrunden af din gerning. Hvilken kæmpefabrik for færdigsyede, amtsunderstøttede og autoriserede åndelige højskoleophold, kunne du ikke have startet ved at rette projektøren ind på din egen skikkelse.

Men *tiden*, Aage Møller! *Tiden* — også du har den til fjende. Læg øret til og hør den gnave paa livets rod. Din livsaften skrider støt. Skrider langsomt, medens det skumrer om dig. Faklen bærer du videre. Du har intet valg. Den tid er forbi. Den har brændt sig fast i dine hænder.

Lad da de sidste streger i dette forsøg på et portræt være en forsikring om, at vi har set dit blik ved enkelte lejligheder. Dette svage glimt man også har set i en færgemands øjne, når han godt og vel har færget én over til den anden bred. Måske en smerte over at blive tilbage ved færgestedet? Vi ved det ikke, for vi kender dig jo ikke. Men vi ved, at du færgede os over.

Gustaf Bengtsson,
forfatter, Bornholm.

Aage Møller som præst.

DE FLESTE kender bedst Aage Møller som foredragsholder. Foredragsholderen beder om en sang, som nu „Menneskelivet er underligt“, „Ingen har guldaarer fældet“, eller han beder om en av de bibelhistoriske sange — en som „Arildstiden kom i hu“ med de vers, der falder sammen med det, der nu skal siges. Jeg minder om linierne: „Så han vogted Israel og bar ham over bjerge; kaldes nu med ret og skel hans leder og hans væрге“. Dernæst går foredragsholderen på talerstolen, læser et stykke op av den Gamle Pagt eller fortæller en myte — og så er de fleste snart klar over, at talemåder er bandlyst, ordene er levende — til samhørighed med taleren eller til adskillelse. I alle tilfælde vedgår man, at sag og mand er eet. Bag den folkelige forkyndelse ligger overbevisningen om, at der er en lov givet, som vort folk skal høre sig til, en lov helt fra Nordens gry, og den *skal* viderebringes — til strid, til overvejelse, og den, der har overbevisningen om lovens virkelighed, er sat til at forkynde den, hvad andre så vil mene, og hvordan ordene end vil blive modtaget. De fleste, der har øre, vil vist vedgå, at Aage Møller her strider for en god sag. Et sted i „Nordens Myter“ skriver Aage Møller om manden i kamp: „— han skal kæmpe sådan, at der kan siges om ham, når han dør 80 år gammel, at han kæmpede for en god sag og satte sit liv til for den.“ — De ord er ikke helt galt brugt på Aage Møllers egen gerning.

Men det var ikke den bestandig omrejsende folkelige forkynder, her skulle tales om, men Aage Møller som præst. Blot måtte ovenstående med, fordi der er sammenhæng mellem det ene og det andet.

Hvordan man end betragter Aage Møllers folkelige gerning, så må det være nærliggende at spørge: Hvad skyldes, at taleren er så uræd? Jo, det skyldes den før nævnte overbevisning. Men der skal mere til for at fritage et menneske i den grad for menneskefrygt. Der skal kristentro til. Og så er vi ved præsten Aage Møller. Det er ikke lettest at sige noget om det, for jeg husker ikke bestemte ting, der er sagt i en prædiken, ikke et skriftord udlagt. Erfaringen av fællesskabet er det første, og det er fællesskab i glæde og fred ved, at „også vi er av Gud Faders små“ — som det lyder i Aage Møllers indledningsvers før læsningen. Jeg synes, det er grundtonen i den forkyndelse — „også vi“.

Aage Møller vogter sig for at mene, at han kan sige det ord, mennesker behøver, for at kunne forvisses om frelse fra synd og fra død. Nej, dertil har et menneske ingen magt. Derfor bærer Aage Møllers kirkelige forkyndelse præg av menneskets magtesløshed. Frelsesordet er „kun“ i Herrens egen mund, men der er det også til hver og en. Derfor er kernen i hver gudstjeneste dåb og nadver, og derfor kan der være prædiken og salmesang av tak, — som det står i salmen: „Fuglen har rede og ræven har grav“:

Men, hvor han banker på port og på dør,
altid med ordets guldhammer,
der kommer glæde som aldrig før,
ind i de armes lønkammer;
der går til hjerte med englelyd
nåden og freden med himlens fryd.

Det er ikke ved siden av at nævne også linierne:

Thi er om våren os sommer nær,
når bøg som figen og alle træer
de knoppes og udspringer —

Når menigheden i visse stunder virkelig erfares, da er sommeren så nær våren — dør i barnetroen. Hemmeligheden i den folkelige forkyndelses frygtløshed er barnets fred, tak og glæde ved Guds overbevisende nåde, som den — nu som hin gang for længe siden — åbenbarer sig i Jesu Kristi gerning. At være i kirke er at være hjemme med alt sit, godt som ondt, og der, i Jesu Kristi ånd at

møde Faderen, der beviser sin kærlighed og omsorg i den hellige nadver. Derfor kunne Aage Møller i en samtale om, hvor tit man kan gå til alters, sige: „Jeg går der hver søndag og kunne godt tænke mig at komme to gange.“ Ja — altergangen, om få eller mange med, prægede også gudstjenesten, da Aage Møller virkede som forstander og præst på højskolen i Rønshoved. Gudstjenesten måtte hvile i Guds gerning. Disse stunder var i en af højskolens sale, hvor alt var ordnet på smukkeste måde. Her kunne de elever, der havde lyst og trang, være med. Det er værd at lægge mærke til visse ting av, hvad Aage Møller skriver i årsskriftet 1925 om denne begyndelse: „Vi har aldrig villet sammenblende kirke og skole, og derfor har vi let ved at give eleverne fuld frihed over for det, om de vil være sammen med os om søndagen til gudstjeneste.“ „— når vi ikke sammenblender kirke og skole, skønt vi selv gerne vil have hjemme begge steder, så kan der blive noget, som jeg gerne vil have sagt til dem, jeg lever sammen med, men som ikke kan siges i skolen, fordi det hører hjemme i kirken.“ — „Vi var hjertelig glade fra søndag til søndag. Og hvor var der forventning og fest hver gang, vi samlede ved Vor Herres bord! Jeg glemmer aldrig, da vi første gang knælede sammen med vore elever, som fyldte knæfaldet helt rundt. Og da så senere nogle af egnens folk ville være sammen med os her, hvor vi oplevede glæden i Guds kærlighed, ikke en enkelt gang, men stadig oftere, da var vor glæde fuldkommen.“

I samme stykke kommer Aage Møller ind på dette sidste, en anden side av begyndelsen til præstegerningen. Fra egnen kom kun een, men et inderligt trofast menneske, til gudstjenesterne, senere tre—fire, inden længe flere, mest bosiddende gamle elever. Båndene blev stærkere. Avgørende betydning lægger Aage Møller i nogle sammenkomster i hjemmene. Her sang de nogle salmer, læste et stykke av Det Nye Testamente og samtalede om det læste eller om andre ting, der lå dem på hjerte. Aage Møller siger herom: „Jeg tror, det venskabsforhold, som naturligt må vokse frem av dette, at vi samles i hinandens hjem og samles om noget andet end tom selskabelighed eller mere eller mindre let konversation eller sam-

taler om døgnets spørgsmål eller vort daglige arbejde og bedrift, hjælper os, når vi mødes om søndagen til gudstjeneste. Det fællesskab om ordet og i ordet, som vi om søndagen søger ind i, har vi ligesom lettere ved at opleve virkeligheden av, når vi i forvejen kender et menneskeligt fællesskab sammen med de mennesker, vi er samlede med. Jeg tror, at Gud ved sin ånd har hjulpet os og hjælper os netop på denne måde til oplevelsen av den kristne menigheds kærlighed om Vor Herre Jesu Kristi eget ord ved dåb og nadverbord —."

I efteråret 1924 blev det klart for Aage Møller, at når de ikke blot levede kristenliv med hinanden, men også menighedsliv, så kunne han ikke vedvarende nøjes med at stå som en menneskeordets forkynder, men han måtte blive en Gudsordets tjener, så han på menighedens vegne kunne tale og handle ved dåb og nadver. Sådan dannedes den fri menighed i Rønshoved. Ånden alene forbandt dem. På det grundlag blev Aage Møller præsteviet av Niels Dael og Anders Nørgaard. Til stede var bl. a. Jacob Appel, Arnfred og C. P. O. Christiansen. Selve præstevielsen foregik på den måde, at Anders Nørgård under håndspåleggelse bekendte den kristne tro, og Niels Dael bad Fadervor og sluttede med en kort bøn. Derefter talte Aage Møller, og Anders Nørgaard holdt skriftetale. Ved sammenkomsten bagefter udtalte Jacob Appel, at denne ordination var en kirkehistorisk begivenhed. Der plejer at være et kaldsbrev fra menigheden, når der ordineres. Det kunne nok være fremskaffet med fire—fem navne under og en medlemsliste fra Rønshoved frimenighed, men Aage Møller ønskede ikke nogen av delene. Der var sådan ingen organisation av nogen art, og præsten var ulønnet.

Efterhånden samledes der lidt over en halv snes mennesker hver søndag, og der var altid flere, der kom mere uregelmæssigt. „Av alt dette er vi ganske uafhængige i den forstand, at når blot Vor Herre med sin ånd vil være til stede hos os, så kan vi holde gudstjeneste uden hensyn til et bestemt antal mennesker. Det går akkurat lige godt, om vi er fem, ti eller femten—tyve til stede, blot vi, som er der, må opleve, at Jesus Kristus er midt iblandt os.“

Jeg ved, at mange elever levede hjerteligt med i dette menigheds-

liv. Eleverne på Rønshoved blev præget for livstid både av højskolen dér og av menighedslivet, og de har siden sat spor, hvor de kom. Sådan var det en glæde for Aage Møller og Julie Møller. De ønskede, at eleverne skulle have mulighed for at blive hjemme i menigheden.

Nu skriver vi 1950. Hvad der levedes dengang i Rønshoved, er fortsat, idet Aage Møller stadig er præst i en menighed dér (foruden præstegerningen i Mellerup valgmenighed og i en kreds i Randers), og hans præstegerning er fortsat ud over landet, vel mest hvor gamle elever og venner tilkalder ham, men mange er der også fra de forskellige grundtvigske kredse, der vil høre ham, og der er ikke få Indre Missions-folk, der gerne lytter til Aage Møller, når de slumper til det.

Når det kniber for vort folk, og mon ikke det er ved de tider, finder vi sammen i troen på det levende Gudsord, det, som skal bære igennem gudsdyrkelsen av skrift (misforstå ikke, Apostelskriften er den forunderligste bog i Verden, og med ærbødighed, tak og pris har vi den i hænderne) — og på den gyngende bro bære os frelst over noget helt andet, som proklameres i øst i dag: Avguderiet med videnskaben, fremskridtet. Det sidste her har kristendommen altid kæmpet imod, men nu rejser bølgerne sig.

Aage Møllers og Anders Nørgaards præstelige gerning blev sat ind i folket ikke blot for at bevare arven, men for at udruste til troeskamp. Må det bære os!

Jørgine Abildgaard,
forstander, Snoghøj.

Aage Møller og studenterne.

DET ER en selvfølge, at studentens forhold til højskolen, — hvis han overhovedet har et forhold til denne —, må og skal være et andet end bondens. Der kan være mange grunde til, at en ung landmandssøn (eller -datter) tager på højskole. Han kan ønske at få sine praktiske skolekundskaber genopfrisket og udbygget. Han kan ønske at træffe nye kammerater. Han kan længes efter at se nye egne og opleve noget spændende. Han kan måske også nære ønske om at høre folkelig forkyndelse eller søge svar på de store livsspørgsmål. Eller han kan simpelthen tage på højskole, fordi det betyder man i de kredse, hvorfra han stammer.

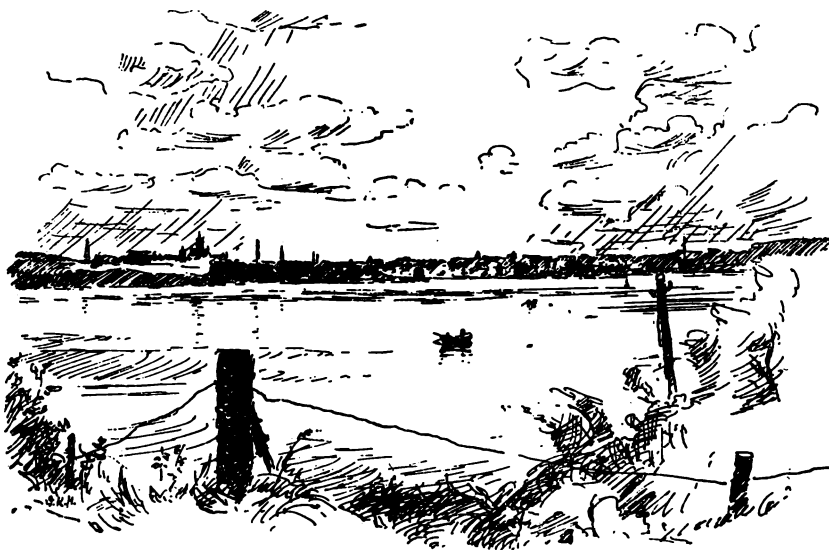
Intet af disse motiver skal agtes ringe. Men lige så selvfølgelig som det er, at den unge landmandssøn, der agter at forblive ved landbruget, kan have disse eller endnu flere motiver til at tage på højskole, lige så selvfølgelig er det, at studenten, der har et helt andet mål med sin uddannelse, ikke kan have helt de samme motiver. Studenten har forlængst fået sine skolekundskaber genopfrisket og udbygget; han har under sit studium forholdsvis let ved at finde nye kammerater og stifte bekendtskab med fremmede forhold; og i mangfoldige tilfælde er han udgået fra et miljø, hvor man ikke har nogen som helst forbindelse med højskoleverdenen. Når en ung student søger forbindelse med folkehøjskolen, er der derfor som regel kun eet af ovennævnte motiver, der gør sig gældende: Ønsket om hjælp i de store livsspørgsmål. Ønsket om at møde det centrale i højskolens anliggende, fordi han føler, at han dér kan lære noget, som studiet ikke kan give ham.

Gælder disse betragtninger studentens forhold til folkehøjskolen

i almindelighed, så gælder de i særlig udpræget grad hans forhold til Aage Møller. Ingen ung student ville i 1930'erne finde på at tage til Rønshoved højskole for at supplere sine studier; for det var ingen „udvidet højskole“, der blev drevet dernede. Ingen ville finde på at tage derned for at finde kammerater, for dertil var skolen lovlige lille. Ingen ville heller finde på at tage derned for at styrkes i sit miljø, for det var undertiden et mærkeligt skrab-sammen af mennesker, der kom dør: Studenter, københavnske arbejdsløse, thyboer og sydslesvigere m. m. Ej heller var det særlig „nye“ toner, der lød i skolens forkyndelse; det var tværtimod noget tilsyneladende velkendt og forældet: Nordiske myter og Israels folks historie.

For en udenforstående, kulturelt interesseret iagttager at se var skolen nærmest en anakronisme, et stykke fortidigt højskoleliv omplantet til nutiden. Der var intet af alt det, som havde gjort den danske folkehøjskole så berømt i verden. Og når så forholdet alligevel var det, at en trofast og stadig voksende kreds af studenter kom til skolens sommermøder og følte sig knyttet til denne skole og dens forstanderpar, så måtte der være noget ganske særligt, de havde fået øje på, — noget centralt og vigtigt, som slet ikke vedkom det ydre. Og det var også netop det, der var tilfældet.

Jeg vil her tage min tilflugt til nogle personlige erindringer, der belyser dette forhold. I størstedelen af mit studium faldt det mig ikke ind at besøge en dansk folkehøjskole. Fra mit hjem havde jeg ganske vist ikke nogen som helst modvilje derimod (min fader havde selv været på højskole i sin ungdom), men på den anden side heller ingen særlig begejstring derfor. Jeg holdt meget af Grundtvigs digtning, ganske særligt hans folkelige sange, men hans disciples anskuelser huede mig ikke altid, specielt ikke deres politiske anskuelser. I min stræben efter at komme til klarhed over, hvad der var sand kristendom, følte jeg mig ganske vist i modsætning til tidens „oxfordske“ pietisme og stærkt tiltrukket af Jakob Knudsens folkelige og kristelige syn; men Jakob Knudsen stod jo også i sit forfatterskab stærkt kritisk overfor højskolen, og han var forøvrigt død og havde tilsyneladende ikke efterladt sig synderlige spor.

Flensborg.

På dette sidste punkt viste den senere udvikling imidlertid noget andet. Jakob Knudsens opgør med grundtvigianismen blev levende igen og blev det ikke mindst gennem Aage Møllers virksomhed i 1930'erne. Dette opgør drog nye kredse, — blandt andet mange studenter —, ind i højskolens verden. Undertegnede var en af dem.

Opgørets mål var at minde om noget vigtigt, der var gået i glemmebogen, og som det var livet om at gøre at få sagt. Aage Møller var ikke i tvivl om, at han i dette opgør havde et profetisk kald, og dette gav hans ord myndighed.

Var der nu noget i dette, der særlig angik studenter? Både ja og nej. Der var intet, der særlig angik studenter. I folkelig tale er der aldrig noget, der „særlig“ angår en eller anden stand. Og sommermøderne var forøvrigt åbne for alle. Men det var alligevel således, at sommermøderne på Rønshoved højskole fra 1933 til 1941 fik en ganske særlig betydning for en del unge akademikere. Hvad var nu grundene hertil?

For det første dette, at Aage Møller altid har haft en udpræget evne til at forstå unge og forstås af unge. Hans sind er ungt og

vil sandsynligvis vedblive at være det, også under de hvide hår. Han ejer ungdommens respektløshed og vovemod og forstår ungdommens inderste længsel. Og da studenter normalt også er unge, skabes der alene af den grund forholdsvis let kontakt mellem ham og studenterne.

Dernæst hans klare tanke. Den akademiske verden har altid med rette foragtet vrøvlende foredragsholdere; men i Aage Møllers foredrag var som regel intet vrøvl. Der kunne være meget, som æggede til modsigelse; men en klar linie var der altid, omend han så godt som aldrig brugte manuskript. Han har selv ofte gjort rede for, hvorledes han i sin tidlige ungdom var stærkt optaget af den moderne videnskab. Deraf hans sans for intellektuel redelighed. Han erkendte videnskabens ret til at øve historisk kritik, også når det gjaldt selve de inspirationskilder, han benyttede: Myten og bibelhistorien. Også dette måtte tiltale en akademiker.

Men, — og dette er det tredje, måske vigtigste karaktertræk i denne forbindelse —, samtidig med at Aage Møller således respekterer intellektets ret, så er og var hans foredragsvirksomhed fra ende til anden et indgående opgør med den moderne intellektualisme. Han kender og respekterer forstanden, men tilbeder den ikke. Han kender „Loke“s begrænsning, kender den rene videnskabs tomhed, den åndløse „sorte skole“s fallit. Derfor blev hans foredrag for studenterne som frodige oaser midt i studiets ørkenvandring. Og for den færdige kandidat, der var havnet i et embede eller på et kontor, var hans sommermøder som et møde med livet, med ånden, kærligheden til fædrelandet. Et møde, som man hvert år glædede sig til.

Det er ofte blevet hævdet, at Aage Møllers benyttelse af mytologi og billedtale er et „Kana'ans sprog“, kun tilgængeligt for de indviede. Man har sagt, at han skabte en sekt, og noget var der måske om det, eller rettere: der var virkelig tilløb til det. Men Rønshoved højskoles salg i 1941 forpurrede dette. Nu blev Aage Møller kastet ud iblandt alle slags folk; og så langt fra at danne „sekt“ kom han tværtimod i forbindelse med en masse mennesker, som han aldrig før havde haft forbindelse med, Dansk Samlings

folk, Tidehvervsmænd, folk af modstandsbevægelsen, kirkelige såvel som ukirkelige, akademikere, arbejdere og mange andre. Det var ofte de mærkeligste steder, han blev indbudt til at tale. Det var ikke altid det specielle højskolepublikum, han talte til. Og dog prægede han også i denne tid en række yngre højskolefolk, som i dag sidder rundt på skolerne, samt en del præster. Nogle af dem var også i sin tid med til sommermøderne i 1930'erne, men ingen-lunde dem alle. Nogle af dem er akademikere, men ikke alle.

Aage Møllers tale er ikke vanskelig at forstå, selv om han bruger sit særlige billedsprog. Om man forstår ham eller ikke, afhænger ikke af ordvalget, men af, om man har øre for hans *budskab* eller ikke. Hvis man kun kommer for at høre en teoretisk udredning, er han uforståelig. Den mytologiske tale kan nemlig kun forstås af den, som den *angår*. Den objektive intellektuelle tilskuer forstår ikke et ord af det hele.

I en vis forstand er den mytologiske tale derfor alligevel en tale for de „indviede“. „Indvielsen“ består imidlertid ikke i oplærelse i et specielt sprog, men i, at man er engageret i budskabet, hører det som en tale til sig selv og enten tager imod det eller bliver vred.

Det betydningsfulde ved denne forkyndelsesmåde, — der forøvrigt ikke er speciel for Aage Møller eller overhovedet for grundtvigianismen —, er to ting, der er tilsyneladende modstridende: På den ene side er forkyndelsen rettet til folket i videste almindelighed, en myndig tale til alle uden hensyn til rang og stand, en tale om menneskelivets og folkelivets vilkår. Og på den anden side er det den mest fortrolige tale, der findes, et ord til den enkelte, et budskab rettet til hver enkelt med et krav om afgørelse i strengeste ensomhed. Ofte sad vi i foredragssalen og syntes, han netop havde èn selv for øje og bragte netop det, man i sin særlige situation havde brug for at høre.

Det var derfor skønne dage på Rønshoved i de år. Aldrig vil de glemmes af os, der dengang kom fra universitetets mørke auditorier eller de støvede kontorer ud til somrenes stævner ved Flensborg fjord. Aldrig har vel Danmarks land og folk, dets modersmål,

folkeoplysning og grænsekamp mødt os skønnere, mere nærværende og virkeligt, mere nøgternt og poetisk, end netop i de dage. Det er vi taknemmelige for; og vi vil gemme på det i vore manddomsdage.

I dag står Aage Møller igen i et højskolearbejde. På et sted lige så skønt beliggende som Rønshoved, — på Kirkehøjskolen ved Snoghøj —, får han endnu lejlighed til at tale til unge, forhåbentlig også til mange studenter. De, der til daglig slider for karrièren, for eksamen eller hvad det nu skal være, har mindst lige så meget brug for at møde højskolen som andre folk. De har brug for at møde mennesker uden for deres egen klasse. Og de har frem for alt brug for at få rakt et bæger vand fra Urds kilde. Thi „forældet aldrig blev livets tale“.

Så kan man forøvrigt være uenig med Aage Møller om mange ting, og synes, at han undertiden har profeteret lidt for dristigt, ofte helt ved siden af. Det gør ikke spor. Det er kun godt, det er således. Troens holdning overfor ordet er ikke det samme som ukritisk beundring overfor ordets tjener. Men troens holdning avler dyb *taknemmelighed* overfor ordets tjener. Denne taknemmelighed vil vi gerne give udtryk for i dag.

Og dermed sender vi Aage Møller og hans ædle frue en hjertelig hilsen på 65 års dagen!

Axel Riishøj,

stiftsfuldmægtig, cand. jur., Ribe.

Aage Møller på nært hold.

ET UHYRE LANGT tyndt menneske med noget i retning af et fuglehovede på en tilsvarende hals — det er min barndoms dunkle erindring om Aage Møller. Vi børn kaldte ham „lange Aage Møller“, og det var en stående fornøjelse for os hver fredag, når vi fik macaroni og knækpølser, at hæfte dette navn på det allerlængste stykke macaroni, vi kunne finde i vor portion. Jeg husker således engang, jeg havde fået spiddet et ualmindelig langt stykke på gaflen og triumferende holdt det frem til almindelig beskuelse, mens jeg højroset forkyndte for mine bordfæller: „Her er lange Aage Møller“ — uden at lægge mærke til, at samme person netop var trådt ind ad døren. Almindelig jubel undtagen hos undertegnede, der gerne kunne være krøbet under bordet af flovhed.

For øvrigt var Aage Møller lærer ved Ry højskole, hvor jeg havde mit barndomshjem. Det var hans første plads, men sjældent har man vist set en så begejstret ung højskolelærer. Han gik helt op i gerningen, og han forstod at „tage“ eleverne, så de fulgte ham både i alvor og spøg. Ikke mindst det sidste var han en mester til i de dage. Jeg husker, da han pludselig dukkede op under det store elevjuletræ som nisse, den længste og mærkeligste nisse, jeg nogensinde har set. Og efter ham fulgte hans ged — à la Gandhi havde han nemlig en ged, som vistnok forsynede ham med mælk i hans ungarletilværelse, men som tillige var til megen moro for ham og hans omgivelser — i dette tilfælde var geden forspændt vor legevogn, der var fyldt med godteposer, som han rundelig delte ud af. Indfaldet vakte megen jubel, så megen, at geden endte med at rejse sig på bagbenene og lægge an til et drama.

Også om Aage Møller selv kunne der stå drama. Også dengang i de unge år kunne han imellem virke udfordrende eller ligefrem forargende. Men i almindelighed var han meget afholdt blandt eleverne, som undertiden ligefrem forguede ham. Han var en dygtig lærer, en ypperlig oplæser, bl. a. af Holbergs komedier, munter og festlig og fuld af påfund, så der foregik altid noget, hvor han var. Vi beundrede ham, da han satte sejl på „Svanen“, den største af vore både, og stod til havs. Det var ikke prøvet før på de kanter og vist heller ikke siden, men han skulle nu gøre det, og det var typisk for ham. Jeg har en lidt tåget forestilling om, at da han efter nogle års forløb blev gift, hentede han sin brud, Julie la Cour, på motorcykle. Det var heller ikke almindeligt, navnlig ikke i de tider. Jeg tør heller ikke sige, det er rigtigt, men historien virker ikke usandsynlig. Han havde også duer og det i massevis og af mange forskellige racer. De sværmede om ham og sad ofte på hovedet og skuldrene af ham, når han viste sig, uden altid at være lige renlige overfor ham og hans tøj, men det forhøjede kun virkningen ved hans fremtræden.

Det var ikke helt tilfældigt, at Aage Møller begyndte sin løbane som højskolemand i Ry. Far havde som dreng haft Aage Møllers far til lærer og siden stået i forbindelse med ham. Den gamle Møller udtalte senere sin forundring over, at Far havde haft mod til at tage sønnen som lærer. Der skulle måske også lidt mod til. Man kunne aldrig vide, hvad Aage Møller kunne finde på at sige eller gøre, men det var åbenbart, at der var muligheder i ham. Det kneb ham imidlertid at komme ud af det med sin medlærer, efter at en sådan efter nogle års forløb var dukket op. Aage Møller var nu næppe ene om skylden, men det blev i hvert fald til en voldsom kappestrid om elevernes gunst. De drev det så vidt i deres iver, at de delte bolsjer ud i timerne for at komme først i kapløbet. Det kunne ikke blive ved med at gå, og det endte så med, at Aage Møller rejste, men jeg ved, at Far sidenhen ønskede, han var blevet.

Jeg var 4—5 år dengang, og Aage Møller gled nu foreløbig ud af min synskreds. Men ved jul og andre højtidelige lejligheder mindedes jeg ham. Da fik vi nemlig lov til at spise med den sølv-

ske, vore respektive faddere havde skænket os i faddergave. Og Aage Møller havde stået fadder til mig og tillige spillet en vis rolle ved min fødsel, takket være et af sine ungdommelige påfund. Han satte nemlig en ære i at være den første, der bragte eleverne meddelelsen om den lykkelige begivenhed, og da den indtraf en tidlig sommermorgen, hvor de endnu lå i deres søde søvn, mens han naturligvis var på tærne, så listede han sig til at stikke beskrevne sedler ind gennem deres vinduer, så de på den måde fik nyheden forebragt i samme nu, de slog øjnene op. Det var et ægte Aage Møller'sk påhit, sådan som vi kendte ham i vor barndom, og denne historie, der selvfølgelig blev husket, var med til at bevare hans navn og skikkelse for os mindreårige, der ellers ikke bekymrede os om verdensbegivenhederne og derfor heller ikke om hans videre færd.

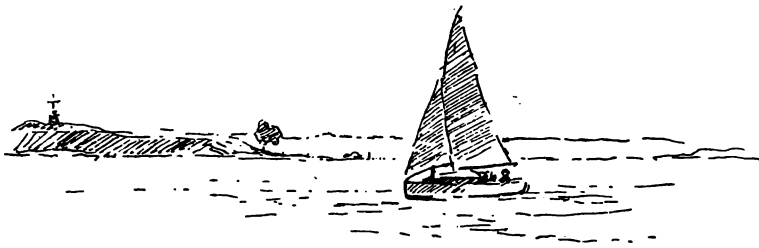

I januar 1930 kom jeg til Rønshoved højskole. Jeg var student på det tidspunkt og havde i lighed med flere af mine kammerater besluttet at tage på højskole i den måned, hvor der ikke foregik noget ved universitetet. Det var egentlig Askov, jeg havde tænkt på, men så traf jeg min broder, der sommeren forinden havde været midlertidig lærer på Rønshoved, og han foreslog mig at tage derned i stedet. Jeg mindedes dunkelt barndommens „lange Aage Møller“. Jeg havde også hørt eller læst noget om, at han i den senere tid havde gjort sig bemærket ved at stille sig på bagbenene overfor andre højskolefolk, men det afgørende var noget mærkeligt, min broder fortalte mig om Ygdrasils ask og om Mimers brønd, der ligger i jætteland. Det slog mig, ja, der var ligesom noget i mig, der sagde, at det var der, jeg skulle hen. I hvert fald, beslutningen var taget med det samme.

Jeg kom til Rønshoved, og den måned, jeg var der, blev afgørende for mig. Jeg hørte ganske vist ikke meget om Ygdrasil og Mimers brønd — det var jeg egentlig lidt skuffet over — men jeg hørte til gengæld om profeten Samuel og hans forhold, på den ene side til Eli, for hvem hans ord blev en dom, på den anden

side til Saul og David, for hvem hans ord blev en kaldelse og en åbenbaring, end kundgørelse af, hvad der boede i deres hjerte, uden de havde vidst det. Og det var underligt. Jeg havde jo nok forinden vidst noget om, hvad en højskole er for noget. Jeg var selv opvokset på en, og Far havde betydet uhyre meget for mig. Jeg havde også før hørt bibelhistoriske foredrag og fornemmet, at der kunne være livsoplysning i dem. Men dette var alligevel noget andet. Disse foredrag var ikke historiske på den måde, at man kan lære af historien og af fortidens store skikkelser. De havde ikke noget med fortid at gøre, men de var helt igennem nutidige, en forkyndelse, der havde bud netop *til os*, og som vi inderst inde hungrede efter, slet ikke noget med en livsankuelse, der blev os påduttet af en overlegen personlighed, og som vi takket være vor ungdom kritikløst lod os opsluge af — jeg for min part kan slet ikke forene noget sådant med Aage Møller — men det var netop dette, at der ved åndens hjælp blev kundgjort os, hvad der boede i vort hjerte, noget vi ikke rigtig havde vidst hidtil, men som der nu blev kastet lys henover, så vi så en mening og en sammenhæng i vort liv, ja, en Guds bestemmelse over det, som fyldte os med glæde og med frygt på en gang. — Ja, jeg ved ikke, hvad andre oplevede, jeg kan kun tale for mig selv, og jeg tror nok, jeg havde den lykke at komme på højskole i den rette tid, sådan at lærerens evne og elevens trang helt kunne mødes. Jeg husker således, hvor jeg sad og glædede mig om formiddagen til Aage Møllers time kl. 11, hvor jeg skulle ind at høre og lytte, og det ved jeg, at selv om jeg ikke senere havde haft noget med Aage Møller at gøre, ville jeg altid være ham taknemlig for den måned, jeg tilbragte på Rønshoved højskole hin vinter. Jeg må også tilstå, at jeg sjældent siden har fået så meget ud af hans foredrag som netop dengang.

For øvrigt var det jo ikke blot den profetiske livsoplysning, der gav Rønshoved sit særpræg. Der var to ting til, man ikke mødte på andre højskoler. Der var den nære tilknytning til Sydslesvig, besøgene hos de danske i Flensborg og omegn, som vi elever deltog i, og forbindelsen med dem, der arbejdede dernede. Jeg tror ikke, jeg hidtil havde skænket Sydslesvig mange tanker; jeg havde vel

Pynten ved Holnæs.

JKH.

nærmest opfattet det som et tabt land. Nu blev det et troens, håbets og fremtidens land. Det var således ikke blot over vort eget personlige liv, der blev kastet et profetisk lys, men tillige over vort folks liv. Også det var en dyb og forpligtende oplevelse og atter på en sådan måde, at vi ligesom genkendte det som noget, der havde boet uforløst i vort og vort folks hjerte. Det var i og for sig ikke Aage Møller, der overbeviste os. Han var kun et redskab, men et Guds redskab, en Guds tjener.

Og som sådan mødte vi ham endelig i kirken, for det var jo den tredie mærkelige ting ved Rønshoved, at gymnastiksalen om søndagen blev forvandlet til en kirke, ikke en lys, høj og strålende sal; den var lille, lavloftet og mørk, men ordet lyste op derinde, så det blev os et behov at komme der om søndagen, ikke blot for at høre Aage Møllers prædiken — når jeg nu tænker tilbage, er der kun en, jeg kan huske en lille smule af — men for at fornemme, at vi er Guds hus og kirke nu, bygget af levende stene.

Det er flere gange blevet sagt om Aage Møller, at han har øvet sin største gerning som præst. Det kan jeg ikke gå med til. For mig blev de ord, jeg hørte i foredragssalen, de mest afgørende, men for øvrigt kan hans folkelige gerning og hans præstegerning ikke skilles fra hinanden. De danner en naturlig sammenhæng og enhed.

Jeg havde egentlig ikke tidligere tænkt på at blive højskolelærer — jeg gik nærmest og drømte om en akademisk løbebane — men

efter mit ophold på Rønshoved blev det vejen fremefter for mig, og det formede sig nogle år efter sådan, at Aage Møller selv blev min første arbejdsgiver. Det gav jo en større indlevelse på stedet; nu fik jeg myterne med og adskillige andre ting, som kom til at betyde meget for mig. Og så opdagede jeg tillige, at Aage Møller var behæftet med adskillige menneskelige fejl. Han har da nu heller aldrig givet sig ud for andet end et menneske, men det var egentlig helt rart at få det bekræftet, og det fik jeg! På den anden side har hans modstandere ganske skudt over målet, når de uden videre har betegnet ham som dømmesyg, selvretfærdig og hovmodig. At Aage Møller har udtalt skarpe domsord, det er vist, men det beror på en helt fejlagtig vurdering, hvis man i almindelighed vil søge kilden til disse domme i hans egen syndige natur. At Aage Møller i øvrigt har blandet meget af sit eget sammen med det, der virkelig er blevet givet ham at sige, vil han være den første til at indrømme. Det har skadet ham selv meget og skabt ham mange unødige fjender, men det afkræfter ikke, at han trods alt har fået et åndens mandat til det opgør, der er og forbliver hans hovedindsats: kampen mod den udvandede højskole, en kamp, som ikke kunne føres, uden der blev fældet dom, men som havde sin positive modpol i hans hjemlige talerstol på Rønshoved. Og de, der kender ham derfra, vil vide, at han i virkeligheden er en ydmyg mand, ydmyg i forhold til sit kald, og først og sidst da ydmyg overfor den, der har givet ham kaldet.

Aage Møller er en profet. Lad os blot sige det med et smil, men der er alvor og sandhed bag. Han har også fået profetens kår at føle. Og han er en kampens mand — ellers havde han heller ikke kunnet bruges til den gerning, han fik. Men der er det fornøjelige ved Aage Møller, at der er ikke noget fjernt og ophøjet eller fornemt tilbagetrukket over ham. Han er ganske jævn og ligetil og den dag i dag lidt drenge-flabet. Han kan finde på at sige de forfærdeligste ting, også blandt venner, i den mening at man ikke skal tage det altsammen lige højtideligt, men det kan måske somme-tider være svært nok at skelne mellem, hvad der er spøg og hvad der er alvor, også for Aage Møller selv. Han har mere end en gang

rendt sig en staver i livet af den grund og forvandlet venner til fjender uden at ville det. Men det er vel også sket, at fjender er blevet til venner, fordi de kom ham på nært hold og så, at det, der lyste af vigtighed på afstand, kun var sæbebobler, og at den, der blæste så stolt på kridtpiben, i grunden var et hjælpeløst menneske, som trængte til hjælp og nåde og havde gjort det så hårdt og længe, at han også vidste noget om, hvor begge dele er at finde.

Jeg er glad over, at jeg har lært Aage Møller at kende, ikke blot som profeten og forkynderen, men tillige som menneske, og det et menneske, der trods alle unoder er hjælpsom og hjertelig af væsen. Jeg husker således, da jeg som nys ankommen lærer på Rønshoved blev sat til at tale ved et månedsmøde, et eksperiment, som en ung og ganske uprøvet mand godt kunne brække halsen på. Jeg forstår egentlig ikke, at Aage Møller turde, men tilfældigvis gik det godt, og jeg glemmer ikke den glæde og den hjertelighed, hvormed han bagefter udtalte sin tilfredshed med præstationen. Det hed sig ellers, at Aage Møller ikke interesserede sig for sine unge lærere, fordi det hele kom an på ham selv, men her må jeg i hvert fald melde hus forbi.

Kære Aage Møller. Jeg er måske først nu blevet klar over, hvor meget jeg skylder dig, og inden det er for silde, vil jeg gerne sige dig inderlig tak. Tak for den måde, du har røgtet dit fadderskab på! Ved siden af Far er der ikke nogen mand, der har betydet så meget for mig som dig. Jeg ved, der er meget, der er bristet for dig. Dit hår blev tidlig hvidt. Men du har ikke levet og kæmpet for-gæves. Hvor havde den danske højskole været i dag, hvis du ikke var gået mod strømmen? — Jeg takker Gud for den dag, jeg kom til Rønshoved, og jeg beder ham velsigne din livsaften, der nu stunder til.

Frede Bording,
forstander, København.

Aage Møller og Rønshoved Frimenighed.

AAGE MØLLER har paa flere Omraader haft meget stor Betydning for danske Folkeliv og dansk Menighedsliv. Det er kendt ud over Landet, og derom skriver andre i denne Bog. Hvad han derimod har betydet som Præst for Rønshoved Frimenighed, er mindre kendt og maaske vanskeligere at vurdere. Men lidt skal der her siges derom.

Da Aage Møller i 1921 begyndte sin Gerning som Forstander for Højskolen ved Flensborg Fjord, stod det ham klart, at han ikke vilde blande Skole og Kirke sammen, men da han foruden at være Højskolemand tillige følte Trang til en kristen Forkyndergerning, ogsaa for sine Elever, samlede han dem, der havde Lyst til at være med til en Art Søndagsgudstjeneste i Højskolens Foredragssal, hvor han selv førte Ordet, i den første Tid skiftevis med to af sine Medarbejdere, der senere blev Præster.

Allerede Aaret efter, 20. Aug. 1922, blev der i Forbindelse med et Historiekursus holdt en Art Gudstjeneste med Altergang i Skolens Gymnastiksal med *Anders Nørgaard* som Præst. Dette gentog sig i de følgende Aar med større Mellemrum for Eleverne, og enkelte af Egnens Folk sluttede sig til, naar A. Nørgaard eller Pastor Skaarup kom til Stede. Ellers fortsatte Aage Møller med sine Prædikentjenester.

I 1924 begyndte han ogsaa at holde kristelige Møder i nogle af de Hjem, der sluttede sig til Kredsen omkring Højskolen, og der opstod efterhaanden et rigt Fællesskab mellem dem. En Menighed var ved at blive til, og saa blev det klart for Aage Møller, at han, som han selv udtrykte det, „ikke vedblivende kunde nøjes

med at staa som en Menneskeordets Forkynder, men maatte blive en Gudsordets Tjener", saa han ogsaa paa Menighedens Vegne kunde tale og handle ved Daab og Nadver.

Den 1. Marts 1925 lod Aage Møller sig derfor ordinere til Præst for den lille Menighed. *Niels Dael* prædikede om, at det kun er Gud, der kan føre Mennesker sammen i et Samfund, der kan holde, ogsaa hvor Mennesker staar sig selv i Vejen med deres „Ordninger“, og A. Nørgaard ledede Ordinationen, der sluttede med Altergang.

Gennem en stiltfærdig, men sund Udvikling var det altsaa nu kommen dertil, at Aage Møller var blevet Præst for en lille Menighed; han havde, som han selv sagde det, faaet Lov til at „tjene dér, hvor Mennesket er mindst, og Gud er størst“.

Selv sagde han ogsaa, at han stadig var og vedblivende vilde være mest Højskolemand. Om han saa fik størst Betydning som det ene eller det andet — ja, det faar staa hen — til en højere Domstols Afgørelse. Han blev i alle Tilfælde en Præst af Guds Naade, og i de senere Aar har han ogsaa været *mest* Præst.

Aage Møllers Prædikener er altid enkle, korte og klare, idet de samler sig om et Hovedpunkt i Evangeliet, og de har næsten aldrig nogle af de „Udfald“, som ofte forarger fremmede, naar han taler ved offentlige Møder.

Det, der først og fremmest kendetegner vor lille Menighed, er dog Samlingen om Daab og Nadver. Her er Aage Møller helt ud Tjeneren, der forsvinder og lader Gud komme til. Derfor er en Daabsfest en af de skønneste Oplevelser i Rønhoved.

Aage Møller har vist heller aldrig direkte opfordret nogen til at gaa til Alters, men Nadveren er paa den naturligste Maade blevet Højdepunktet i alle Gudstjenester, naar der da ikke ogsaa er Daab — kun en eneste Gang gennem 14 Aar mindes undertegnede en Gudstjeneste ved Aage Møller uden Altergang — og kan det end ske, at „travle“ Mennesker kommer lidt for sent; ingen af dem gaar igen, før Gudstjenesten er sluttet med Altergang.

Berigende er det ogsaa, at unge Ægtefolk ofte tager deres Børn med til Gudstjeneste, ligesom der altid møder en stor Flok fra det

nærliggende Børnehjem, saa nu mangler der kun, at man ogsaa tager dem med til Alters.

Halvdelen af Medlemmerne i den lille Frimenighed er Aage Møllers gamle Elever, der er bosat paa Egnen, og som staar i et personligt Venskabsforhold til ham og hans Familie. Blandt andet derfor betyder en Gudstjeneste under hans Ledelse saa meget. Derimod lyder det mærkeligt, naar en fremmed kommer og siger, at han gerne vil „børe“ Aage Møller, eller en anden Præst, som man ofte kan komme ud for det, især i Byerne. En Gudstjeneste er jo ikke en Præst eller hans nok saa beaandede Prædiken, men det at faa Lov til at samles om Gud og hans Naadegaver.

Men næst Gud er det Aage Møller, vi maa takke for, at vi nu har faaet Lov til det her i Rønshoved Frimenighed gennem 25 Aar, og vi haaber paa, at det maa vare ved i mange Aar endnu.

Kristen Nørgaard,
Aarsbjerg, Rinkenæs.

Aage Møllers foredrag på Rønshoved højskole.

AT SKRIVE om Aage Møllers foredrag i dette festskrift er nødvendigvis det samme som at skrive om Aage Møller og hans betydning for mig selv. Meningen med at skrive må være, at det bliver til glæde for Aage Møller og til oplysning for andre. Opgaven er blandt andet vanskelig derigennem, at den ikke kan løses, uden at man ligesom tvinges til at tale meget personligt eller tale om forhold, som er privat-personlige, knap nok kommer andre ved. Den, der var elev på Rønshoved, kunne ikke rejse bort derfra, som om intet var hændt. Det stammede fra, at der lød et ord med myndighed, med kærlighed og sandhed. Alle dage vil man være den mand taknemlig, som førte dette ord. Tænker man over sit liv, vil der være nogle ganske få mennesker, som har været bestemmende, om hvilke man vil sige: hvordan var mit liv blevet uden dem? Sådan er vi adskillige af Aage Møllers gamle elever, som har det over for ham. Det betyder ikke, at vi er kritikløse over for ham. Det er et ord, der er hemmeligheden, et vidnesbyrd, men det var ham, der førte det.

Når man, som jeg, i en længere årrække er kommet på Rønshoved, vil det vel være naturligt, at det er det, man først hørte og oplevede, der står klarest. Jeg husker ganske tydeligt det første foredrag, jeg en hellig-tre-konger-aften hørte af Aage Møller. Jeg kom, som vel de fleste unge, der er vokset op i et hjem, hvori der er orden og retning, med trang til at befries fra autoriteter. Jeg havde læst Brücker meget og havde fået det ud af min læsning, at der ikke er nogen sandhed, uden den er sandhed for mig personlig. At denne tydning ikke er retfærdig over for Brücker, ved jeg

nok i dag. Nu stod så denne mand, som jeg aldrig havde set eller hørt, og sagde: Der er noget, som *er* sandhed, og som et menneske skal bøje sig for. Han kom ikke min trang i møde på den måde, at han sagde det, som jeg ønskede at høre. Han sagde det modsatte. Og han sagde det med myndighed.

Jeg tror ikke, der kommer myndighed over ord, fordi et menneske står og uddeler livserfaring. Jeg tror, at myndighed alle dage stammer fra, at et menneske stående i kamp taler et ord, som han selv må høre. Ånd er ikke fra os, men fra Gud. Og vi kan ikke foreskrive ånden, hvornår den skal virke, eller hvordan, eller gennem hvem. Men noget tør vi alligevel sige om disse ting. Ånd og rigdom hører ikke sammen. Salige er de fattige i ånden —. Altså også de, der forkynder det, som de ikke selv kan være foruden, det, som de i deres fattigdom må have for at leve. Det er dem, der kan blive noget så stort som redskab for ånden. Når Johannesdøber kan sige: Jeg er en røst —, stammer det fra hans ydmyghed over for ordet og sandheden, som han selv må høre og stå i. Sejr og nederlag i den forbindelse er noget ganske særligt. Det er muligt, at det, man i almindelighed vil kalde for sejr, her er det største nederlag. Det kan omvendt være, at det, man vil kalde nederlag, er sejr. For eksempel var det sejr for døberen, at han ikke endte i kongens sal med bløde klæder, men i fangekælderens. Nederlaget, fallitten er sejren her. Der er èt bestemt ord, der har gyldighed her: Af tjenere kræves der kun, at de er tro. Af tjenere kræves der *kun*. Men det er mere end nok til et helt livs kamp, og der er ingen, der sejrer i den kamp. Selve det, at ordet „tjener“ og ordet „kræve“ bruges her, viser klart, at forudsætningen er, at noget står fast, som er herre over os, og som kan byde over os. Altså der er en sandhed. Og denne sandhed er Guds.

Dette sidste er forudsætningen for Aage Møllers folkelige foredrag, forudsætningen og forklaringen.

De næste foredrag, jeg hørte på Rønshoved højskole, samlede sig om Job. Jeg har ikke skrevet dem ned og kan ikke gengive èt eneste af dem, men det forekommer mig, at jeg ved, hvad de handlede om: Om en mand, der spurgte og søgte efter sandhed. Han

spurgte andre, og han fik sandheder til svar. Hver så fra sit begrænsede synspunkt, og hver kunne give sit bidrag. Indtil løsnin-gen til sidst kommer: Der skal begyndes et andet sted end hos mennesket. Udgangspunktet skal ikke være mennesket, men Gud. Men kan vi mennesker begynde andre steder end hos os selv? Det er spørgsmålet.

Kristeligt tror vi, at vi kan. Når vi vil vide noget om Guds frelsesværk, er det forgæves, at vi begynder hos os selv.

„Hvad var der i min hytte lav
at skue og at finde,
som derpå havde mindste krav,
din kærlighed at vinde!“

(Kingo — Grundtvig.)

Vi begynder hos Gud, med hans ord, med hans enbårne søn, Jesus Kristus, vor herre. For kristne står det fast, at kun dér er sandheden, altså vi må, og vi kan kristeligt (det vil sige, når der er tale om Guds frelsesværk) begynde hos Gud. Men kan vi gøre det samme menneskeligt og folkeligt?

Når der er tale om børn, der skal oplyses om menneskelivet og folkelivet, tror vi det. Der har i mange år været tale om med henblik på historieundervisningen i børneskolen, at vi skulle bort fra krigs- og kongehistorien og ind til kulturhistorien, da det er derigennem, at børnene kan få oplysning om deres folk. Det, man dér arbejder med, hører hjemme inden for den viden, der har mennesket som udgangspunkt. Adskillige af os er sikre på, at ved at fortælle den gamle pagts historier og vort folks ældste historie, er det muligt at oplyse barnet om dets liv, om en vilje med dets liv, om noget absolut, om sandhed og løgn, ret og uret, frihed og trældom, liv og død. Og vi har tro på, at det er en Guds sandhed, der her åbenbares barnet. Igennem denne fortælling, sagde Otto Møller, skal barnets samvittighed uddannes.

Men det, Aage Møller gjorde på Rønshoved højskolen gennem sine mytologiske foredrag, var, at han vovede at tro, at på samme måde som Israel og Nordens gamle ord indeholdt sandhed fra Gud om menneskeliv og folkeliv for børn, gjorde de det for voksne.

Den sande digter er en lytter, der er noget, han skal høre og sige.

Det samme gælder forkynderen. Skal han forkynde kristendom, Guds frelsesværk, må han lytte til menighedens gamle ord, til han hører budskabet. Skal han forkynde menneskelivet og folkelivet, det vil sige det, vi er bestemt til at leve, må han lytte til folkets gamle ord, til vidnesbyrdet, og han må være tro over for, hvad han hører, det er, hvad der kræves af ham, det er hans kamp. Han er kurér for en herre.

„Det er hændt en kurér, han begyndte
sin færd som en frydefuld fest
og nåede på trævlede fødder
sit mål, skønt han started til hest.“

(*Nis Petersen.*)

Men *det* er ligegyldigt. Det er ikke succès, men tro, der kræves.

Det har kun én opgave, det mytologiske foredrag. Det skal forkynde menneskelivet og folkelivet, og det er tilladt at forkynde, hvad der stammer fra Gud. Men hvergang det liv forkyndes, ender det ganske enkelt i dette, at livet er kamp: Jeg er sat med en vilje over mig, der er givet mig et liv, som kun leves, hvor jeg giver mig selv. Altså er livet en kamp, og det er en kamp, som først og fremmest vender ind imod mig selv. Og det er en kamp, hvori alle kæmper sejerløse, og dog skal den kæmpes. — —

Men om søndagen blev der holdt kirke på Rønshoved.

Jørgen Jensen,
sognepræst, Thorstrup.

HYLDEST OG KRITIK

De fredede Bøge.
Knudsmaj.

Kære Aage Møller!

NAAR REDAKTIONEN af dette Jubelskrift har ladet Indbydelse udgaa til en Række store og smaa Aander for at samle en broget Buket af Hilsner til Deres runde Fødselsdag, maa De jo være forberedt paa lidt af hvert, især naar man ogsaa efterlyser Kritikkens ilde-lugtende Urt. Den skal nok komme med og neutralisere Duften af de mere prangende Sprogblomster. Lad mig derfor være blandt dem, der søger at fylde Mellerup Præstegaard med de mere milde, lune Blomsterdufte, der passer til Personen og Dagen.

For jeg har aldrig rigtig kunnet forstaa, hvorfor Deres *Person* i den Grad, som det har været Tilfældet, har skullet være et Stridens Tegn, Genstand for enten Dyrkelse eller Ringagt. Begge Dele er lige uberettiget, netop fordi De selv, saavidt jeg ved, altid har søgt at skelne mellem Sag og Person. Hvor ofte mindes vi ikke, hvordan De har kunnet kritisere og nedsable Synspunkter og Handlinger med ydmyg Respekt for Mennesket, der ser og virker galt, ja og saa maaske ogsaa med det lille, drilagtige Blink i Øjet, som højtidelige Mennesker ikke kan døje, fordi Aandsliv skal være kedeligt.

Men at Deres *Sag* og Deres Forkyndelse har sat Skel, kan ikke undre. Det er jo ikke noget, der er forbeholdt Missionsfolk, der taler om Skellet. Det kommer af sig selv, hvor Livets Tale lyder til Antagelse eller Forkastelse. Der har De været Aandens lydige Tjener, og det er det, vi skal takke Dem for, og i Grunden ikke for andet.

Vi var en Del unge Studenter, saavel inden for som uden for det grundtvigske Milieu, som for ca. 15 Aar siden blev vakt (lad

os blot bruge det forslidte Udtryk) af de Mænd, der talte til grundtvigske Selvbesindelse. Det glemmer vi aldrig. Vi hørte „den gamle Tale, men vakt af Dvale“ af nogle „som Profeter, andre som Hyrder og Lærere“. Vi hørte og nød og lærte, saa vi næsten blev mere grundtvigske end den Gamle selv. Men hvor vi stod i Fare for at blive alt for rettroende, dør var De „Profeten“, der ganske umiddelbart gav os Livs-Oplysning, folkeligt og kristeligt, talt ud af Livet selv, som Aanden skænkede Dem. Vi oplevede f. Ex., at Folke-aanden er mere end et Begreb i den grundtvigske Dogmatik, er den største Virkelighed for os som Danske. Og De forkyndte os dengang et Danmark til Ejderen, saa at langt senere Begivenheder blev os en Selvfølge, hvor andre ikke turde tro deres egne Øjne.

Men det er jo alle Profeters Lod, baade smaa og store, at blive beskyldt for Sværmeri. Hvorfor skulde De slippe? I Krigens Tid hørte vi Dem nogle Gange spaa Tyskernes Sammenbrud inden Paaske og genoplive Jomfru Fannys Syner. Det vakte nøgterne Folks Vrede i en profetløs Tid. Det *passede* jo ikke! Nej, det vidste De saamænd selv, der var Smil i Øjekrogen. Men det var alligevel *sandt*, det var Trøst i en haabløs Tid, og det kom til at passe — efter Paaske!

Derfor kan det godt være, at De til Tider er Sværmer og falsk Profet. De er jo kun et Menneske. Men Faren er ikke saa stor, fordi De er saa rodfæstet i det gammelgrundtvigske Liv og Syn, i Guds og Folkets ord, at De nok som Regel kan prøve Aanderne. Derfor ønsker vi Dem ogsaa trygt en fredelig Alderdom i Profetiens Tjeneste, saa at De endnu i mange Aar i Folk og Menighed kan tale „Mennesker til Opbyggelse og Formaning og Trøst“.

Jon Juul,
valgmenighedspræst, Vivild.

Godt møde undervejs.

EN HILSEN til Aage Møller paa hans 65 aars fødselsdag skal ikke være en kritikløs hyldest. Det vilde ikke være sømmeligt i dette tilfælde. Men et ærligt udtryk for taknemmelighed og for følelsen

af dyb samhu i den sag, som Aage Møller har kæmpet for i kirke og skole, maa være tilladt.

Hvad har Aage Møller saa betydet for en yngre præst, som i hele sit liv kun har set ham to gange og kun har hørt ham tale een gang, men ellers har læst noget af, hvad han har skrevet, og har følt sig hjemme i kredsen af hans lærlinge? Maaske kan det bedst siges paa den maade, at Aage Møller var en af dem, der viste ham „den menneskelige vej til kirken“, som titlen paa et af hans foredrag lyder. Eller at Aage Møller var en af dem, der hjalp ham til at forstaa Grundtvigs ord „Menneske først og kristen saa“.

Vi yngre præster mellem 30 og 40 er i vor studentertid opvokset under den dialektiske teologis herredømme. Det var den, der beherskede baade den tale, vi hørte, og den, vi førte. Det var den, der bestemte problemstillingen i vor kreds, og den, der fastlagde vor horizont — men ogsaa den, der en dag blev vor nød og gjorde os saa underligt tørstige. Der var saa meget rundt om i sognet, der virkede helt fremmed og uventet paa den unge, dialektiske præst. Livet, som det leves, var helt anderledes, end han havde lært, og det *vilde* være anderledes og blev ved med at være det. Det til-egnede grundsyn paa livet og menneskene slog ikke til.

Og han kom i nød, fik daarlig samvittighed overfor dogmatikken og kunde ikke finde ud af det hele mere. Ja, det er heller ikke nu saadan, at han kan finde ud af det hele. Men han kom dog en dag i gang igen. Han kom ind paa en ny vej. Aah, den store oplevelse, det var at aabne øjnene og se! Den befrielse og lettelse, det var at naa frem til at indse den dialektiske teologis utilstrækkelighed og *med god samvittighed* at tage imod noget andet, at lade tankerne gaa helt andre veje og lade ordene lyde helt anderledes!

At opdage „den menneskelige vej til kirken“, at forstaa, at det hele jo hænger sammen — den gamle pagts bibelhistorie og nordens myter, den ny pagts menighed og Sydslesvig og Danmarks sag og hele menneskelivet. For Gud er jo en gud, som virker i hele sit skabte, elskede menneskeliv, i folkenes historie paa jorden. Han ved, vi er mennesker, og gaar med os den menneskelige vej til sit rige.

Det var paa denne vej ind i dette ny syn, at den unge præst mødte ogsaa Aage Møller og hørte hans egenartede, oplivende røst. Ikke at vejen er gaaet til ende endnu. Heller ikke at Aage Møller var den eneste læremester og vejviser. Men han var en af dem, en blandt de mange, der hjalp i gang. Og derfor skal han have *tak* ogsaa fra en ukendt. Og *godt mod* til at gaa videre frem sammen med os yngre! Vi er sikkert ikke enige om alt, men vi er fælles om vejen og maalet. Og derfor siger vi tak for et godt møde undervejs og vil gerne gaa videre frem sammen.

Thi takker vi Gud, vor fader god,
 som lærken i morgenrøde
 for dagen, han os oprinde lod,
 for livet, han gav af døde,
 for alt, hvad paa mark i tusind aar
 der groede til sjæleføde.

Urban Schrøder,
 sognepræst, Varnæs.

Myten i folkelivets og troens tjeneste.

FØRSTE GANG jeg hørte Aage Møller var så sent som i eftersommeren 1946 ved det første „Grundtvigske Arbejdskonvent“ på Kerteminde Højskole. Biskop *Ollgaard* havde fået den friske tanke at bede Aage Møller fortælle myter — en ret, som jo ellers ikke plejer at stå på kostplanen, hvor præster stævner sammen! Tager jeg fejl i at fastslå, at Aage Møllers timer for mange deltagere blev mødets fornøjeligste og forunderligste begivenhed? Næppe. I det mindste svigtede ingen, når han talte, og bagefter gik debatten livligt. Personlig erindrer jeg fra dette konvent såre levende et aftenforedrag, ikke om myter, men om Grundtvigs menighedssyn, hvor Aage Møller tog sit udgangspunkt i *Louise Skrikes* levned og især kom ind på hendes tanker om Grundtvigs sakramentsyn og hendes kritik af hans tale om nadveren. Den måde, hvorpå Aage Møller fortalte „myten“ om Louise Skrike og derigennem levendegjorde sin opfattelse af dåb og nadver, mindes jeg som noget af det mest særprægede og ypperlige, jeg har hørt. Tankerne var vel ikke ukendte. Man havde før stiftet bekendtskab med troen på, at opstandelses-

legemet bliver til ved dåben, hvor ordet skaber, hvad det nævner, og at det får sin næring til vækst gennem nadverens gave, — den næring, som er Jesus Kristus selv, som Kød og Blod, som Ånd og Ord. Men sjældent havde man hørt så livsnær forkyndelse, så god og redelig og enfoldig-viis tale om, at det at holde gudstjeneste er, at Gud tjener os, giver os hjemmet, hvor Jesus er vor broder.

Midt i en tid, hvor „afmytologisering“ står på programmet, har Aage Møller frimodigt taget de nordiske myter i tjeneste til folkelig forkyndelse, som Grundtvig gjorde det i sin tid. Aage Møller er ganske klar over, at det var Grundtvigs indlevelse i den israelitiske mytologi, som bestemte, hvad han fandt i den nordiske. Det samme gælder om Aage Møllers egen tolkning af Nordens myter, således når han under omtalen af Thors rejse til Udgaard finder lejlighed til at tale om troen på, at mennesket er skabt i Guds billede, og at også et folk er en skabning i Guds billede. Hvad mener Aage Møller så med at sige, at ethvert *folk* er skabt i Guds billede? Også her er hans svar bestemt af Israels gudstro. Ligesom det er „i den ubetingede lydighed mod Gud, et menneske oplever, hvad frihed er for en velsignet herlighed at eje“, gælder det også for et folk. Der er „kun en eneste vej til folkelig frihed, og det er den, at folket lærer sin Gud at kende og i ham lærer sig selv at kende“, i og med, at det bøjer sig under hans kald. Herom står der ikke noget i myten om Thor; men Aage Møller ønsker, at dette bibelske budskab om folkelivet kommer til at „stå“ i vor bevidsthed gennem brug af myten, at „den mosaisk-kristelige anskuelse“ derved iføres en folkelig skikkelse, hvori den kan gribes.

Aage Møller skal *børes*; referater af hans taler kommer jammerlig til kort. I forordet til sit skrift *Nordiske Myter* siger han, at han ikke er skribent; dog — hans egen gengivelse af sin forkyndelse er såre meget bedre end andres, og jeg vil mene, at det her er lykkedes ham at balsamere sine grundsynspunkter så godt i blæk, at skriftet kan „gøre god tjeneste både som rådgiver for et Odins-øje og som sværd i en Hejmdalshånd“ (som Grundtvig siger om den skrevne historie). Men som den fortæller af rang og den forkynder i særklasse, Aage Møller er, kommer han først til sin ret,

når han fører ordet. Derfor hilser vi det med glæde, at han de sidste to vintre igen har fået en skole at lede: Kirkehøjskolen på Snoghøj, og vi ønsker ham kræfter til også i de kommende år at føre det budskab frem, som det er ham livet om at gøre ikke at svigte.

Henning Høirup,
dr. teol., sognepræst, Ejby.

AAGE MØLLER kan ikke klemmes ind i et stykke skrift! Der er ved denne store lovens forkynder noget ulovmæssigt, u håndgribeligt og uberegneligt, som ikke passer til skriftens love. Beskriveren er ilde stedt på grund af de talrige modsætningsfyldte udslag af Aage Møllers ånd — eller skytsånd. Bedst som man har ham, har man ham alligevel ikke; han har åbenbart ligeså lidt sig selv — den gådefulde magt bag eller over ham har ham, og hvem eller hvad *den* er, er netop emnet for striden om manden. Hvad Aage Møller selv angår, er jeg, trods hans udmærkede evne til at skrive og trods hensynet til eftertiden, ikke helt sikker på, at han burde forfatte bøger, og jeg må bekende, at jeg har uvilje mod at læse ham. Det er, som jeg i det skrevne ikke så meget møder ham selv som hans *meninger*: en kølig logiker smeder hans tanker sammen én for én til en kæde, der er ligeså svag som det svageste af sine led. Hvor er Aage Møller selv, der ikke lækkes af nogen kæde?

For mig er han først og sidst dette: en øjeblikkets mand, i samme virkelige betydning som tidligere profeter. Ja, nu er det sagt! En profet —, en sandsiger, en udråber, som har et budskab til *denne tid* og *dette folk* ved *denne lejlighed*. Som forgængere i embedet må han tale i *lignelser* — der forstås af „dem, som har øren at høre med“ og bringer forhærdelse over andre, på hvem Esajas' dom passer: „dette folks hjerte er blevet sløvt, og med ørene hører de tungt, og deres øjne har de lukket, for at de ikke skal se med øjnene og høre med ørene og fatte med hjertet og omvende sig, så [Herren] kan læge dem“. Derfor skal de „høre og høre og dog intet fatte — se og se og dog intet øjne“.

Som det gælder for de bibelske lignelser i deres helhed, således

også for Aage Møllers billedtale ud fra mytologien og bibelhistorien: den kan tilsyneladende handle om mange ting, men der er kun *een* ting, den vil sige. De „mange ting“ springer ofte tilhøremænd eller fortolkeren i øjnene og tager hans interesse fra den ene; de er mere „spændende“, hvad vi prædikanter nok kender fra evangeliernes lignelser. Og Aage Møller kan vist ikke fritages for medskyld i, at man har kunnet fæste sig mere ved hans lignelsers ydre handling, deres aktuelle situation og deres spændende sidespring end ved deres forkyndelse. Således kunne hans mange daterede forudsigelser under krigen ofte tage opmærksomheden fra budskabet, han havde at bringe netop i disse mægtige taler om Herrens dom og straf, nåde og oprejsning for folket — det, som var den *ene* ting i hans tale; alt det øvrige var jo kulisser og belysning på scenen, som kun skulle understrege ordet og give det vægt, ikke være noget i sig selv. Er det ikke instruktørens fejl, når kulisserne og belysning skjuler for ordet? De *skjulte* ikke hos Aage Møller, men det kunne dog måske være, at nogle af de umyndige og ubefæstede blandt hans tilhørere dengang, som *havde* øren at høre med, alligevel havde vanskeligt ved at se bag om disse ting til den — ene.

Men det synes at høre med til profetens „fagmæssige udstyr“ (heri synes heller ikke Jesus at danne en undtagelse), at han vel får at se, hvad der med åndelig nødvendighed skal komme, men ikke den tidsmæssige rækkefølge eller afstandene mellem begivenhederne; og når han skal tale, er grænsen mellem det betroede budskab og hans egne meninger ofte flydende. Var der ikke også enkeltheder i Aage Møllers stærke, rene forkyndelse af loven, om hvilke man kunne ønske, at han som profeten Paulus havde fundet ud af at skelne mellem et „Her byder ikke jeg — men *Herren*“ og et „Her siger *jeg selv* — ikke *Herren*“? Men selv Paulus var jo alligevel usikker, når det kom til stykket (jvfr. hans „profetiske“ torden mod kvindernes tale i forsamlingerne, men tilladelse til, at de profeterede — når blot de var tilhyllede!) — så hvorfor bebrejde Aage Møller denne svaghed, der dog tager ligeså lidt fra hans budskab som fra Paulus’?

Skal jeg sige, hvad Aage Møller har betydet for mig, da er det dette: han blev mig en fødselshjælper til det vældige johanneisk-grundtvigske enhedssyn for Gud og menneske og folk, som aldrig kan glemmes af den, der har set det. En lærer, der var streng i sit krav om lydighed mod ånden, men storslået i sit frisind overfor meninger. Og en ven, der var ubestikkeligt redelig, hvis domme man derfor frygtede, og hvis ånds magt man ikke kunne gøre sig fri af trods uenighed og tvivl her og der; men ogsaa gavmild uden grænser i sin trofasthed.

C. V. A. Ruth,
sognepræst, Hvirring.

DET BEGYNDTE med stærke tvivl. Det var Aage Møllers „mytosefi“, som naturligt nok måtte falde en skolet historiker for brystet. Men for så vidt var fejlen min. Hensigten med hans anvendelse af myterne var jo ikke at oplyse *fortiden*, men at forklare *nuiden* med dens brug og misbrug af de kræfter, der af skaberen var givet det danske menneske. Så er kun det spørgsmål tilbage, om myterne virkelig egner sig til løsningen af denne opgave. Jeg måtte vel have hørt adskilligt flere af Aage Møllers foredrag, hvis jeg skulde kunne give et bestemt svar. Skeptikeren i mig har stadig lyst til at tale med. Han *har* nemlig hørt de mytefortolkninger, som forekom ham både uægte og tilfældige. Men andre røster i mig taler højere. En af dem fortæller om et foredrag i højsommeren 1940 — i *det* lagde billederne fra det svundne ikke alene poesens glans over øjeblikkets mål, men de *forklarede* dem, så man kneb sig i armen og sagde: Ja, *dette* er sandhed! Sådan og ikke anderledes er det sind, vi må fortrøste os til.

For dette sind var Aage Møller under hele besættelsestiden en utrættelig repræsentant — med så strålende en glorie af optimisme om hovedet, at skeptikeren (som *ikke* selv et eneste øjeblik tvivlede om sejren) trak lidt på smilebåndet. Aage Møller hverken troede på eller ønskede en let vunden befrielse. Tværtimod, han vilde betale til sidste hvid, hvad friheden kostede. Et regulært bombardement af to-tre danske købstæder kunde for os være en nødvendig

Fjordvejen ved Kohagen.

prøvesten på, hvad frihed vi egentlig fortjente. Det sagde han uden grublen. Jeg oplevede, at døningerne efter hans tale endnu ikke havde lagt sig i Fredericia, en måned efter at han havde været der. En frue spurgte med angst i øjnene sin mand: „Jamen, *ved* Aage Møller virkelig, at alt dette forfærdelige først skal ramme os?“ Hvortil manden, som var en ordknap militær, lakonisk svarede: „Han ved s'gu ikke mere end jeg“. „Aah, gudskelov!“ udbød fru en lettet. Indtrykket af foredraget havde redet hende som en mare.

Og alligevel — *alligevel* vidste Aage Møller adskilligt mere end hendes beroligende ægtefælle. Han vidste, at der *maatte* betales, hvis vi skulde blive i stand til retteligt at forvalte friheden. Han erfarede (som mange andre), at vi — trods alt — slap *for* billigt til dens goder. Men at han forud for baade el Alamein og Stalingrad havde mod til at sige, ikke alene at vi skulde *kæmpe*, men at vi skulde *betale dyrt* under kampen, hvis dens frugter skulde blive noget værd, var netop, hvad vi trængte til. Vi trængte til at *skræmmes!* Det kunde *han* gøre — som Jakob Knudsen vilde have kunnet

gøre det. Og til at han på dette punkt var så meget klogere end f. eks. krigsmanden i Fredericia (og mangfoldige andre), siger jeg den dag i dag et oprigtigt: Gud ske lov! Det var nemlig ikke vanskeligt at så i sindene, hvor *han* i forvejen havde været og rusket dem op.

Vilh. la Cour,
dr., Birkerød.

Profet eller Svindler.

DEN STILLING, man maa tage til Aage Møller, afhænger ganske af ens Tro. Tror man, at Sandheden er relativ, variabel, afhængig af Tider og Mennesker, saa er Aage Møller en Svindler: eensidig, intolerant, bornert og storsnudet. Men tror man, at sandheden er absolut, uforanderlig, uafhængig af Tider og Mennesker, saa er Aage Møller en Profet, hvad han jo ogsaa selv med en Blanding af Alvor og Koketteri ynder at kalde sig. Da Gammel Testamente ikke er nær saa udbredt som Morten Korch, er det nok nødvendigt at forklare, hvad en Profet ikke er, og hvad han er. Han er ikke Spaamand, og han er ikke Helgen. Det første har Aage Møller forsøgt at optræde som, det sidste har han, mig bekendt, aldrig givet sig ud for. Om Tidspunktet for Krigens Ophør spaaede Aage Møller ad Hekkenfeldt til; men han drikker sin Snaps med ren og uskrømtet Glæde. Profeterne er Mennesker, der gennem haard Tugtelse er blevet lydhøre og seende, saa de kan afdække tilføgen Sandhed, derfor maa de gaa haardt frem med Oprydningen, hvad Aage Møller ogsaa gjorde til ikke ublandet Behag for de tidligere Lodsejere, den „humanistiske Højskole“. Profetens største Fare er imidlertid at udgi' for Guds, hvad kun er hans eget, men den Risiko maa han ogsaa løbe. Som Katolikken tror, at Gud aabenbarer sig paa særlige Steder, hævder den folkelige Profet, at det kun kan nytte at grave efter Guld i særlige „Emner“, „i Folkets egne gamle Ord“, for Aage Møllers Vedkommende: Myterne. At der ogsaa kan vaskes Guld af Ørkensand, synes Grundtvig og Aage Møller at have overset i deres berettigede Glæde over Guldaarerne. Faar Profeten saa endelig gravet ned til Guldet, maa han udmønte det; her deler han Kaar med Digteren, Tallene svigter, han maa bruge

Billeder. Er Profeten tillige Digter, former han dem selv, er han ikke Digter, maa han bruge de gamle Møntforme: Myterne.

For at dette ikke skal falde Fødselsdagsbarnet og andre for højtideligt, maa det betones atter og atter, at Profeten er et Menneske; der hænger Jord ved. Jeg har i denne Anledning set Guderækken igennem, om der skulde være en af Aserne, Aage Møller særlig lignede; men det var der ikke. Odins Eenøjethed er hos Aage Møller kun fingeret, ellers kunde han ikke, som han kan, tale med moderne Mennesker, der har Øjne som Fluer. Til at udfylde Thors Skikkelse mangler kan Krop, selvom han gerne vil regnes for en Bonde med landbrugsfaglig Indsigt, der fuldstændig distancerer Petersen-Dalum, er og bliver han dog en Ord- og Bogmand, med Brillerne, Skaldepanden, det røde Hoved, der opfordrer til Aareladning (og hvem ved, om ikke Aage Møller, der ogsaa er lægekundigere end Lægerne, ikke tapper sig lidt i Smug), med den sorte Frakke og Knækflippen ligner han en Bastard mellem en Degn og en Teolog. Heimdal kan han ligne i sine bedste Øjeblikke, og han kan fortælle som Brage, Balder var vist kønnere, men af Loke har han Blod, ellers kunde han ikke bekrige ham med saa stor Kraft. Mest tror jeg, Aage Møller ligner „Onkel Jørgen“ i „Gjæring-Afklaring“. Dog er Aage Møllers Betydning større. Han udklækkede ikke store Elevflokke, og det var der sikkert ogsaa god Mening i, han er for farlig for ganske unge, de vil sluge hans Resultater og springe Tilkæmpelsen over, det samme som hans frygtede Efterstakkere har gjort. Aage Møllers største Betydning, tror jeg, ligger i den Indflydelse, han har haft paa yngre Præster og Højskolefolk, for hvem han i sine bedste Øjeblikke var „Lynildsmanden“, der „vælted Stenen bort paa ny“ og som førte

„den fri, den stærke tale
om, hvad haanden griber ej,
men hvad dog fra dybe dale
baner sig til stjerner vej:
ordet, som af aanden føres,
skaber syn, hvor røsten høres,
.....“

E. Dahlerup-Petersen,
forstander, Asserbølgaard, Brørup.

På lejrskole på Rønshoved højskole.

Det var et eksperiment i 1929 at skulle i lejrskole.

Det var noget helt uprøvet. Ingen erfaringer var gjort.

Hvor skulle man gå hen og finde et sted, der ville give pædagogiske nytanker husrum?

Rønshoved?

Ja selvfølgelig.

Det blev prøvet.

Og det gik med glans og åbne arme og formedelst kr. 1,00 pr. dreng pr. dag. Mirabile dictu.

Duborg-Skolen og Rønshoved højskole kom om ad denne lejrskole gennem en lang lykkelig årrække i en kontakt med hinanden, der for mig bliver en naturlig ouverture til det par linier til Aage Møller, jeg er blevet bedt om at skrive.

Deltog vi i skolens morgenandagt, så vi ham ved vore lejrball om aftenen, og sad vi under hans „prædikestol“ om søndagen, blev det hver gang en oplevelse og berigelse, eleverne fra Flensborg husker.

Aage Møller forkynder.

Det, han havde skrevet på skolens store klokke: *ånd, under, liv*, har eleverne næppe kunnet fatte; men så de manden, og erfarede de, hvad han havde på hjerte, blev han selv en levende illustration til klokkens indskrift.

Redaktørerne af nærværende jubelskrift indbyder til ros og kritik, som hver enkelt har sind eller forstand til.

Lige over for dette må jeg for mit vedkommende holde mig til, hvad hjertet tilsiger, og det er hurtigt, meget hurtigt gjort.

Det er en uforbeholden hjertens tak fra sønden skel til en mand og hans hjem — ikke blot hans skole — ved Flensborg fjord.

Ved Danmarks grænse blev Aage Møller grænsefolket en ætsende uro, en levende ånd, et glødende sind og et varmende hjerte.

Skolemand, landsmand, danemand!

Tak.

Bernhard Hansen,
rektor, Flensborg.

MIT FØRSTE MØDE med Aage Møller erindrer jeg ikke, derimod vil jeg altid huske Mødet med ham i Gern Kirke og Gern Forsamlingshus en Aprildag 1942. Besættelsesmagtens Byrde hvilede stadig tungere paa dansk Folkeliv; paa samme Tid var de første spredte Modstandsgrupper ved at finde sammen for senere at organiseres i en fra Sogn til Sogn omspændende Kamp for Friheden; der var Sprængstof i Luften, og man havde paa Fornemmelsen, at det kunde eksplodere, hvad Øjeblik det skulde være; hertil bidrog Aage Møllers Tilstedeværelse i høj Grad; han vilde gladelig antænde Lunten, naar han fandt Tiden inde dertil. — Han talte den Dag ud af sin afgrundsdybe Angst for vor folkelige Fremtid og omtalte de Midler, han fandt kunde blive nødvendige for at vække os til en klar dansk, folkelig og kristelig Bevidsthed: Vore Byer bomberamte, at vi dog paa Ruinerne af vor materielle Lykke kunde lære at anraabe Gud om Hjælp for vort aandelige Liv; — det var en haard Tale; der var Dommedags Forkyndelse i den; jeg sluttede med at bede om et Bidrag til Dækning af Mødets Udgifter, men der var ikke ret Skred i Foretagendet; dertil stak Uhyggen Tilhørerne for dybt i Sindene (jeg kan takke Aage Møllers Dommedags Tale for et klækkeligt Underskud i min Kasse den Dag!). —

Der var noget i Aage Møllers Forkyndelse, der kunde minde om de gammeltestamentlige Profeters; de blev aldrig populære ved deres Forkyndelse; at forkynde Guds Sandhed og Guds Vilje med et Folk skal nok være den sikre Vej til Upopularitet; — den Vej blev ogsaa Aage Møllers; populær har den ikke gjort ham, og han har næppe selv ønsket det anderledes; han har alle Dage næret et uudsletteligt Had til den ferske og farveløse Neutralitet, der bare vil underholde og hygge og redde Skindet, og som altid har nok af fagre Ord, men Ord uden Saft og Kraft og derfor ogsaa Ord uden virkelig Næring for folkeligt og kristeligt Liv. — Aage Møller har altid været at finde i Kampen for Sandhed mod Løgn, for Liv mod Død, for Gud mod Djævel, og i denne Kamp har Neutraliteten ingen Chance. — Et saadant Menneske diskuterer ikke, — han forkynder; man gaar derfor aldrig ligeegyldig fra et Møde

med Aage Møller, enten begejstres man eller forarges, bliver glad eller gal i Hovedet, aldrig kold eller lunken.

Man har forstaaeligt nok beskyldt Aage Møller for at være ensidig; men lad mig i denne Forbindelse minde om, hvad Sune Andresen siger om Thorkild Gravlund: „Mange i Samtiden kaldte ham ensidig, men det er uforstandigt. Glosen ensidig har man saa let ved at slynge ud mod de Aander, der med Klarhed og Kraft forkynder den Sandhed, de har set“ („Litterære Perspektiver“ Side 159). — De Ord gælder ogsaa Aage Møller.

Vi er mange, der siger ham Tak, fordi han med Klarhed og Kraft har forkyndt os den Sandhed, han har set. — Tak, Aage Møller, at De gjorde det med et saa ukueligt Mod under Besættelsen. Tak, at De siden da aldrig trættes i at forkynde den — paa Kirkehøjskolen, eller hvor det er Kampen for Sydslesvigs danske Fremtid, det gælder!

Sv. Fredslund Andersen,
frimenighedspræst, Holstebro.

RENT PERSONLIG har jeg grund til at sige Aage Møller tak for, hvad jeg som ung student lærte af ham på Roskilde Højskole og senere på Rønshoved, hvor jeg 1921 og 23 deltog i hans historiske kursus. — Aage Møller havde og har en sjælden, charmerende evne til at tale med unge, så man, hvor grøn man end er, føler sig som ligemand, som medsammensvoren, som medarbejder på det nye, der skal komme. — Det var lærerigt og igangsættende at tale og skrive sammen med ham; ofrede han ikke dør af sin travle tid for at skrive 8—10 sider til en sølle student, der gerne ville finde lys. I et sådant brev skriver han til mig om „det folkelige grundord“: *mennesket skabt i Guds billede*. „For at få dette grundord frem til bekendelse og tro holder vi højskole; ikke af nogen anden grund.“ — —

Af en eller anden grund eller nok snarere af mange kom Aage Møller tidligt i opposition til højskolens folk. Og det blev bitter opposition. Det er i højere grad at beklage, at de rige evner, den brændende veltalenhed og dygtighed til også skriftligt at give ud-

tryk for sine tanker, så man fornemmer hjertets varme bag ordene, for en stor del blev anvendt til at bekæmpe den øvrige højskole, hvis førende mænd dengang nok kunne have et andet syn på politiske og nationale spørgsmål, men hvis højskolespørgsmål faldt så helt sammen med det, der er udtrykt i citatet ovenfor. Havde det mon ikke været langt lykkeligere og frugtbarere for ham selv og for den danske højskole, om disse kræfter helt og udelt var blevet sat ind i et *positivt* arbejde og derved — indefra — havde kunnet være med til at rense de slagger ud, enhver bevægelse med tiden afsætter? Nu blev resultatet, efterhånden som Aage Møller vandt en kreds af yngre meningsfæller, en splittelse i højskolen, hvis kræfter for en del måtte anvendes til ufrugtbar polemik og strid om meninger og misforståelser; og den støtte, højskolen altid har haft hårdt brug for, fra venner og nærstående, undergravedes ved Aa. M.-fløjens hårde kritik. —

Jeg kender meget få, om nogen, der så stærkt og inderligt kan forkynde troen på Guds forsyn som Aage Møller. Men jeg føler mig tillige overbevist om, at det er her, at han er blevet afsporet. For Aage Møller er Guds forsyn ikke alene en tro på, at vort liv er i Guds hånd, men tillige en tro på, at Gud giver os eller vel snarere *ham* en usvigelig klarhed over vejen frem. Derfor har han følt sig som Guds profet, kaldet til at revse og til at vise vej. Deraf hans utålsomhed og dømmesyge. Deraf også det relativt ringe følge, hans gerning har fået. Profeten tog for tidt fejl.

Erik B. Nissen,

højskoleforstander, Antvorskov Højskole.

SOM UNG Lærerinde hørte jeg Aage Møller tale ved et Skolemøde i Holstebro, og jeg var spændt paa, hvad den unge Forstander for vor Grænehøjskole havde at bringe. Men jeg sad i Begyndelsen med en dyb Skuffelse i mit Sind, for jeg syntes, han talte mest om sine egne fortræffelige Meninger paa en Maade, som vi sindige Vestjyder kalder Pral. Jeg mindedes et andet Skolemøde samme Sted, hvor Th. Bredsdorff talte Friskolens Sag, saa det slog Gnister

og fængede i unge Sind . . . Men som jeg lyttede og lyttede for at blive klog paa, hvad Aage Møller mente, da kom der som en stille sagte Susen, og Tiden svandt bort, og Stedet svandt bort, og der stod en ydmyg Aandens Tjener, hvis Ord blev til Sjæleføde for os.

For det er Særkende for Aage Møller, at han synes overmodig og dømmende over for Mennesker; men det er fordi, det er hans Hjertes Trang at tjene Gud og den danske Folkeaaend.

Ved vor første store Odensedreng, H. C. Andersen, blev Eventyret vidunderligt genfødt i vort „kloge“ Folk. Men efter Ydmyghedens — og Daadens — Aar efter 64 var vi atter blevet saa „kloge“, saa Myterne ikke længere kunde høres. Det saa Aage Møller som en Fare for Rodløshed i vort Folk, og han satte Myterne ind med en saadan Kærlighed, at de nok skal „genfødes trindt om Land“, og det er min Tro, at Myterne vil være et Middel til at danne Folkesindet saaledes, at det atter bliver rodfæstet i sin Fortid og derfor vaagent i sin Nutid og saa daadkraftigt, at det atter vil værne sin naturlige og gudgivne Grænse. —

Det er næsten symbolsk, at det atter er en Odensedreng, opfostret i en dansk Friskole, som maa tale Hjerternes Sag paany i vort Folk. Fyn er jo nu engang Danmarks Hjerter.

Det kan knibe for en forstandig Sjællænder og for en viljestærk Jyde at „forstaa med Hjertet“, saaledes som Fynboerne har faaet det i Vuggegave, men det er dog den eneste Maade, vi kan løse Opgaverne paa baade i Barneskolen, Ungdomsskolen og i vort Grænseland.

Gud ske Tak for, at vi endnu har Aage Møller iblandt os til at vidne om Aandens Magt paa Jord.

Fru *Marie Stougaard Pedersen*,
Balle.

AT JEG i 1940 efter min lærereksamen begyndte min løbebane netop som højskolelærer skyldtes udelukkende, at jeg på det tidspunkt var indkaldt som C. B., og den eneste måde, hvorpå man kunne komme ud af denne tjeneste, var at flytte fra København.

En af mine venners kone har Aage Møller som morbroder, og gennem hende opnåede jeg plads ved Rønshoved højskole til en gage af 75 kr. månedlig plus ophold. Jeg havde gennem læsning i seminarietiden fået en hel del viden om højskole og højskoleliv etc. Og det interesserede mig. Men jeg kendte intet som helst til Aage Møller og hans position inden for højskolekredse udover, at ovennævnte vens kone havde fortalt mig, at Aage Møller blandt familien aldrig hed andet end „profeten“, og at han var en meget interessant mand.

Da jeg kom til skolen 1. november 1940, fik jeg et andet indtryk af en højskole, end jeg havde ventet. For det første, rent ydre, tror jeg, at Rønshoved højskole er Danmarks grimteste. Hovedbygningen er det gamle stuehus fra den oprindelige bondegård. Foredrags-salen og spisestuen er indrettet i staldbygningen. Et sted er der påbegyndt en ny bygning, men den står forvitret med en alt for høj gavl over en kældernedgang, hvor der skulle have været fortsat. For det andet blev jeg overrasket over det lave elevtal; jeg tror, vi startede med 24.

Men de 6 måneder, jeg var på skolen, står stadig for mig som en tid, hvor jeg „vågnede“. Takket være Aage Møllers mytologiske foredrag og hans gudstjenester. Han lærte mig, eller rettere han åbnede mine øjne for værdier her i livet, som jeg ikke tidligere i mit liv havde anet, eller som ingen lærer eller andre mennesker havde fortalt mig om. Og så lærte han mig, hvilken mægtig kraft, der kan være i det levende ord. Han selv talte jo beåndet eller, som han sagde, begejstret i dette ords rigtige betydning. Han kunne i begyndelsen virke irriterende, selvglad og bedrevidende. Men man beundrede hans frygtesløse angreb på den øvrige højskole. Man beundrede hans på een gang myndige og dog ydmyge indstilling i hans foredrag og hans prædikener. Man kunne ikke andet end blive påvirket af den kraft, der udgik fra hans ord.

Jeg vil sige ham tak, fordi han for alvor lærte mig *mythernes* betydning. Når han fortalte og udlagde disse gamle historier, følte man, at de var ikke støvede og forældede. Det var tale om ting, som aldrig kan blive gamle, men ting, der er unge, strålende evigt unge

fra årtusind til årtusind. Tit følte jeg det som en vidunderlig åndelig oplevelse, når hans foredrag var endt. Jeg takker Aage Møller for, at han lod mig se disse mythers betydning som sand tale om mennesket, som det er — skabt i Guds billede, men hørende til i den faldne verden, og som udtryk for det danske. Han lærte mig, at livet altid kræver en indsats, altid er en kamp mellem godt og ondt, mellem sandhed og løgn, mellem ret og uret. — Han lærte mig, hvad folkeånden er, at ånd kun virker i frihed.

Og ikke at glemme: Aage Møller åbnede mine øjne for Sydslesvig. Det spørgsmål havde jeg aldrig mødt hverken i gymnasiet eller på seminariet. Han lærte mig, hvad det betyder for Danmarks fremtid, at det spørgsmål løses på den eneste rigtige måde.

For mig står altså Aage Møller som et af de få mennesker, der har præget mit liv i positiv retning, et af de mennesker, der gav mit liv mening. Og det er en stor tak værd. Jeg er glad for på denne måde at få lov til at sige det til ham selv.

Hans Karmark-Hansen,
kommunelærer, København.

Kære Aage Møller.

DET ER mig en Glæde at faa Lejlighed til at sige dig Tak for din uforfærdede Kamp igennem Aarene for at bevare det, som er Kristendommens uundværlige Grundlag: det menneskelige og det folkelige. Tak, fordi du i din Skolegerning og Foredragsvirksomhed ikke lod dig paavirke af Tidens rationalistiske Tendens, men stod fast i det grundtvigske Livssyn i Lydighed og Tro paa Gud som Menneskets Skaber og som den, der altid staar sin Skabning bi.

Jeg mindes endnu med Glæde den Serie af Foredrag, du i en Aarrække holdt i Hjern over det jødiske Folks guddommelige Førelse. Du elskede det menneskelige og folkelige, som det er efter Guds Vilje, derfor kunde du ogsaa finde ind til det, som er Kernen i dette Folks Historie, og belyse det, saa det gav Genklang i Tilhørernes Indre: Vi lærte Gud og os selv at kende, men vi lærte ogsaa dig at kende; ikke faa af dine Tilhørere var samtidig for-

Fra Brunsnæs over Holnæs til Sundeved.

argede, men alligevel tiltrukne af din uforfærdede Maade at sige Tingene paa. Du var ikke Diplomat og kunde undertiden være hensynsløs i din Iver for Guds og vor Sag. Et Eksempel: Ved et Møde i Holstebro skulde du tale sammen med en anden Højskoleforstander, som i sin Tale med stor Dygtighed forklarede, hvorledes vi alle er med til at højne vor folkelige Arv igennem de Organisationer og Institutioner, som vor Tid har ført med sig.

Da du omsider stod paa Talerstolen (din Utaalmodighed var under Foredraget blevet mere og mere aabenbar) indledte du med at sige: Det, Højskoleforstander X her har sagt, er dog det værste Sludder, jeg nogen Sinde har hørt, det har intet med Virkeligheden at gøre; nej, nu skal De høre — — —. Det kunde Tilhørerne naturligvis ikke tage, dels fordi det var en højst udiplomatisk Maade at udtale sig paa, men mest fordi man ikke forstod dig.

En Skuffelse: Jeg var meget ked af, at Biskop Hoffmeyer fik dig til at underskrive Præsteløftet. Det havde været mere rigtigt, om du i Overensstemmelse med dig selv havde afslaaet at skrive under paa noget, som ikke kan være Sandhed for dig. Biskop Hoffmeyer

ligger i Skovkanten og lurer efter uskyldige Sommerfugle, han har ogsaa forstaaet at lure dig i det rette Øjeblik.

Hjertelig til Lykke med Fødselsdagen.

A. Odgaard Sloth,
konsulent, Hjerm.

EN VURDERING, for det vil det jo blive, af Aage Møllers liv og gerning må fra min side ikke opfattes som et udtryk for en endelig og afsluttet opfattelse og dom; dertil er jeg i tid ikke kommet på lang afstand nok. Men hvad jeg siger nu, må blive et uddrag, der i højeste grad er præget af min opfattelse af øjeblikkets folkelige situation i Danmark, hvilket bl. a. viser sig i vor evne til at møde dagens og morgendagens problemer med åbne og friske sind. I henseende til åbenhed over for øjeblikkets tarv, en mærken tiden på pulsen, anser jeg ikke Aage Møller så lidt som hans lærlinge for særlig vel stillede. Begrundelsen herfor ligger mere i det følelsesmæssige end i det rent saglige. At Aage Møller og hans gamle elever var at finde i kampen omkring højskolen, i modstandsbevægelsen og findes i kampen om Sydslesvig, er så lige en sag, det hænger så nøje sammen med den historiske og danske linie, som springer lige ud af Aage Møllers grundtvigske forkyndelse og livsforståelse. Vi, hans lærlinge, er ofte blevet kaldt gode kritikere, men . . . . Der kunde vist med god ret føjes adskillige sætninger efter dette men, som vi ikke selv er så glade for og derfor helst ser andre udfylde i stilhed. — Det synes måske en ubillig måde at behandle Aage Møller på at slå ham i hartkorn med sine mangeartede lærlinge. Og dog er der en sammenhæng, især om man vil opfatte Aage Møller som mærkesmanden i en brydningstid. Hvor vanskeligt det end er at skille mærkesmanden fra den Aage Møller, der gennem sin personlige livskamp kom til at forkynde det rigeste og skønneste menneskeliv, jeg personlig har mødt, så er det alligevel sådan, at man må forsøge en sondring for at vurderingen af manden, personligheden, Aage Møller kan blive sand.

Hans personlige kamp blev den direkte forudsætning for hans forkyndelse, ja, der er den nøjeste sammenhæng derimellem. At

tale om at Aage Møller dannede skole i den forstand, at han blev banebrydende for en splinterny livsforståelse og tankegang er galt. End ikke den mythologiske skole er han far til. Men Aage Møller førte højskolen tilbage til det, der oprindeligt var denne skoles hovedopgave, at forkynde et menneskeliv skabt af Gud og i Guds billede. Og det er så vist ingen overdrivelse af Aage Møller, der engang halvt i skæmt og halvt i alvor sagde, at han og Anders Nørgård var de eneste to i Danmark, der vidste, hvad Grundtvig havde ment, når denne talte om det folkelige og mosaisk-kristelige. For det var de visselig ene om at vide dengang.

Aage Møller levede disse virkeligheder, og derfor kendte han dem, ikke blot som noget, han havde studeret, men som levende liv og virkelighed.

Og her er Aage Møllers fortjeneste stor. På et tidspunkt, hvor der var gået aldeles svind i folkelivets nøgleord, genvandt de deres værdi og fulde lødighed i hans mund, så at det blev sandt også på Rønshoved, hvad Jakob Knudsen skrev i sin sang til Roskilde højskole, at *„som ny igen blir den gamle sang, så tit en mand den af hjertet synger“*. Ja, at den gamle tale blev vakt af dvale til et nyt forår.

Men ordet deler frøets kår og skæbne. Det skal favnes af hjertemulden. Det kan spire frem og blive til ny sæd, men det kan også vantrives og dø. Aage Møllers tale var aktuel, ikke i nogen flad forstand, men i den forstand, at hans ord forlangte at jordens med det samme. Det er ikke ord, der vil stå til sene tider og lyse på åndens og tankens himmelbue, og hans syner vil ikke rande synskredsen i ret mange årtier. Her deler Aage Møller helt og fuldt kår med de fleste forkyndere; men vi tror, at han har vakt en ånd, hvis kraft må fornemmes i slægters seje levnedsløb fremover.

Poul Grosbøl,
forstander, Støvring.

DET VAR en varm augusteftermiddag i 1942. Aage Møller stod på talerstolen i Støvring højskoles gymnastiksal og talte om skøn Freja, der havde et smykke af guld, som Loke stjal, men som Heimdal

bragte hende tilbage, så der igen blev glæde i asernes gård, som ej der har været i tusinde år, mens Loke forgæves lister omkring; han hører vel sangen, men ser ingen ting.

Det var under besættelsens første fase. Al ting flød — ingen lyspunkter var at se. — Som Aage Møller talte, var det, som der blev tændt et stort lys, og vi mærkede glæden i asernes gård. Det var, som jeg blev stillet ansigt til ansigt med hele vor danske arv og så et Danmark, der havde tro og håb og kræfter til en kamp ikke blot mod fjenden, der var i landet, men mod Loke og hans sæd, der listede omkring og hørte vel sangen, men så ingenting.

. . . Aage Møller talte den dag, som kun den taler, der er kaldet, og tro mod kaldet har betalt prisen for det. Jeg kan sagtens kritisere ham, men som jeg oplevede ham hin dag, sådan er han og sådan bliver han for mig. . . .

De kaldede mennesker er ikke engle, men som alle andre. Det, de har forud for andre, er kaldet, og da det er noget grumme farligt at have noget forud for andre, skal de ydmyges og holdes nede. Han, som kalder, stiller dem bestandig ansigt til ansigt med deres synder og svagheder, for at de ikke skal hovmode sig og glemme, at kaldet er en nådegave og det eneste, de har at klynge sig til. De skal lide nederlag og kende bønnen om ikke at blive kasseret. — — Da en mand engang slyngede den gamle Anders Lauersen, Himmerlands store vækker, i ansigtet, at alt, hvad han havde foretaget sig var mislykkedes, svarede han ganske roligt: „Det er ikke dig, der afgør, hvad der er lykkedes eller mislykkedes i mit liv.“

Sådan er det med de kaldede.

Aage Møller drømte en drøm om engang at få lov til at flytte sin højskole ned til Sydslesvig og dær være med i kampen for at rive det gamle danske land af ørnens klo. Brutalt blev han jaget til Mellerup. Det var et nederlag, den kaldedes nederlag, en pris, der skulle betales. — Jeg tror ikke, vi kunne have undværet ham nord for skelbækken i disse år. Jeg håber, han selv også må finde, at prisen ikke var for dyr.

Rasmus Anker-Møller,
frimenighedspræst, Hornum.

Skæmtedigt til Aage (og Rasmus Anker) Møller.

I timevis vi ofte lytted'
til Aage Møller, naar han myted'.
Vi synes stadig, han har Evner,
skønt Rasmus Anker ej ham levner
profetisk Gave for en Styver,
men nærmest siger, at han lyver.
Til stakkels Aage Tæv der vanker
af Konkurrenten Rasmus Anker,
thi Rasmus dyrker Videnskaben,
mens Aage tror paa Lidenskaben.
Vi andre højlig begge agter,
naar blot de enes ku' om Pagter.
Lad Aage famle med den gamle,
hvor ingen op med ham kan hamle,
saa kunde Rasmus smukt sig dy
og la' sig nøje med den ny!
Thi her er Plads for to Profeter,
der taler hver fra sit Kateder,
saa een kan stamme, een kan famle
med henholdsvis den ny og gamle. — —
Vi ønsker, Aage, dig til Lykke!
Du er en Mester i det Stykke
at svinge med din Gude-Hammer,
og af og til det sker, du rammer
en fæle Jætte i Planeten:
Et Kendemærke for Profeten! —
At *du* med 65 paa Bagen
sku' føle dig „paa Valen slagen“
og blive Ankers Skalpe-Bytte,
det er den sidste nye Myte!

Ole Bendt,
sognepræst, Vejlbj.

DET ER mig en Glæde at faa bragt en Tak til Aage Møller gennem nærværende Festskrift. Det er ikke mange Gange, jeg har hørt Aa. M., men dog saa tit, saa „Røsten“ klinger gennem de af hans Skrifter, jeg har læst: Nordiske Myter og Israels Myter, som de er fortalt gennem de mange Artikler i „Dansk Tunge“ (som alene ved Aa. M.s Artikler er en Guldgrube). De har virket i høj Grad inspirerende paa mig og jeg betænker mig ikke paa at ønske, at alle Lærere og Præster, som har med Historiefortælling for Børn at gøre, maatte læse disse Ting. Det er virkelig nærende Kost, vitaminrig og kærnesund. Hvoraf kommer det? Ja, det skyldes vel, at Aa. M. som Grundtvigs Discipel i Myten har fundet den Visdom og Grundanskuelse, som anskuer *hele* Mennesket paa een Gang, saa de mange „Sider“ ved en Sag, som den forstandige Analyse pusler med, forvandles til en Enhed, Jætteforblindelsen afsløres af den Virkelighed, Sandhed, Thorsmyten er Udtryk for, som Aa. M. saa overbevisende har vist. — Derved er han bleven en Forkynder, der med sine stærke „kun“ og „skal“, Lydighedsforholdets nødvendige Ord, har vist LigeGYldighedens dræbende Indflydelse og samtidig, hvad Frihed er, Barnets, Enkeltmenneskets, Folkets: at man lydigt giver sig under en større, som tager og bærer Ansvar for en, og at der derved opstaaer et Fællesskab, hvor netop Ansvar betinger, at Frihed og Fællesskab, de tilsyneladende Modsætninger, gaar op i en Enhed. I en Tid, hvor Respekten for intellektuel Formaaen er saa stor, saa den nærmer sig Overtro, har Aa. M. dristigt givet sig Myten i Vold og ladet „Folkets egne gamle Ord“ faa Mæle paa Nutidsdansk i den Situation, vi staar i. Gid mange vilde læse og lytte! Tak og Lykke fremover.

L. L. Balling,
lærer, Rask Mølle.

NÅR Aage Møller taler, hører man efter. Første gang, jeg hørte ham, var i Studenterkredsen. Han talte om profeterne — om hvordan den sande altid lå i krig med de falske højskolemænd, nej altså profeter. Jeg skulde referere, og fik på puklen for referatet.

Det har åbenbart været præget af min irritation. Mange er vist aldrig kommet længere i forholdet til Aage Møller end til, at han irriterer dem. Han er for afgjort i sine domme, siger man, affejende og hård. Der er aldrig noget med på den ene side og på den anden side, og så kan man selv vælge. Nej sådan *er* det! Og når tingen skal siges, så siger Aage Møller den gerne en tak stærkere, end vi andre vilde kunne gøre det. Måske også stærkere end han egentlig selv mener det. Men derigennem får han Ørenlyd. Ligegyldig lader han vist ingen. Som taler er han en vækker. Det objektive ligger overhovedet ikke for ham. Han er ofte fantastisk ensidig, som vel en taler må være det for at virke vækkende.

Men det er klart, at hans kritikere har ret, når de taler om det farlige ved Aage Møller. Kommer man ud for så stærk en personlighed, inden man selv er nået til skelsår, kan det være farligt. Den ubefæstede vil blive løbet over ende. Aage Møller er selv klar over muligheden. Jeg vil helst tale til folk, der har været på Askov eller Liselund og dér er blevet grundigt forvirret af de mange forskellige røster, akkurat som grækerne blev det på torvet i Athen, sagde han engang. Men det blev sagt med det lune blink i øjet og det karakteristiske strøg med håndbagen over munden, som forsoner os, der kendte Aage Møller og holder af ham, med hans drabelige påstande.

I det hele taget må Aage Møllers humor ikke glemmes, hvis man skal forstå, hvorfor hans lærlinge ikke finder *det* så mærkeligt, andre ofte forarges over. Ethvert ordentligt ægteskab begynder med en dreng, sådan skal han engang have sagt i et foredrag. Straks rejste sig en mand og hans kone og gik forargede bort. De havde nemlig 6 døtre, men ingen sønner.

Hvad ligger bag, hvad er grundsynet for Aage Møller som høj-skolemand?

Da jeg, trods irritationen ved første møde, alligevel kom til Rønshoved som lærer, var det som teologisk kandidat. Nogen stor teolog har jeg aldrig været. Men så meget havde jeg dog indsnuset af den luft, der var i teologien og nok er der endnu, at mennesket er en synder, og synder forstået som støv og intet. Det var sat på plads

og stod stille der. Men her var noget nyt. Ikke teologisk som Anders Nørgaard med kun ved badet og ved bordet og alt det der. Aage Møller er nok aldeles på linje med Nørgaard teologisk og kirkeligt. Men mens Nørgaard talte om anden og tredje trosartikel, talte Aage Møller om den første, om skaberen og skabningen. Men det, som så mange højskolemænd ellers fortaber sig i: hvor det folkelige og menneskelige er, taler han ikke om. Det blev ikke til teoretisk udredende dogmatiske foredrag om disse ting. Hans højskoleforedrag er ikke om første trosartikel, men udfra den. Første trosartikel ligger bag alt, hvad han siger, hvad enten han har nordisk eller jødisk mytologi som udgangspunkt. En sjælden gang også et vers i højskolesangbogen. Derimod aldrig noget i tiden. Det aktuelle kunde man læse sig til i en avis eller et tidsskrift og høre om i radioen.

Aage Møllers sigte er altså livsoplysning i udpræget Kold'sk forstand. Oplysning være skal vor lyst, er det så kun om sivet, men først og sidst med folkerøst oplysningen om livet.

Skal man gi en kritik af Rønshoved i min højskoleetid, da er det, at der lød for lidt om sivet. Men skal det endelig være, så hellere springe sivet over i en højskoles høresal og i stedet gi eleverne det, de ikke kan finde ved at slå op i en eller anden håndbog. Mennesket og folket skabt i Guds billed, som det hedder. Det er en fortærsket talemåde — javel; men ikke for Aage Møllers gamle elever. De hører i det, at mennesket, folket, er udgået fra skaberen og har sit mål i ham igen. Pludselig begyndte det at være menneske og at høre til et folk ikke længere at være en både Gud og en selv i grunden uvedkommende affære. Man kom i gang ud af det stillestående.

Jeg kan ikke på stående fod referere noget enkelt foredrag, Aage Møller har holdt. Jeg har nok nogle referater liggende om Thor og Odin og Moses osv. og hvad de betyder. Det er meget grundtvigsk og temmelig fantastisk, når jeg nu kigger i det. Men jeg blev sat i gang. Lad så Aage Møller for mig sige besynderlige ting — det kan han nemlig godt gøre! — jeg vil alligevel aldrig holde op med at være ham taknemlig for det igang sættende. Lad

ham irritere i det enkelte; det inciterende hos ham er så langt det overvejende.

Hvorfor gik det ikke i Rønshoved for Aage Møller? Ofte blir man, når talen falder i den retning, stillet overfor det spørgsmål. Mon ikke det bl. a. kan besvares sådan: en første klasses forstander — for at benytte et gyseligt udtryk — skal være i besiddelse af både primære og sekundære egenskaber. Med de sekundære tænker jeg på det administrativt at kunne lede en skole. Hvad Aage Møller angår, er han i denne henseende temmeligt langt nede i rækken. Jeg tror nok, han selv anser sig for mere praktisk og økonomisk, end han egentlig er. Men hvad de primære egenskaber angår, evnen til at give livsoplysning om menneskelivets evige — det vil for ham sige: gudgivne grundlove, da er vi mange, der uden at glemme vore reservationer, når han optræder som politisk spåmand, anser ham som livsoplysningens førstemand i sit slægtled.

Jeg vilde ikke undværet det latin jeg kan, ikke for 100 rigsdaler, siger Peer Degn. Det er udlagt: Det vilde ikke ha været let for mig uden at ha været i skole hos Aage Møller, søndag efter søndag at skulle have noget at sige på en prædikestol.

Gunnar Monrad,
sognepræst, Vejen.

FAA ELLER INGEN af højskolens mænd har kunnet forarge som Aage Møller. Det har været forargeligt at se en mand, der er inde under aandens myndighed, være saa lidet troende, at han med ydre magtmidler har villet hidføre resultater, som aanden ikke først har tilvejebragt. Det gælder især i spørgsmaalet om vort folks sydgrænse, hvor Aage Møller straks i 1920, og navnlig naturligvis efter 1945, har villet indlemme i den danske stat en befolkning, som vi ingen aandens ret havde til at indlemme. Men det gælder ogsaa i hele spørgsmaalet om, hvem der hører til det danske folk, hvor Aage Møller ikke synes at forstaa, at aand kun virker i fuld frihed og frivillighed og altsaa respekterer menneskers selvbestemmelsesret, herunder retten til at sige nej, til at fornægte deres skabelses bestemmelse. Og naar Gud giver os mennesker frihed til

at fornægte vor bestemmelse, hvor meget mere maa vi mennesker da ikke give hinanden den samme frihed.

Men faa eller ingen af højskolens nulevende mænd har samtidig kunnet tale med en saadan myndighed som Aage Møller. I en tid fuld af sjælelig selvoptagethed og løgnagtig massementalitet har han talt lovens og lydighedens ord til os. Og loven er, at vi er bestemt til at glemme os selv i et samliv med mennesker. Ikke i forhold til et fjernt og uvirkeligt menneskehedsbegreb, men ved at blive paa den plads og i det folk, hvor vi er sat, og leve dér i lydighed og kærlighed. Saa sandt højskolen er lovens skole, er Aage Møller en lydig højskolemand i vort folk.

Den forargelse, han har fremkaldt ved at tale lovens og dommens ord, maa vi — i modsætning til den først omtalte — i dag takke ham for. Den har været udtryk for hans lydighed, og i lydighed har Aage Møller været stor, større end de fleste.

Poul Engberg,
højskolelærer, Askov.

„ENIG eller uenig, men aldrig ligegyldig“ vil sandsynligvis blive denne bogs røde tråd.

Mit første møde med Aage Møller er dog en undtagelse. Jeg havde ganske vist nok hørt tale om dette forargelsens tegn blandt pæne, stuerene højskolefolk, og jeg havde også først i trediverne bidt mærke i en artikel af ham i Højskolebladet. Men da jeg første gang hørte ham — ved et efterårsmøde i Askov i 1935 — gik jeg ganske lunken og upåvirket ud af salen. Foredraget var muligvis godt nok; men det „ramte“ altså ikke mig, og fejlen eller årsagen har sikkert ligget hos mig. Forudsætningen har ikke været der endnu.

Ikke desto mindre fulgte jeg indbydelsen til mytologisk kursus på Rønshoved i april 1938 og 39, og da blev jeg „ramt“, — måske fordi jeg her mødte både *taleren* og *mennesket* Aage Møller.

Myterne kom gennem ham til at sige mig noget afgørende om menneskelivet og dets love.

Den lille Oksø.

At Aage Møller måtte forarge er let at forstå. Stærke ord brugte han, og strenge domme fældede han. Blev hans taler refererede, afgav de ofte godt stof for hans modstandere; thi løsrevne fra deres sammenhæng og det livssyn, de udsprang af, kunne hans ord ofte lyde horrible nok.

Og referater — mundtlige eller skriftlige — gengav aldrig Aage Møller i hans egen stue, med den lange pibe og blinket i øjet — det blink, der gjorde hans stærke ord til humorens redskaber og ikke til giftpile.

Aage Møller har været den onde samvittighed for os danske højskolefolk. Man har ikke kunnet få fred for ham, og det skal han have tak for.

Tit har jeg ønsket, at han var mødt op, når højskolefolk samlede sig til drøftelser og kursus; men han kom kun sjældent, og det var nu en skam. Han prædikede enkelte gange ved gudstjenester under højskolemøder; men jeg mindes ikke at have set ham på programmet som foredragsholder. Sagde han nej dertil? Eller blev han ikke forfodret dertil?

Det er vist ikke for meget sagt, at Aage Møller har været for-

kynderen og igangsætterten i dansk folkeliv og kristenliv fremfor nogen anden i den sidste menneskealder. Han har været den folkelivets „Dreng“, der kunne trodse strømmen og tidsånden, fordi han selv lod sig lede af folkeånden.

Måtte han selv opleve at se det grønnes, hvor han har sået.

P. Sejlund Sørensen,
højskoleforstander, Try.

Aage Møller.

DET ER en god idè at udsende et festskrift som en hilsen til Aage Møller, men ville det ikke have været en smukkere form, hvis nogle kollegaer skrev om deres syn paa højskolen og dens arbejde og derigennem ganske naturligt ogsaa tog stilling til Aage Møllers betydningsfulde indsats. Den nærværende form kunne bestyrke den mistanke, højskolens folk ofte er udsat for: tilbøjeligheden til persondyrkelse.

Gerne er jeg alligevel med til at sende en hilsen til Aage Møller. Vort bekendtskab gaar næsten 40 aar tilbage, og det var venskabet mellem vore hustruer, der var den første kontakt.

Husker Du højskolemødet paa Voss i 1913. Vi gik ture og talte om vort arbejde i højskolen. Du sikker paa Dit kald og jeg som den, der havde følelsen af at være gæst indenfor højskolens verden — en følelse, der aldrig er svunden.

Vi saa de snedækte tinder lyse, dragende i den klare luft. Kan vi naa derop mellem middag og eftermiddagsforedraget, spurgte vi? Lars Eskeland smilede: det er en 3 dages færd den der. Saa valgte vi et mere overkommeligt fjeld og gik endda vild i taagen nedover, men op til sneen naaede vi da. Vejen til tinderne kan være længere og mere krævende, end ungdommen tænker.

Husker Du de „historiske“ møder paa Møllehuset, hvor Du hvert aar i kredsen af unge arbejdsfæller indenfor højskolen udladede Din — ikke altfor maadeholdne kritik over de gamle højskolemænd. Det gik som regel haardt til, men tanker klarede og syn fæstnedes.

Saa sluttede krigen, og vi sneg os over grænsen og vandrede paa Dybbølbanken for at finde stedet til *Din* højskole ved Flensborg fjord. Vi fandt stedet, men ikke den fornødne lokale støtte. Det blev Rønshoved, og det hørte til aarets højtider, naar vi i august maaned sammen med vennen And. Nørgaard og alle 3 familier mødtes til de historiske kursus paa Rønshoved. Din far sagde en dag efter et af dine foredrag med grebet sind: Han er en forkyn-der, er det af guds naade, og det var det, ogsaa jeg gang paa gang oplevede. Det var saa festligt og fuld af forjættelse overfor fremtiden. Alligevel gled vi noget bort fra hinanden. Du syntes, jeg svigtede et syn, vi var fælles om, og jeg har altid haft svært ved at bruge ordet „kun“ som grundord, og ud fra følelsen af egen utilstrækkelighed overfor opgaven har jeg savnet mod til at dømme andres arbejde, selv om det blev gjort ud fra andet syn end mit. Jeg tav, naar jeg var overbevist om, at der stod redelige mænd bag.

Jeg tror ikke, det var blevet til skade for den danske højskole, om vort meget nære samarbejde var blevet fortsat. Vi supplerer hinanden og korrigerer hinanden, fordi vi er saa forskellige af natur. Men det vigtigste er, at vi gennem alt har bevaret vort ven-skab. — En mand, der vil noget, kan let faa modstandere og let faa beundrere, og de sidste er maaske farligere for ham end de første, men at vinde en jævnbyrdig ven i de unge aar og bevare venskabet trods alle brydninger gennem manddomsaarene, det er en af de rigeste gaver, livets gud kan skænke os.

J. Th. Arnfred,
forstander, Askov.

I livets tjeneste.

DET ER nødvendigt for livets skyld, at nogle mennesker har „for-argelsens mod“ —; når de levende vandstrømme udtørres, når frem-med planteyngel kvælende breder sig i strømlejet, og når dødens dræbende kræfter umærkeligt sniger sig ind på livets enemærker, — så skal der *mod* til at bryde ind i alt dette, — og det vækker altid *forargelse* at bryde denne tingenes tilstand, fordi menneskene har en forbløffende evne til at finde tilværelsen nem og behagelig

i det udtørrede strømleje med al dens ynglende og kvælende stilstand.

Den grundtvigske strømning i skoleliv og kirkeliv var efter første verdenskrig for en stor del blevet et sådant udtørret strømleje; — Aage Møller forsøgte fra midten af 1920'erne at bringe ny levende strømning deri. Det er for tidligt i dag at fælde den historiske dom over, om indsatsen lykkedes; — tilsyneladende synes der at være lige tørt endnu; — — — men udfra først Rønshoved og nu senere Møllerup og Snoghøj samt nogle få andre steder i dansk skole- og kirkeliv synes der i dag at udspringe ikke een, men flere levende vandstrømme; — og Aage Møllers store andel i, at vi atter fandt tilbage til det fælles kildespring for disse levende vandstrømme kan i alt fald ikke afvises.

Den fornyede forkyndelse hos nogle af vore højskolefolk og i enkelte frie kirkelige kredse — denne tilbagevenden til det sandt folkelige og til det mosaik-kristelige skyldes, at Aage Møller gik ind under kaldet og „talte Roma midt imod“ — gennem folkelig og bibelhistorisk mytetale viste han vej ind til menneskelivets og folkelivets grundvilkår i en tilværelse, hvor ikke det materielle, men hvor Gud er en levende virkelighed i vort hverdagsliv som enkeltmenneske og som folk.

Resultatet blev lykkeligvis *ikke* en ensrettet mytologisk højskole i Aage Møllers stil (selv om det en tid truede med at stivne i dette), men netop en række levende vandstrømme til overrissling af den danske folkeager. Og bagved dette „forargelsens mod“, som ofte var det ydre kendetegn ved Aage Møllers offentlige optræden; ved vi, der kender ham godt, at der lever et ydmygt sind, som viser sig allerrigest, når Aage Møller som præsten står for alteret og med sandt tjenersind forvalter nådemidlerne. — — —

Her er vi ved det dybeste kildespring i Aage Møllers gerning — stående overfor dette takker både han og vi livets stærke Gud for den gerning, Aage Møller øvede og lykkeligvis stadig øver i vort folk til gavn og grøde for livets vækst i kirke og skole.

E. Jubre,
fængselslærer, Nyborg.

På afstand af Aage Møller.

I DE tre år, jeg kom til at kende Aage Møller nærmere, fæstnede sig indtrykket af en mand, der ville eet, som han satte alle sine kræfter ind på. Han vakte hos sine lærere snart stor medhu, snart større modstand. Hans personlighed var af en art, der nok kunne lade medhuen få frit løb, men lagde sig kvælende over modstanden, uden at nogen af delene iøvrigt blev nævnet med ord fra nogen af siderne. Det er sikkert ikke for meget sagt, at adskillige af dem, der modtog de rige åndelige gaver, har måttet kæmpe i år for at blive fri af hans magt og evne til at påtrykke dem sit billede. Dermed være ikke sagt, at det var Aa. M.s hensigt. Hermed turde han være anerkendt som en stor åndelig personlighed med en overordentlig indflydelse på de mennesker, der kom til ham i længere tid. Der har været tider, hvor man bittert fortrød, at man hørte til de få udvalgte, der fik lov til at komme, først som elev siden som lærer, på Rønshoved, og hvor modstanden og kritikken tog al plads i erindringen. Trods alt, vil det liv, man blev draget ind i i fællesskab om skole, kirke og nadverbord, sikkert blive det, som holder, når al ros og kritik forstummer. Man kunne fristes til at sige, at det ikke er Aage Møllers skyld — og dog. Det får stå åbent.

Det har været vanskeligt at finde ud af, hvad det egentlig er, man har at sige Aage Møller tak for. Det personlige forhold har, når det skal siges helt ærligt, aldrig været båret af menneskelig varme. Jeg husker, at Aage Møller i en prædiken engang sagde, at han ikke ejede kærlighed — og måtte give ham ret. En af følgerne deraf var, at jeg kom til det resultat, at han egentlig aldrig evnede at virkeliggøre hverken det liv, han forkyndte, eller de pædagogiske ideer, han havde. Var han således ikke den store „virkeliggører“, må det stå fast, at jeg i alt fald aldrig har mødt nogen anden, der åndelig erkendte virkeligheden, som den er om Gud og mennesker, som han evnede det. Sandheden ser jeg da således, at al Aage Møllers åndelige og menneskelige kraft — der er stadig kun tale om mine tre lærerår — opslugtes af det at være lydige over for det, som Gud ville ham og give udtryk derfor. Ved at ville

dette ene i sandfærdig ydmyghed, kom han til at stå for os som en eneste modsætning til sin egen natur, der var af en ganske anden karakter, men overvundet og undertvunget på de tider, da vi så ham som „lænket til Guds fodskammel“ forkynde det, som var livet værd for ham og dele det med os. Det er det, vi har at takke ham for, at han viste sig som et menneske, der hensynsløs mod alt og alle satte al sin kraft ind i kampen for det ene at være lydlig.

P. Gamborg Nielsen,
forstander, Esbjerg.

De stærke ord.

DET VAR ved et flere dages møde på en højskole under besættelsen, hvor Aage Møller talte. Vi sad mellem to foredrag i en lyttende kres med ham som midtpunkt. Og der forkyndte han nu højlydt, at han ikke mere kunne bliver glad, før han med egen hånd havde skudt en snes Tyskere ned! — Efter hvad man siden har erfaret, har Aage Møller ad mindre blodig vej vundet sit gode, danske humør tilbage. Men udtalelsen er rammende for den styrke, hvormed han udtrykker sig. Var det en anden mand, som havde sagt sådan, ville ordene kun have svækket hans autoritet. Her føjede de sig naturligt ind i helhedsindtrykket af manden. Han kunne sige den slags. Fordi hans foredrag var fyldt med lignende stærke ord, og fordi han holdt synet fast, hvorfra håbet om i det hele at øve stærke handlinger naturligt springer ud.

Spørgsmålet i den nutidige aage-møllerske situation bliver, om der stadig er så meget håb til sandheden i mytesynet og den fremtid, som deraf skabes for folket, at den slags voldsomme udtalelser vedblivende kan have det gran af virkelighed, som gør dem til mere end tom snak. Og der må det jo erkendes, at han selv er årsag til, at det virkelig kan siges at være tilfældet. Den styrke og energi, hvormed han har talt, har faktisk gjort myterne og deres kæmperim betydningsfulde for vort slægtled. At han var nået videre ud, hvis han havde været skribent, som han er taler, er givet. Måske kunne han da have slået broen over det svælg i folket, som skiller land og by, bonde og arbejder. Ti mytesynets sandhed må vise sig i, om det kan nå ud til hele folket.

I de krese, som skal hævde folkeligheden, savnes der for tiden ledende personligheder til flere poster. Vi er i bølgedalen. Og mulighederne for at komme op igen beror på, om der vedblivende er dem, som hævder myterne som inspirations- og kraftkilde også i vor mekaniserede tid. Sker det, har vi lov at håbe på, at den vundne kraft også vil give sig udslag i, at der fremstår mænd, som kan indtage de tomme pladser og føre folket fra myternes dunkle skove med hemmelighederne og sandhederne i behold frem til nutidens klare lys.

Peter Riemann,
sognepræst, Lindknud.

Aage Møller.

JEG VAR i en moden Alder, da jeg mødte ham, og blev vel derfor aldrig hverken forarget eller særlig imponeret af ham. Vi var som gl. Ryslunge-Elever fælles om megen Beundring for Alfred Povlsen og Paavirkning af hans Historiesyn og forkyndende Undervisning, især før A. P.s Omvendelse i radikal Retning 1916.

Jeg var med ved Starten af Rønshoved Højskole 1921, deltog i det første „Historiekursus“ dør. Det var og *er* noget af det festligste, jeg har været med til, og det blev skæbnesvangert for mig og flere end mig — blandt andre ogsaa min Kone. Det var et Møde med det helt store i national og folkelig Henseende.

Det var jo især Aage Møller, der gav det Præg, men ogsaa Anders Nørgaard og Arnfred gav deres gode Bidrag — og Stedet og Tiden — ja og ikke mindst Mødet med Sydslesvigerne. Der var Skæbne i det, og det har været mig umuligt at slippe Forbindelsen med og Taknemmeligheden for det, vi dengang oplevede.

Vi glædede os over Skolens Trivsel og Udvikling, da det ydre set gik fremad, og vi led med Forstanderen, da Modstanden blev for haard, og Elevtilgangen standsede og tvang ham til at sælge Skolen. Vor ældste Søn var hos ham den Sommer, han afstod den.

Blandt Danmarks Højskolemænd i vor Tid er han i mine Øjne den mest særprægede og myndige. Han har gaaet i Livets Skole som faa og tit faaet en haard Medfart. Han tog heller ikke blødsødent

paa andre og var sikkert ikke uden Skyld i den stride Modvind, han fik. Men jeg tror, at han i det store og hele var lydlig mod sit Kald, sagde, hvad han skulde sige, og stod, hvor han maatte staa i Livets Strid. Det var ikke altid let — selv for en Ven — at gi' ham Ret i hans Synspunkter, men det var altid berigende at høre, hvad der brændte i ham og kom til Orde i hans Tale.

Som Højskolemand delte han Vandene og satte Skel mellem Godtfolk. — Som Præst var og *er* han central-kristelig, en Forkynder af Guds Naade.

Maatte vi længe beholde ham blandt os — og endnu længere spore hans aandelige Indsats — uden at trave i hans Fodspor eller eftersnakke hans Kraftsprog!

Profeter har vi stadig Brug for, men kun een Aage Møller. —

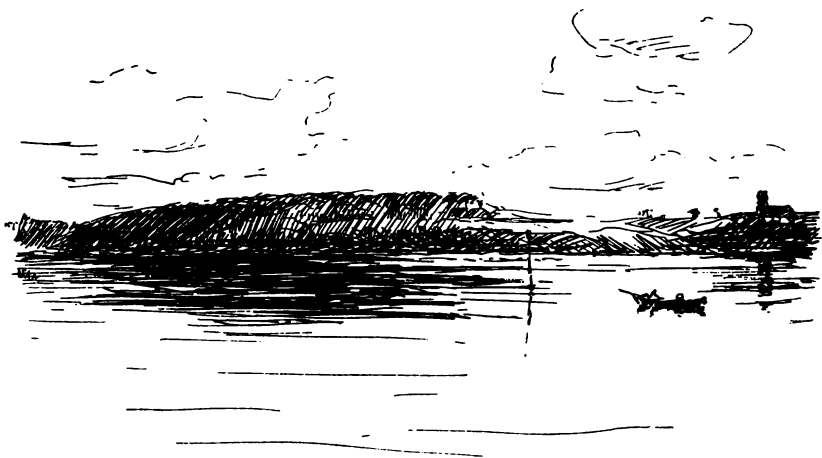
Th. Olesen,
sognepræst, Dybe.

DET VAR en god Tanke at sende et Festskrift til Aage Møller, og det var en usædvanlig Tanke at indbyde ogsaa Modstandere til at sige, hvad der for dem staaer som Sandheden om hans Virke.

Det maa nødvendigvis blive et personligt Vidnesbyrd — mere end godt er, vil nogle sige; men naar det gælder Aage Møller, er der Mening i en personlig Adresse, da hans Forkyndelse altid har været en personlig Forkyndelse og krævet af den enkelte, at han tog Stilling: for eller imod.

Selv føler jeg mig paa en Gang knyttet til Aage Møller i Taknemmelighed og frastødt af en Side af hans Forkyndelse. Jeg synes, jeg gennem Aage Møller har lært den gamle danske Højskole at kende. Selvfølgelig kunde man ogsaa uden at kende ham læse om den og — hvad der er mere værd — høre gamle Elever fortælle om den; men jeg tror, mange, der har hørt Aage Møller paa Rønshoved, vil vidne som jeg, at først gennem ham traadte den koldske Højskole dem levende og virkelig i Møde.

Under den Udglidning, den grundtvigske Bevægelse har været inde i, var det af Betydning, at Mænd som Anders Nørgaard og

Majervig Angel.

Aage Møller kirkeligt og folkeligt rejste sig til Modstand og søgte at fastholde Bevægelsens oprindelige Sigte.

Naar jeg alligevel føler mig frastødt af noget i Aage Møllers Forkyndelse, hænger det sammen med, at jeg synes, han selv er gledet ud og nationalt har afsporet den Kreds, der fulgte ham, og denne Afsporing er, saa vidt jeg kan skønne, ikke tilfældig eller blot udvendig, men rører ogsaa det inderste i Anskuelsen.

Aage Møller er en Mand, der ikke nøjes med halve Standpunkter. Lige saa ærligt som hensynsløst uopportunistisk drager han den sidste og yderste Konsekvens og narrer derfor aldrig nogen ved bevidst eller ubevidst at skjule de Forudsætninger, han bygger paa, eller de Slutninger, han lader følge. Tager han fejl, saa tager han grundigt fejl; men i hans Ærlighed ligger stadig Muligheden for os andre for at erkende Sandheden ogsaa gennem hans Fejltagelse.

Der er derfor Grund til, at ikke blot hans Følgesvende siger ham Tak, men ogsaa den, der paa et væsentligt Punkt maa betegne sig som hans Modstander. Vel er der meget, der skiller, men det sidste Ord, man vil have sagt Aage Møller, er: Tak.

Holger Kjær,
højskolelærer, Askov.

AAGE MØLLER — et kapitel for sig, men uafsluttet, det dukker op igen og igen, midt inde i andre afsnit, hvor man tror sig færdig, forlængst færdig med det Aage Møllerske kapitel fra studenterdagene inde i Kredsen. Der begyndte det altsaa, midt i trediveerne, og det begyndte med, at man fik en grusom daarlig samvittighed, saadan som jøderne maa have følt sig tilpas, da Moses kom ned fra bjerget og overraskede dem i dansen omkring guldkalven. Saadan kom Aage Møller fra Rønshoved til Studenterkredsen og gav en og anden en fornemmelse af, at man befandt sig i en tilstand, som ikke var stort bevendt, ja, som ret beset kun var en dyrkelse af magelighedens, fejghedens, de slappe vaners guldkalv.

Han kom fra grænselandet, og det mere end i een forstand, og havde lige snakket med Gud om situationen, og Gud havde fortalt ham, at vi snart skulde have krig, og at en hel masse skulde dø, og havde iøvrigt henvist til historien med Abraham og Isak paa Moria bjerg. Naar det saa var overstaaet, skulde Sydslesvig komme hjem til Danmark. Ja, og der var meget mere at fortælle af, hvad aanden havde givet ham at sige. Man tog sig til hovedet! Jo, det var der godt nok, men hvordan mon det saa ud indeni efter den omgang? For dette her, det var jo skørt, aabenbart skørt. Men dermed var man ikke færdig. Den daarlige samvittighed var der jo. Man var dengang ikke saa fortrolig med moderne dybdepsykologi, at man formaaede at nedmane dette gespenst med et par fagudtryk eller tre, der er jo nok af dem. Den blev der altsaa, den daarlige samvittighed, heldigvis, og et stykke af den er tilbage endnu i dag, uantastet saavel af mulige psykologiske besværgelser som af de kontrære kendsgerninger, som har gennemhullet en og anden af de profetier, som Aage Møller af og til er fremkommet med til fryd for dem, der holder af ham — hvad enten de saa tager dem fuldt eller lidt mindre alvorligt — og til uendelig irritation for dem, der mener, at ialfald bør en mand med saa tung en viden være ganske anderledes tynget, ikke saa irriterende veloplagt at skue.

Men altsaa — den daarlige samvittighed, hvad betyder den saa? Jo, den betyder, at Aage Møller med alt, hvad der kan paastaas og paavises af fejl i syn, teologi, hvad man vil, dog er kurer fra græn-

sen, fra livets grænseegne, hvor livet leves mest enkelt og mest intenst, hvor dets enkle, men uomgængelige vilkaar ses klarest og tydeligst. Saadan kom og saadan kommer Aage Møller og bringer os bud fra grænsen, det enkle budskab om livet, der er større end os selv og har krav paa os. Større end os selv — han vil vel ikke sige: noget andet end os selv, og herom vil der kunne og skal der blive mangt et opgør, men dette staar dog fast: han bringer bud fra grænsen om livets enkle vilkaar, om kampen, og dermed ogsaa om vort nederlag. Deraf den daarlige samvittighed, for den kommer jo gerne dør, hvor vi møder sandheden og dens krav paa os. Her er Aage Møller en tjener, vist meget mere end han ved, og kanhænde ogsaa paa anden vis end han tænker sig. Og derfor skal ingen psykologi og ingen irritation berøve os ham.

Vagn Kvist,
sognepræst, Børkop.

Til Aage Møller.

FOR MIG og min Generation og i store Kredse af vort Folk staar Aage Møller som vor Tids store Højskolemand — Stridsmanden, om hvem der staar Gny, og som giver alt af Kærlighed til sit Land og sit Folk.

Jeg kan vanskeligt takke mine Forældre nok for det Ophold, de for mange Aar siden gav mig paa Rønshoved. Hvor var det en skøn Tid og en stor Oplevelse. Du Aage M. gav os unge Nøglen til den Rigdom, det er at være født dansk, og du aabnede Øjne og Hjerte for de virkelige Livsværdier — med andre Ord — den Ballast til at gaa ud i Livet med, som siden har vist sig at være af uvurderlig Betydning.

Forleden Dag hørte jeg en Samtale mellem to gamle Rønshoved Elever, og den lød i korte Træk saaledes:

„1ste Elev: Der er løbet meget Vand i Havet, siden vi to var sammen paa Rønshoved, og jeg har ofte spekuleret paa, hvor stor Betydning dette Højskoleophold har haft for mig.

2den Elev: Det tror jeg er et Spørgsmaal, alle unge før eller siden stiller sig selv, efter at de har været paa Højskole og virkelig har ønsket at modtage, hvad Højskolen eller rettere sagt nogle af dens Mænd har at give. For mit Vedkommende har det uden Tvivl haft stor Betydning, idet det beviste for mig, at de aandelige Værdier virkelig var til Stede og ikke blot var noget, man talte om.

1ste Elev: Det glæder mig at høre dig sige dette, da det faktisk er det Svår, jeg har givet mig selv. Ganske vist har jeg ikke til daglig Tid til at spekulere særligt stærkt over denne Side af Tilværelsen, tværtimod. Men Bevidstheden om, at det aandelige Liv findes og af og til føles, giver mig den Balance og Forstaaelse, der er nødvendig for, at jeg ikke synes, at Livet er bare Stræb og Jag.

2den Elev: Vil det sige, at du har nok i Visheden om, at der findes et aandeligt Liv, og ikke søger videre?

1ste Elev: Nej, men som Forholdene er i Dag, kan jeg ikke overkomme stort mere end det Arbejde, jeg er sat til, og saa min Familie, og paa disse to Steder prøver jeg at faa Fællesskab og Glæden ved Livet frem og haaber at se et Resultat deraf. Det at have et Arbejde, man er glad for, hvad enten man er Klokker eller Præst, er da en Guds Gave, hvilket altfor faa skønner paa i Dag."

Denne Samtale, synes jeg, giver et dejligt Udtryk for, hvad Aage M. har betydet for disse to Mennesker, og den er som talt ud af mit Hjerte. Der blev lyst og højt til Loftet, da jeg hørte derpaa, akkurat som naar Aage M. giver af sit store Forraad af Livsvisdom, da føler vi, hvilken Gave Livet er i sig selv. Og saa lige til Slut Aage M.s Kætterier, som han elsker at fremkomme med, og hvilke ofte har virket fuldkommen chokerende paa Folk. Hvor har disse til Tider fuldkommen skøre Ideer dog været forfriskende, og ligesom gjort ham mere nærværende for os, der holder af ham.

Gid vi unge, der har staaet under hans Talerstol, maa faa Evne, Lykke og Held til at give den kommende Generation noget af det, Aage M. gav os.

Kai Andersen,
forvalter, Addithus.

DER ER efter mit Skøn megen Grund til at takke Aage Møller, fordi han begyndte Kampen mod Idealismen indenfor Højskolen. Han satte i sin Tid Kampen i Gang og tog mange drøje Nap.

Beklages maa det derimod, at han paa sin egen Maade — den mytologiske — gik hen og gjorde det samme som Arnfred og hele den idealistiske Højskoleverden. Man kan jo nemlig ikke frikende Aage Møller for at have været Ideologiforkynder i Stedet for at stille sig spørgende og uvidende om Livets store Problemer. Hans Fejltagelse er, at han har en Livsforklaring, at han kender Guds Vilje og Plan og saaledes er flygtet fra Menneskets Virkelighed.

Aage Møllers Virkelighedsflugt ses tydeligt f. Eks. i Sydslesvig-problemet. Man ser her, at han ikke vil tage Stilling paa egen Regning og Risiko, men har taget Gud til Indtægt for sit Syn, som han ikke har paa eget, men, vil han mene, paa Guds Ansvar.

Aage Møller har indlagt i eller udlagt af Myterne en Ideologi, som han endvidere giver guddommelig Autoritet. Det er her, jeg vil sige fra.

Jeg begyndte med at takke Aage Møller, og jeg skal slutte med at takke, fordi Aage Møller i sin Tid forsøgte at holde Højskole paa en friere Maade, end andre har ejet Frisind til, og hylde Aage Møller som en virkelig frisindet Personlighed, der har vist, at han ikke fornærmes over Kritik, men hader Eftersnak.

Til Lykke med 65 Aarsdagen!

Johannes Lauridsen,
forfatter, Vebbestrup.

MED EN overraskende humor har Aage Møller nylig meldt sig som Josef Stalins konkurrent, hvad angår opfindelse af 5-års planer; han har i følge „Dansk Tunge“ prøvet fire sådanne 5-års planer, inden han omsider valgte den mytologiske som den sidste og måske endelige. I al den omskiftelighed var der for Aage Møller noget aldeles sikkert: den sidste 5-års plan burde uden diskussion være den eneste rigtige, ikke alene for ham selv, men også for alle andre, der måtte være værd at regne for sande højskolemænd. Ikke engang den tilfældighed, der for alvor førte ham i kast med mythologien (se „Nordiske Myter“, s. 10), har lært Aage Møller

tålsomhed og respekt for andres synspunkter og arbejde. Den tolerance, som ofte er forbundet med humoren, er åbenbart ikke blevet Aage Møller tildelt. Som han med arrogant selvsikkerhed til enhver tid har forkyndt sine egne skiftende standpunkters ufejlbarlighed, har han ubarmhjertigt frakendt andre, der tænkte anderledes, forståelse og dømt deres arbejde til udslettelse.

Vi har i grundtvigske kredse stærkt fremhævet den personlige skole, men eensidigt set fra lærerens side; han skulde præge skolen og eleverne. Var han stærk nok og sikker nok, blev eleverne let små aftryk af ham, men ikke sjældent netop uægte og upersonlige; han hamrede mere, end han plantede. Nogle højskolemænd dyrkede med fanatisme *deres personlighed* — i sandhed en fattig plante at hæge om. Resultatet blev en utrolig dogmatisme. Man kan blandt grundtvigianere finde de mest afstumpede, ufrisindede og dømmende mennesker; de er sikkert særdeles vel fornøjede med eget syn og egne bedrifter, ja, de er så sikre på, at det er her: hos dem selv, at det skal foregå, at de endog er ilde berørt, om livet blomstrer udenfor deres egne stakitter.

I Lukas-evangeliet fortælles det, at disciplene surmulende kom til Jesus og med Johannes som ordfører sagde: Vi så een gøre gerninger i dit navn; men vi forbød ham at gøre det, for han hører jo ikke os til. Jesus svarede: Lad være med de dumme forbud.

Hvorfor kunde disciplene ikke dengang, og hvorfor kan nogle disciple i dag ikke glædes over, at der er flere arbejdshold? Skyldes det en styrke hos dem, eller skyldes det deres jammerlige egoisme, der forgifter selv det lifligste budskab?

Uffe Grosen,
højskoleforstander, Vallekilde.

Aage Møller har været en farlig Mand.

FOR DET første for sine Modstandere. Det kunde nemlig gaa dem saadan, at de blev sure og opgav Debatten med ham, til Trods for at han virkelig havde et Anliggende, der burde diskuteres med ham. At han holdt paa, at han var den eneste, der virkelig holdt

Højskole, var i hvert Fald ingen Grund til at afstaa fra en Debat med ham. Det er jo netop Tolerancen, der ødelægger Opgøret. Hvorfor greb man ikke — en for en — Lejligheden til at faa Tingene gaaet igennem og Grundforudsætningerne drøftet? Det er dog ikke hver Dag, man møder en Modstander med saa personligt et Syn, saa krigerisk et Sind og saa saglig en Humor. Fornærmethed er en elendig Reaktion paa Angreb.

Højskolen delte sig i to Lejre paa Grund af Aage Møller. Og den fælles Front mod ham blandt hans Modstandere bidrog til det skæbnesvangre, at man indbyrdes glemte at gøre op med hinandens Grundforudsætninger. Ikke mindst herved blev Aage Møller sine Modstandere en farlig Mand.

Men han har vistnok været endnu farligere for sine Tilhængere. For i sin egen Lejr har han ogsaa virket forhærdende, sammenstøvsende og hæmmende for det gensidige Opgør. Ogsaa her troede man, at man var enige paa Grund af den fælles Front mod de andre. Til Trods for, at der vitterligt er store indbyrdes Modsætninger bag Fronten.

Hvad Aage Møllers eget Forhold til sin Sag angaar, bliver Spørgsmaalet: har han ogsaa været sig selv en farlig Mand? Da „Kritisk Revu“ i sin Tid gik ind, skete det med denne Motivering: Mangel paa talentfuld Modstand. Har Aage Møller dels under Savnet af en saadan, dels paa Grund af den Modstand, der var, slappet af i Forholdet til sine Venner og bekriget dem for lidt? Naar han talte i sine trofaste Kredse, var han saa tilstrækkelig paa Vagt overfor Tilslutningen og Menighedsfornemmelsen? Var hans Humor tilstrækkelig vaagen over for Vennerne? Forsaavidt som Sammenligningen med Israels Profeter nogensinde skulde have strejft Aage Møllers Tanke — har han saa tilbørligt vaaget over Profetens Ensomhed? (Til evt. Undskyldning for Aage Møller maa dog noteres, at de gamle Profeter ikke havde den grundtvigske Form for Menighedstrang at slaas med).

Lad Spørgsmaalene staa ubesvarede! Eet kan slaas fast — at Aage Møller i hvert Fald selv har tumlet med dem. Han skrev engang: „Det er godt at have Venner. Det er bedre at have

Fjender. Bedst er det at have Fjender, som er ens Venner.“ Af disse sidste har Aage Møller utvivlsomt haft for faa: nogen, der var klar over, at han baade burde høres og modsiges. Høres, naar han rørte ved Sagens Kærne, modsiges, naar han afsporedes i forfløjen Profetisme, Mytologiskhed og Kampromantik.

Han har sikkert selv savnet saadan Modsigelse. I hvert Fald vilde et Festskrift uden „Fjende“bidrag være ham et højest bedrøveligt Festskrift.

Kaj Thaning,
sognepræst, Asperup.

Spåmand og profet.

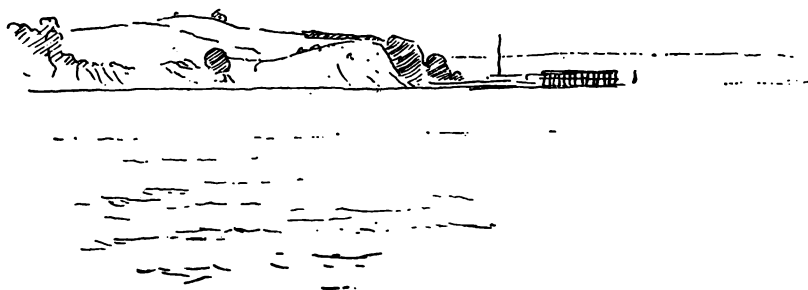
HVERGANG vi under krigen hørte Aage Møller, på talerstol eller privat, udfoldede han sine evner som spåmand: i løbet af 10 eller 14 dage vilde der ske det og det, afgørende for krigens forløb, og tyskerne vilde være så godt som pulveriseret på ganske kort tid. Det må vel siges, at spåmandsevnerne ikke var så fremragende; i hvert fald kom det aldrig til at passe, hvad han sådan „forudsagde“. Vi smågrinede vel også lidt ad disse lyse spådomme. Men virkning havde de jo; alle vi, som af andre grunde så op til Aage Møller, fik virkelig en værdifuld opmuntring ved at se, hvor klippekikker han var på, hvordan det *måtte* gå — selv om hans syn på sagerne ligesom ikke var „perspektivisk“ nok.

Men vi gjorde nok i almindelighed en fejl ved at snakke om dette som Aage Møllers *profetier*: „Som profet er han nu ikke videre heldig“. Det var ikke profeti og var ikke ment sådan.

Jo sandelig optrådte han også som profet, men det er, så vidt jeg har forstået, noget helt andet. Er det ikke noget med at komme med bud fra livet selv, fra den almægtige — bud om livets love og vilkår og forjættelse, og om, hvad vi skal gøre!

Om det er en af de store profeter, vi her bringer vor hilsen, er jo mindre væsentligt, bare det er en af de sande, og det er jeg ikke i tvivl om. Han skal ha vor tak, fordi han (for manges vedkommende: sammen med et par stykker mere) satte os igang; er vi siden omtrent gået i stå igen, er skylden ikke hans.

Kr. Kold Jensen,
sognepræst, Henne.

Holnæs Klint.

5. 4. 4.

NAVNET AAGE MØLLER har vel været kendt i omkring ved en menneskealder — og nøjagtig lige saa længe har der været strid, undertiden staaet gny, om det. Saadan gaar det ofte, naar en mand har sine egne meninger og udtaler dem kraftigt, i kamp mod andre. Dette kan en mand maaske gøre, fordi han ønsker at vække opmærksomhed om sin person, men ingen, der kender Aage Møller, vil tro, det er af den grund, han har talt, og taler, som han gør. Det gør han simpelthen, fordi han ikke kan andet, fordi han er *mere* end overbevist om, at det er sandheden, han siger, og fordi han tror at have et budskab at bringe, og at det vilde være at svigte sit kald, hvis han ikke gjorde det.

Jeg husker nok, at jeg i førstningen langtfra følte mig tiltrukket af ham. Det er vel nok mest paa tryk — i artikler eller referater — jeg mødte ham; men det skete da ogsaa, jeg hørte ham tale. Jeg syntes, hans tale var alt for selvbevidst, og hans dom over andre helt ubillig; men samtidig havde jeg en følelse af, at jeg nok ikke rigtig forstod ham; hans tale forekom mig ofte uforstaaelig og taaget — man skulde vist høre til „de indviede“ for rigtigt at fatte den. Dette sidste er maaske ikke helt ved siden af — og her har vi vel saa forklaringen paa, at mange staar i dag, som jeg stod dengang.

Men saa skete det engang, at jeg sammen med en god ven var cyklet til Kerteminde, hvor Aage Møller skulde tale. Det var nu slet ikke ham, vi tog afsted for at høre; det var en helt anden mand,

der ogsaa skulde tale, og saa tog vi Aage Møller med i købet. Og saa skete der det, at da vi kørte hjem fra mødet, var det slet ikke den andens tale — den, vi var kørt efter — der optog os; det var Aage Møllers. Han havde talt om Grundtvig i 1826 og kraftigt hævdede, at Grundtvigs embedsnedlæggelse dette aar ikke var noget, han foretog sig i et anfald af fornærmelse over, at øvrigheden nægtede ham tilladelse til at bruge hans salmer: „Den signede dag“ og „Tusind aar stod Kristi kirke“ — ved gudstjenesten pinse-dag, da tusindaaret for Ansgars komme til Danmark skulde min-des; men at det var noget, Grundtvig *skulde*; han *skulde* ud i den ensomme stilling, fordi den var nødvendig for det, han skulde blive.

Det, at en mand havde mod til at sige, at det var *Guds vilje*, Grundtvig her maatte bøje sig ind under, gjorde et stærkt indtryk paa mig. Og siden den dag har jeg i hvert fald forstaaet en del af Aage Møllers tale, og han er en af de ret faa, jeg kunde tænke mig at rejse et godt stykke vej for at høre.

Dette betyder ikke, at jeg altid er enig med ham, f. eks. i hans udlægning af de gamle nordiske myter. Det er ikke det, at han faar noget andet ud af myterne, end de, der har skabt dem, formentlig har tænkt. At han gør det, er sikkert; men det er helt i sin orden — det *skal* han faa. Naturligvis kan vi gaa til myterne for at prøve at finde den tankegang, der ligger til grund for dem — resultatet vil dog altid blive af yderst tvivlsom værdi, og ikke faa nær den betydning for nutidens mennesker, som naar en mand fortæller os, hvad *han selv* kan faa ud af dem. Og det er det, Aage Møller gør, og som han gør bedre, og navnlig stærkere, end nogen anden, jeg har hørt. Det er heller ikke de „hib“, han undertiden giver en eller anden gennem sin udlægning. I hvert fald naar man hører ham, faar man det indtryk, at de er givet i al venskabelighed.

Men han faar undertiden noget ud af myterne, som jeg tror er galt — ikke galt anvendt, det er det maaske ogsaa, men det betyder ikke saa meget — men galt i sig selv. Med andre ord: der er ting i det, han forkynder, jeg er uenig med ham i. *Hvad* det er, kan være det samme i denne forbindelse, og det er jo heller ikke det,

at man er enig med en mand i stort og smaat, der giver ham betydning for en. Men Aage Møller har altid noget at give, fordi — naa ja, fordi det ikke er *sit eget* ærinde, han gaar.

Nogle har villet kalde Aage Møller en profet. Det vil jeg ikke; jeg mener, det er at skyde *langt* over maalet; men han har det tilfælles med profeterne, at han gaar, fordi han føler, han er sendt. Og saa har han jo da ogsaa det tilfælles med dem, at han maa bringe sit budskab saadan, som *han har opfattet det* — videre kan *mennesker* jo ikke komme. Dette budskab *har* han bragt med troskab og kraft, og bragt det uforfærdet. Derfor har han ogsaa givet os noget igennem det, og — enig eller ikke — vil jeg altid føle mig i gæld til den mand, ogsaa i rent personlige ting. Jeg har erfaret, at han er god at komme til, naar man trænger til hjælp. Ogsaa derfor er jeg glad ved gennem disse linjer at faa lov at sige ham tak paa hans 65 aars dag.

Anton Mikkelsen,

lærer, Den frie lærerskole, Ollerup.

DA JEG HØRTE Aage Møller første gang, var jeg elev på Snoghøj. Jeg var 21 år og et meget ivrigt medlem af „Aldrig mere Krig“; og retsstatspartiets programtoner sang jeg ogsaa med på. Man kan vist godt sige, at jeg var moden til at høre Aage Møllers tale om Uffe. Militærnægterne fik et voldsomt hip. De var selvoptagne, egoistiske unge, som lukkede sig ude fra det forpligtende folkefællesskab o. s. v. Jeg var rasende og urolig, for uffesagnet havde gjort indtryk på mig. Uroen voksede. Det levende, ulogiske liv skyllede ind mod det fine hus, jeg havde bygget af fornuftige, firkantede meninger. Huset blev utæt, trækken var slem, og jeg befandt mig rigtig skidt, da jeg ankom til Rønshoved Højskole d. 3. november. Der var så mange, der havde spurgt, hvorfor jeg dog ville på skole hos Aage Møller; man mente, at han ikke var helt tilregnelig, og han havde næsten ingen elever.

Bombardementet begyndte. Man værgede sig, så godt man kunne; men Thors Hammer fandt vej, og da vi nåede til jul, stod vi i pjalter på ruinhoben. Vi stod der ikke nedslæede og fattige, for vi

havde fået lov at se ind i en verden, der var ufattelig stor, rig og spændende. Livet selv, det af Gud skabte liv, blev en virkelighed: Du er selv skabt af Gud; der er en bestemmelse med dig som med alt, hvad Gud har skabt; du har frihed til at gå ind under Guds lov eller lade være. — Det var de grundtoner, som gik igennem Aage Møllers tale ud fra det gamle testaments beretninger. Abrahams tunge vandring op ad Moria Bjerg lærte os, at Guds krav om lydighed var ufattelig stort, og vi forstod Isaks tunge vandring ned ad bjerget. Igennem det alt sammen fornam vi Guds kærlighed. — Er det underligt, at vi kom til at holde af Aage Møller. Det var jo ham, der gjorde os bekendt med det liv, der er værd at leve.

Inger Balle,
lærerinde, Engelsholm.

At kæmpe er at leve.

DET ER med nogen betænkelighed, jeg skriver et bidrag til et festskrift. Jeg burde vel gøre det med glæde og opfatte det som en ære, at festskriftets udgivere har bedt mig om et bidrag. Når jeg ikke kan det, skyldes det, at jeg ikke er ynder af festskrifter, især ikke, når det som i dette tilfælde skrives af en mands venner og tilhængere, og de egentlige artikler skal jo skrives af vennerne. Jeg kan ikke tro, at det kan berede Aage Møller nogen glæde at læse om sig selv, at se sig udstykket. Han kender disse venner så godt, at han ved, hvad de vil skrive. Ifølge Aage Møller (Nordiske Myter, s. 62) er det skrevne ord aldrig mere end en ringe erstatning for det, der er virkelighed. Kun det talte ord rummer den talendes røst, men det er jo sådan (Nordiske Myter, s. 63), at det skrevne ord gennem ens egen fantasi og følelse kan virke mærkværdig livagtigt. Dette indeholder et slags forsvar for festskriftet, selv om Aage Møller i vennernes artikler altså ikke kan høre mere, end han i forvejen har hørt. Et festskrift kan blive menneskedyrkelse, og det har vi haft nok af indenfor den grundtvigske bevægelse. Grundtvig selv var genstand for dyrkelse og var ikke uden skyld deri. Når hans venner på vennemøderne i 1860erne rent ud

sagde, at de samledes om ham, er der tale om dyrkelse. Han tog imod den og talte til dem som apostel. — Hans bekendte ord i „Skolen for livet“: „Mig blev det givet at *opdage* den store Naturlov for Aandens Virkning og Forplantelse“ er et udtryk for selvovervurdering. Havde han i stedet for opdage skrevet genopdage, havde det været rigtigt. Han gjorde opmærksom på den store naturlov. — Om Aage Møller overvurderer sig selv, ved jeg ikke. Jeg tror det ikke; det er vist hans elever (her brugt i vid betydning), der sætter ham højere, end han bryder sig om. Det er tragisk at tænke på, at enhver åndelig bevægelse ender i en partidannelse (Tidehverv kommer nok desværre også). Selv om Aage Møller ikke vilde danne skole, *parti*, er det jo alligevel endt med et Aage Møller-parti. Ord, han brugte, og som var levende i hans mund, blev brugte af hans elever, men var her kun velmente gengivelser af ord, der engang havde været levende (se herom Nordiske Myter, s. 23). Selvfølgelig var der flere af hans elever, der på selvstændig vis kunde tale ud fra de nordiske myter, og det er ikke nogen kritik af Aage Møller, når jeg nævner eftersnakkeriet, som vi har været vidne til. — Fastslået lære er altid af det onde, både kirkeligt og folkeligt. Aage Møller selv har ikke udformet den rene folkelige lære; måske kan hans elever få hans Nordiske Myter fastslået som bekendelsesskrift! —

Hvad talmæssig tilslutning angår, gik det jo ikke særlig godt med et Aage Møller-parti. Det er nu også mindre væsentligt. Ifølge det foregående må jeg jo sige, at det kun er godt, der ikke er flere, der kan henregnes til partiet. Hvad der er tragisk, er, at den almindelige danske højskole (den populære, eller hvad skal vi kalde den?) ikke vilde ind i den kamp, Aage Møller vakte — for livets skyld. Den populære højskole betragtede ham som kværulet og holdt sig udenfor hans rækkevidde. — Dette må for Aage Møller, der vel som ingen siden Grundtvig har forstået dette: At kæmpe er at leve, være det bitreste, han har oplevet.

I Ibsens Brand forsikrer fogeden Brand om, at der ligger vækst i store minder, og at kong Bele ihukkommes i skåler, bægerklang og sang, og at folk kan trænge til en løftningstvæt om aftenen mellem

klokken syv og ti. Det er jo som en skildring af den populære højskole. Til fogedens ord: „Der ligger vækst i store minder“ svarer Brand:

„Når mindet sig til livet binder,
men I af mindets gravhøj hul
har bygt jer sløvheds skalkeskjul.“

Dette er som at høre Aage Møller tale, og det er for denne tales skyld, jeg kan være med til at bringe Aage Møller en hilsen og en tak.

Erik H. Knudsen,
sognepræst, Ørre.

DA JEG først mødte Aage Møllers navn, var det som et signal til kamp — og siden har det beholdt for min bevidsthed en mindelse om kampen som et kald.

Skal jeg nu efter adskillige års forløb klare mig, hvori Aage Møllers egentlige betydning for den danske højskole og for dansk folkeliv i det hele indtil nu gav sig til kende, synes det mig åbenbart, at Aage Møllers styrke — bag en vis „rationalistisk“ camouflage, grundtvigsk ortodoksi, plejer man vist at sige — lå i den stærke bekendelse til den første trosartikel. Hermed mener jeg: erkendelsen af Israels Gud som de kristnes Gud. Dette er for mig først og sidst Aage Møller. Det er vel dette forhold, der stadig giver Aage Møller kampens mod — og dens glæde!

Et skal dog nævnes til sidst: I besættelsens onde år drog han den eneste mulige konsekvens af det folkelige grundsyn, han havde forkyndt fra talerstolene landet over, og bekræftede, at

„hånden kun sit våben skifter,
åndens løsen er bedrifter.“

Når Aage Møllers gerning engang er tilendebragt, vil dens spor være tilbage, og engang må det åbenbares, at den folkelige forkyndelse, som Aage Møller førte, skal finde sin bekræftelse i „myten fra Ryvangen“.

Det er på denne sammenhæng, det danske folk skal finde sig selv.

Jobs. Andersen,
forstander, Galtrup.

Om Aage Møller.

HVIS to mennesker lægger hænderne på et bord med fingerspidserne vendt mod hinanden, skal man kunne måle en svag elektrisk strøm. I nogle tilfælde går den fra den enes fingerspidser lige over i den andens. I andre bøjer de to strømme til siden, når de mødes. Det skulde være udtryk for, om der er naturlig sympati mellem de to mennesker eller ej.

Har dette sin rigtighed, er jeg viss på, at strømmen mellem Aage Møllers og mine hænder vilde gå glat over.

Det følte jeg allerede for omtr. 40 år siden, da jeg traf ham som ung højskole-lærer på Skamlings-banke højskole, skønt det ikke lykkedes mig at komme i nogen som helst forbindelse med denne mærkelig kantede og stive unge mand.

Senere læste jeg ham altid med stor deltagelse, og skønt jeg nu og da måtte ryste på hovedet og tit fandt ham dunkel, var der dog altid noget, der drog mig.

I årenes løb kom jeg jævnlig ud for Aage Møller, og det lykkedes mig at mærke, hvad jeg anede og hørte, — bl. a. av hans elever — at der bag den kantede form var et elskeligt menneske. Når man først kom på talefod med ham, kunde man udmærket drøfte spørgsmålene med ham trods uenighed uden at møde hans stejle og skræmmende avvísning.

Ofte angreb han noget, jeg holdt av — fx. De danske ungdomsforeningers arbejde. Jeg kunde ikke give ham ret, men fik altid noget ud av hans kritik. Han kritiserede højskolen; voldsomt og somme tider uretfærdigt — men den kritik har nok øvet stor og gavnlig indflydelse.

Man kan ikke omtale Aage Møller uden at nævne ham som mytolog. Det er måske den side av ham, der har stødt flest mennesker. Men også den, der betød mest. Jeg skal ikke prøve at forsvare alle enkeltheder og vilkårligheder — det vil han sikkert end ikke selv — men i hovedsagen har han her ladet os møde en virkeligheds-erkendelse av dybere art, end vi kendte før. Her er hans største tilskud til dansk åndsliv, og det har virket frigørende og

frugtbringende på mange. Formen kan være meget profetisk selv-sikker, hvad man ikke skal tage for højtideligt, men glæde sig over, hvad man får.

De, der klager over Aage Møllers kanter, skal tænke på Kolds ord om sig selv, at uden sine kanter var han nok rullet helt væk. D. v. s. uden spor. Langt mere end kritikken gav hans positive ydelser. I ham har jeg mødt folkelig danskhed og grundtvigsk kristendom så varmt og djærvt som i ingen anden. Han er som få en mand av ånd.

Alle dage vil jeg være Aage Møller tak skyldig for, hvad han gav mig. En så rank, egenartet og stærk personlighed gør altid livet dybere og rigere for den, der åbner sig for dens påvirkning.

Derfor vil jeg også her sige ham hjærtelig tak!

Edv. Eller,
sognepræst, Varde.

MIT KENDSKAB til Aage Møller er ikke særlig stort. Jeg har mest fulgt ham paa Afstand, men gjort det med Interesse.

I denne Tid, da den grundtvigske Bevægelse baade kirkeligt og skolemæssigt har faaet et Præg af taaget Utydelighed, har det for mig været velgørende baade at høre Aage Møllers Røst og at læse, hvad han har skrevet. Han har ganske afgjort noget af Holger Danskes Blod i sine Aarer. Han fægter med aaben Pande for, hvad han for Alvor tror. Det kunde ogsaa siges med et andet Udtryk fra Sagnsproget. Hans tale og hans Kamp mindede os om Skræp. „Vi hørte det fløjte i Luften som Stær, vi hørte det knitre som Lynet, da kendte vi Skræp, det opgravede Sværd, trods Skaden vi havde paa Synet.“

For snart mange Aar siden stod der i Højskolebladet et lille Stykke — vistnok af Valgmenighedspræst Ingerslev i Odense — hvori der advaredes mod Faren for, at det centrale i den grundtvigske Bevægelse skulde blive trængt i Baggrunden af mindre væsentlige Ting, og saa sluttedes der af med følgende, som jeg gengiver efter Hukommelsen: „Hvis Kendetegnet paa en ægte Grundtvigianer skal være, at man er Tilhænger af Niels Bukhs

Fra Fjordvejen
mod Mørvig.

Gymnastik, Joakim Skovgaards Kunst og Thomas Laubs Musik, melder jeg mig fra." — I vore Dage er der kommen mere til, der kan fordunkle det egentlige Lys i den grundtvigske Bevægelse, f. Eks. det, at adskillige Grundtvigianere skiltes med en Rummelighed ud over alle Grænser, som om den helt rigtige Grundtvigianer i kirkelig Henseende var et Blandingsprodukt, bestaaende af 50 % Grundtvigianisme, 25 % Pietisme, 10 % Barthianisme, 10 % Oxfordisme og 5 % andre religiøse Ingredienser, altsaa en Slags Cock-tail. — Grundtvig selv var ikke et saadant Blandingsprodukt. Han var en Tid Rationalist — i Renkultur. Han var en Tid Bibelkristen — ogsaa i Renkultur. Og han endte med „Kun ved Badet og ved Bordet — ogsaa i Renkultur.

Der trænges efter min Mening haardt til Mænd af Aage Møllers Type, Mænd, der holder af de helt rene Toner og ikke er bange for at lade dem lyde stærkt, selv om de maa synge dem alene, og selv om Flertallet holder mere af at høre Melodien flerstemmigt udsat.

Michael Grell/

sognepræst, Kolby, Samsø.

SOM EN af de ældre, der gennem en lang Aarrække har fulgt Aage Møller, er det mig noget af en dyb Tilfredsstillelse at standse op et Øjeblik nu ved hans 65 Aarsdag og se, hvad denne stærke Skikkelse og ranke Personlighed har betydet i dansk Folke- og Kristenliv — — men det kan andre meget bedre tolke end jeg formaar. For mig personlig har Aage Møller betydet saa uendelig meget, — han gav mig et Livsindhold, der bekræftede og levendegjorde, hvad jeg fra de helt unge Dage havde oplevet under Ludvig Schrøders og Poul la Cours Talerstole paa Askov.

Første Gang, jeg mødte Aage Møller, var som Deltager i et Vennemøde paa Rønshoved — en Oplevelse, som siden ved gentagne Møder paa den frie Højskole — dette Udtryk af Aage M. som jeg lidt efter lidt kom til at forstaa — uddybedes og mangfoldiggjordes, — ogsaa ved personligt Samvær i den Kreds, der samledes om Aage Møllers Forkyndelse — her mindes jeg Anders Nørgaard, som jeg ogsaa skylder saa meget. — Jeg mindes fra et

af disse Møder, at Aage M. sagde, at han saa det som sin Opgave, at hans Elever kunde gaa ud derfra som forvandlede, — et nyt Menneske var blevet til paa Rønshoved. — Denne stærke Tale, som den lød, — blev for mig, om jeg saa maa kalde det, et Program, — en Devise for det uendelige høje Maal, som Aage M. havde sat sig, — i det gav han sit inderste jeg, hvad jeg gennem et mangeaarigt Følgeskab med ham har oplevet — en Kampens Mand, en Forkynder, der helt var gaaet ind under Aandens Førerskab.

Det blev dog ikke alene de Unge, der kom paa hans Højskole ved Flensborg Fjord, der blev fornyede og sat i Gang, men det samme har jeg og mange andre oplevet. Ingen andre har kunnet levendegøre for mig det folkelige og det kristelige som Aage M., saaledes at hvad der før følte dødt og dunkelt, blev forvandlet til et Livsindhold i den rette Sammenhæng.

Disse Vennemøder paa Rønshoved og Gudstjenesten i Kirkesalen, hvor jeg hentede saa meget godt og skønt, efterlod hos mig et dybfølt Savn, da Aage M. opgav sin Skole — selv om de er fortsat andre Steder, saa bliver det for mig aldrig det, som Rønshoved var, med det Fællesskab og det Samvær, der levedes der, skabt af de to, Aage M. og Fru Møller, der stod for Styret i de Dage.

Jeg har ogsaa i det sydslesvigske Spørgsmaal fulgt Aage M. — og var klar over, at han maatte findes i forreste Linie, og hans Standpunkt var klart og koncist. Jeg husker en overordentlig interessant Diskussionsaften paa Støvring Højskole midt under sidste Krig, sammen med ham — hvor jeg mindes den Ildhu, der greb ham, det forstod og følte jeg som Sønderjyde, — og jeg beundrede det enorme Undersøgelsesarbejde, der laa bag ved. Aage Møllers Stillingtagen til vore sydslesvigske Landsmænd var for mig at se saa afgjort rigtig, og adskillige af os, der stod famlende og ubesluttsomme den Gang, vil give ham Ret nu. Aage Møller er Ansvarets Mand — hvor har vi alle sammen meget at lære af ham.

Og saa vil jeg møde Aage Møller paa hans 65 Aarsdag med Haandslag og Tak for alt, hvad han gav under Følgeskabet i de

mange Aar og Tak for Vennesind i vore mange Mødestunder rundt omkring i Landet.

Vi er mange i dansk Højskole og Kirke, som samles i det Haab og det Ønske, at Aage Møller endnu i mange Aar frisk og stærk og stridbar maa faa Lykke til at føre Ordet iblandt os.

H. Andersen,

pens. overassistent, Stubbekøbing.

AAGE MØLLER er en af de Højskolemænd, jeg ofte i Aarenes Løb har haft Bud efter som Taler i min Kreds. Han har altid haft noget at sige, som jeg har haft personlig Glæde af at høre; men jeg har sjældent hørt ham eller læst ham eller samtale med ham, uden at der var noget, jeg maatte reagere overfor. Han har f. Eks. i en Samtale kunnet sidde og hævde meget energisk, at Folkekirken er et Trossamfund. Hvad den saa ellers er, et Trossamfund er den i hvert Fald ikke. Siger man noget saadant, er det Udtryk for Begrebsforvirring. Han har kunnet sige storartede Ting ud fra en nordisk Myte, og jeg har i mange Aar været overbevist om, at hans Grundsyn paa Myterne var rigtigt, men naar han ud'ægger de enkelte Træk, har man jævnlig Fornemmelse af, at det mere drejer sig om Indlægning end om Udlægning. Hvad han siger, kan udmærket være sandt. Spørgsmaalet er bare, om det, der siges, er Mytens Mening. Men selvom man kan kritisere Aage Møllers folkelige og kristelige Forkyndelse, er der ingen Tvivl om, at den har sat dybe Spor, fordi den var ført ud af Menighedens og Folkets Aand. Jo, man kan godt uden at overdrive sige, at Aage Møller sammen med Anders Nørgaard har dannet Skole. Adskillige Præster, Højskolefolk og Lægfolk ser i den Linie, som er Aage Møllers og Anders Nørgaards, det eneste, hvortil man i Nutiden kan knytte et Haab om en Fornyelse i dansk Kirkeliv og Folkeliv; men Linien er jo den samme, som var Grundtvigs. Fornelsen er som bekendt altid kommen fra det gamle i Folk og Menighed, med dyb Indlevelse deri, saa Mennesker beandes baade af Menighedens og Folkets Aand.

Jeg husker, at jeg i mine første Præsteaar læste en meget hvas Artikel af Aage Møller, hvori han kritiserede det grundtvigske Kirkeliv og Højskolens nymodens Arbejdsform. Han brugte Billedet af en Flod, der var stærk ved sit Udspring og banede sig et dybt Leje; men efterhaanden som den strømmer frem, bliver den bredere og bredere, og til sidst ender den i en Mudderpøl. Billedet er skrappt og overdrevent; men Hensigten var god nok. Aage Møller vilde kalde til Selvbesindelse og vise tilbage til Kildespringet. Det har han gjort baade i sin folkelige og kristelige Forkyndelse. Og derfor sender jeg ham en Hilsen og en Tak paa 65 Aars Dagen.

Edvard Pedersen,
sognepræst, Aalborg.

EN ældre højskolemand udtalte kort tid efter genforeningen, at han næsten syntes, der nu ikke var mere at holde højskole for. Genforeningshåbet var opfyldt. 1864 kunne ikke længer være højskolens folkelige inspirationskilde. Flere ældre kunne have en lignende følelse, medens de yngre kunne synes, at der nu var en grund mere til at holde højskole. Det genvundne land skulle også vindes på folkelig viis. Vi skulle vinde det, og det skulle vinde os.

Aage Møllers højskole i Rønshoved blev en følge af genforeningen (af det, der var vundet, og mest vel af det, der endnu skulle vindes). Den gav genforeningsperspektivet større dybde og mellemkrigstidens højskoleprofil en skarpere kontur. Men for nogle af os, der dengang var yngre folk i højskolens arbejde, kom der et vist devaluerende forhold med i værdisvælgningen deraf. Aage Møller syntes at ville etablere sig som specialist i mytologi og i forbindelse dermed at drapere sig med en slags heroisk bedreværdsfornemmelse.

Elter tog vi fejl? Var det en almengørelse af det folkelige grundsyn, der skulle udgå fra den nye højskole i Slesvigs land så nær grænsen som muligt — et grundsyn, som genforeningen havde skabt forudsætninger for at forløse af en intellektuel-humanistisk kulturindstillings beherskelse, der også havde påvirket højskolen?

Spørgsmålet kan næppe besvares på rent objektiv måde; men ingen kan idag tvivle om, at karakteren af Aage Møllers folkelige forkyndelse stod i nøje forbindelse med, at han havde fået sin folkelige åbenbaring på mytologisk grund. Her havde hans tornebusk stået i lys lue. Her havde seeren salvet ham til en kongelig gærning. De gamle myter fortalte ham, hvad der boede i hans — og folkets — hjærte. Og åbenbaring er jo nu engang ikke noget, der forbeholdes specialister, men som modtages af dem, hvis hjærte kan åbne sig i undren og tro, hvis øren kan høre — og høre netop til undren og tro, dette almene, der er al åndelig oplevelses sær-egenhed.

I forbindelse med det folkelige syn og den folkelige åbenbaring indgår det særlige og det almene i en sådan syntese, at man ikke kan tale om specialisering eller almengørelse, men om en folkelig og åndelig livsenhed, som netop højskolen skal være med til at befæste og levendegøre i danske sind og dansk folkeliv.

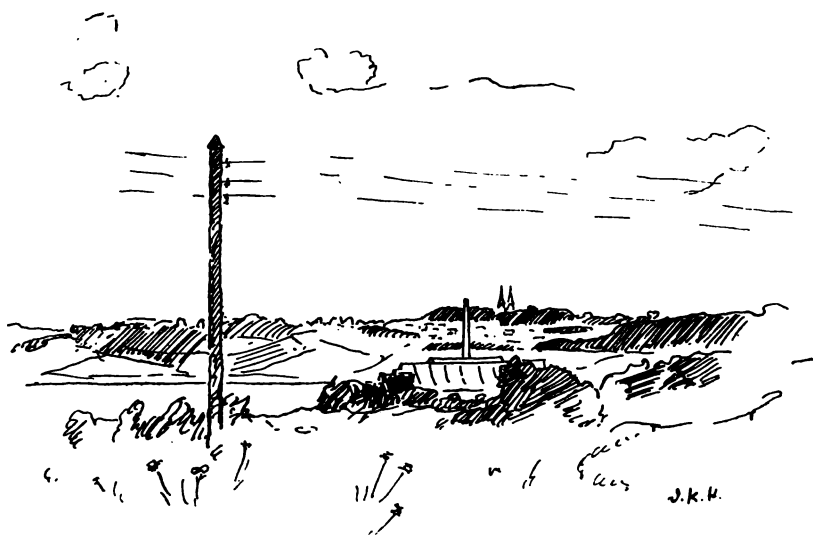
Jeg tror, det er et sådant perspektiv, der har vist sig for mig, når jeg både under modsigelse og i medhold har mødt Aage Møller i tale og skrift eller i andres omtale.

J. Hattinger-Jacobsen,
forstander, Elbæk.

NAAR MAN anmoder mig om et Indlæg til den paatænkte Bog, formoder jeg, at det skulde være tænkt som en Belysning af Aage Møllers Forhold til Sydslesvig.

At Aage Møller begyndte sin Skole saa nær op ad Grænsen var i sig selv Tegn paa hans Vilje til ikke blot at lægge et Arbejde i de vanskelige Egne dèr, men at han ogsaa havde tænkt at række vore Landsmænd, der var forbleven *udenfor*, en hjælpende Haand. Nej, der manglede saa vist ikke Varme for den Sag — heller ikke Forstaaelse! Der er vist faa, der har *forstaaet* Sydslesvigeren som Aage Møller.

Langt ind i 20rne prøvede Aage Møller da ogsaa at kalde Sydslesvigerne til store Møder paa Højskolen ved Flensborgfjord. Det hører til de uforglemmelige Minder fra de første Genforeningsaar.

Broager set fra Brunsnæs.

Hvor var det festligt, naar det overfyldte Skib lagde til ved Broen ved Rønshoved! Men snart ebbede dette ud. — Hvorfor kunde denne frugtbare Vekselvirkning ikke vare ved?

Det var vel dybest set dette, at Aage Møller sidst i 20rne blev optaget af helt andre Ting, først hans stærke religiøse Oplevelse, der resulterede i hans Præsteindvielse — men dog først og fremmest det lidenskabelige Opgør indenfor den grundtvigske Højskole, han fra sin Talerstol og ved sin Pen indledte og snart blev Midtpunkt i — og siden har været det! I alt dette kunde Sydslesvigeren ikke følge ham. Vi maa forstaa, at de kun er optaget af deres ensidige, nationale Kamp og er iøvrigt paa Grund af Aarhundreders Vanrøgt ret primitive i deres kulturelle Indstilling. Navnlig har de jo staaet udenfor Rækkevidden af Aandsudviklingen i Danmark i det 19. og 20. Aarh. Dette er ogsaa Forklaringen paa, at det i det hele taget er vanskeligt for de forskelligt farvede Retninger at vinde Indpas hernede.

Aage Møller har haft Syner med Hensyn til, hvad der vilde ske i Sydslesvig, derom er der ikke Tvivl. Nu har vi en Højskole i

Jaruplund. Gid den maa blive efterfulgt af en paa *Dannevirke* og en paa *Sild*. Dèr skal dansk og sydslesvigsk Ungdom mødes — først *da* sker der en Genforening.

Amalie Hersbøll, f. Rattenborg,
lærerinde, Flensborg.

IGENNEM Dansk Samling kom jeg en dag til at høre et foredrag af højskoleforstander Aage Møller, og det gjorde stort indtryk på mig. Det var om de nordiske myter, over hvilke Aage Møller har et lys måske som ingen anden. Jeg søgte da at få ny foredrag at høre, og i en højskoleuge i Birkerød hos Arne Sørensen var der en hel uge igennem lejlighed til at høre foredrag. Senere hen på Frederiksborg Højskole, på Engelsholm og andre steder, og hvad enten det var de nordiske myter eller de gamle bibelske fortællinger, så følte jeg det som en oplevelse at høre Aage Møller. Det hele bliver så virkelighedstro; det evigt gyldige drages ud, og fortællingen står, som kunde det ske i vor tid.

Ved forklaring af myterne får man et levende billede af, hvorledes baggrunden var i vort folk, da kristendommen kom til Danmark, og man synes, at det fag skulde gøres anderledes vigtigt i skolerne, end hvad der sker nu. Det var nemlig fædrenes tro; det var vort „gamle testamente“.

Aage Møller har en dyb tro til vort folks guddommelige bestemmelse og en storartet evne til at tale om den sande frihed i folkelivet, friheden i lydighed imod Gud. Aage Møller er en fin kender af menneskelivet, med og uden Gud.

Under samværet i Birkerød hørte jeg et foredrag om kvinden, som blev uforglemmeligt, fordi det var så åndeligt fint og hævdede kvindens uendelige værdi højt over det erotiske ind der, hvor hendes attrå er at give sig hen for en sag eller stå i et forhold til det, hvor hun kan bringe sit offer.

I Dansk Tunge har der været mange artikler af Aage Møller, og man føler trang til at strege linie efter linie under, fordi det er stof, der bør huskes. Og hvor er sproget smukt og rent dansk. Der-

igennem får hvert ord lov til at tale til en og sige netop det, som kun danske ord kan sige. I folkets egne ord kun folkelig oplysning bor, af folkeånden givet. De ord af Grundtvig kan Aage Møller gøre til sine, fordi han ved, at åndens liv er uadskilleligt forbundet med ordene.

Vi er mange, der føler os tak skyldige til Aage Møller for åndelig berigelse, og den tak skal lyde til ham på hans fødselsdag med ønsket om Guds velsignelse fremover.

Poul Poulsen,
grosserer, Charlottenlund.

AAGE MØLLERS Myndighed har han ikke taget, men faaet. Han har den fra højeste Sted, og den er først og sidst kommen til ham i og igennem hans Hjem. Jeg har kendt hans Moder gennem mange Aar, ikke mindst i hendes sidste Leveaar, hvor hun var gennemsvag paa Legeme, men saa stærk i sit Hjærte; hun er eet af de skønneste Mennesker, jeg har mødt; der var noget, der var blevet hende for stærkt; det maatte hun tjene og være lydig imod, hvad det end kostede. Hun og hendes Søn var vist hinanden saa nær, som Moder og Søn kan komme det. Hun var helt med i det, der var blevet Sønnen betroet at sætte ind, en helt bestemt, afgrænset Opgave. Hun anede, at hans Gerning kunde blive stræng og koste dyrt. Modstand vilde han møde og Misforstaaelse. Mennesker, der følte sig ramte af hans Ord, vilde lægge ham Hindringer i Vejen, og mange, der kaldte sig Venner, vilde afbryde Forbindelsen.

Jeg ser for mig hendes varme Øjne fulde af Bekymring for al den Lidelse; men aldrig vilde hun have ham ind paa Middelvejen for at skaane ham. Hun ønskede kun, at han maatte være tro der, hvor han var sat. En Moder kan være saa stærk, at hun maa tage det personlige af Sønnen, saa han taber sit Ansigt; der kan være noget farligt ved en stærk Moder. Men den virkelige Myndighed hos en Moder viser sig i, at hun i Guds Navn kan træde saa helt tilbage med sit eget, saa hun bare bliver Tjenerinde, saa det, hun har æret og længtes efter, blev opfyldt i Sønnen, saa han i sine

bedste Øjeblikke helt var sig selv og helt var Søn; saadan var Forholdet mellem de to.

Vore Børn og Svigerbørn har alle været paa Rønshoved, nogle af dem ofte og længe. Den Myndighed, Aage Møller havde faaet, har han givet videre til mange ud over Landet, men allermest til sine Elever. Det er vist sjældent, der er talt til unge med en saadan Aabenhed, saa han, der talte, og de, der lyttede, var inde i Aandens og Guds Verden sammen og fulgtes ad dybere ind. Det er vi Forældre Aage Møller dybt taknemmelige for.

Poul Øllgaard,
pastor emer., Odense.

Jakob og Esau.

Skitse tilegnet forkynderen og fortælleren Aage Møller.

„JEG SLIPPER dig ikke“. — Ordene kom stødvis ligesom anspændt ud fra en mægtig støvsky. Det var, som om alt det tørre græs, jord og sand hvirvledes op som en stor kappe, der dækkede alt, saa man kunde være i tvivl, om der var flere, der kæmpede med hinanden, — eller det bare var et legeme, der kæmpede med sig selv i voldsomme krampetrækninger.

Det var hen paa eftermiddagen i den varmeste tid af aaret.

Af og til stilnede det ligesom af, saa støvskyen kunde sætte sig. Man saa da, at det virkelig var to drenge, der sloges. Den ene havde tilsyneladende overtaget, men den anden hagede sig trods sin underlegenhed fast til sin modstander.

De samlede kræfter et par sekunder for i de næste atter at hvirvle støv og vissent græs op om sig, saa man igen kun saa dette ene legeme, der kæmpede med sig selv. „Jeg slipper dig ikke“. — — Var det kamp eller leg? — Dersom det var leg, befandt denne sig i hvert fald paa det stade, som alle drenge kender, hvor et eller andet tag af modstanderen eller et velrettet stød har gjort saa ondt, at det føder vrede og hævnlyst.

„Jeg slipper dig ikke“. — Luften dirrede af varme allevegne omkring den rygende støvsky. Stemmerne kom hæse og mere og mere forbitrede. Eller rettere stemmen, for det var hele tiden den samme

Tegning af Troels Trier.

stemme, der udtalte ordene, og der kom stadig intet svar fra modstanderen. Kun blev lyden af luft, der presses gennem struber, mere og mere hæs og voldsom, og lyden af fødder, der sparker mod jord, mere og mere haard. „Jeg slipper dig ikke“. Vilde han da dræbe den anden? Var det andet end bare lidt grovkornede drenge-streger?

Lidt borte fra støvskyen i skyggen af et morbærtræ sad en midaldrende meget smuk kvinde. Haaret var sort med begyndende gra stænk. Det havde dog hele den livsfylde i sig, som netop en kvindes haar kan have, — styrke, skønhed og ynde. Hun sad paa en sten rolig og majestætisk, men fulgte alligevel levende den kæmpende støvsky, der kom nærmere og af og til truede med at naa hende.

Da raabet lød tredie gang, gled der et smil over hendes ansigt. — Hun rejste sig. — Ørkendronningen kaldte folket hende, udvalgt som hun var af Jehova selv til dronning for deres høvding Isak. Og som hun stod der rolig og fornem fuld af behersket styrke svarede hun til sit navn.

I tyve aar havde Herren prøvet hende. Gold havde hun maattet vandre om mellem disse fremmede, før hendes bøn var blevet hørt. Først da hun havde født Isak to sønner, var hun helt blevet en af deres egne. Den smukke, kraftige, gode og muntre Esau, der strejfede om paa jagt i bjergene og ørkenen, var ret en søn efter Isaks hjerte. Jakob holdt sig derimod mere hjemme hos hende. Ikke at han var noget hængehoved, — men han elskede at lytte til sin mors fortællinger om, hvordan slægten havde maattet drage fra sted til sted under Jehovas forjættelse. Velsignelsen skulde gaa i arv og skænkes til den ældste søn. Her endte fortællingerne altid. Isak skulde altsaa give velsignelsen videre til Esau. Var der da ingen velsignelse til Jakob? — — —

Og nu gik kampen paa livet løs mellem drengene — — om velsignelsen.

Rebekka smilede og kaldte: Hvem har den bedste slynge og de bedste kræfter? —

Støvsken delte sig som ved et trylleslag. Esau stod foran sin mor, som var han bogstaveligt blevet formet af jord og støv i dette øjeblik. Sveden løb i snavsede striber nedad hans ansigt.

Mor det har jeg. — Jakob fik mig heller ikke i jorden denne gang. Jeg skal finde det bedste stykke vildt til dig og far til jeres aftensmaaltid! — Rebekka lo. —

Væk var han i en ny støvsky hen imod teltet efter sin slynge, — og saa af sted ud i bjergene, hvor han kendte hver slugt og hvert krat.

Jakob sad og tørrede et par kraftige skrammer, som kampen med Esau havde forskaffet ham. Mon han ikke havde hørt moderens spørgsmaal, eller laa det ligesom i luften, at netop Esau og ikke Jakob skulde svare? — — Rebekka saa paa sin søn med en blanding af ømhed og misbilligelse, som gav hendes blik en egen styrke og

hendes stemme en sjælden myndighed. — — Jakob, du er daarlig til at slaas, men alligevel skal du blive god til at kæmpe, og du skal vinde tilsidst. Du skal vinde velsignelsen, for du bærer slægtens hjerte, min søn.

Da jeg fødte jer to drenge, holdt din haand fast om Esaus hæl. Nok kom du sidst, men du er alligevel den stærkeste. Men husk, at du vinder bedst ved din kløgt. Visdommen var aldrig Esaus styrke, — og visdommen vil altid gribe om styrkens hæl. Gaa saa ind og rens dig. Jakob havde siddet paa hug med albuerne omkring knæene. I den stilling sad han altid, naar Rebekka fortalte sine fortællinger. Han hørte med øjnene, — drak hendes ord. „Jeg slap ham ikke, mor, — han tror bare hver gang, at det er ham, der vinder“. Han rejste sig og smuttede ind i et af de mange telte for at gøre sig ren.

I det fjerne nedenfor en bakkekam saa man en hyrde komme trækkende med en hjord geder. Da de var godt og vel indenfor synsvidde, standsede hyrden op og skyggede med hænderne for sine øjne. Da han havde rettet sit blik mod Rebekka og aabenbart havde genkendt hende, løftede han begge sine arme til hilsen. Saaledes havde han modtaget hende for nu godt 30 aar siden, da hun var blevet hentet i det fremmede for at blive hans hustru. I denne hilsen følte Isak, at han ligesom mødte Rebekka paa en særlig maade. Hvergang saa han deres første møde for sig. Aa, hvor han huskede den aften, da han var gaaet en tur udover sin mark for at tale med Gud. Da havde han i det fjerne skimtet en karavane, som kom nærmere, karavanen der skulde bringe ham trøsten efter hans mors død. Ogsaa dengang havde han løftet sine hænder op for ligesom at samle synet af hende og holde alt andet borte. Jo, Herren havde sandelig velsignet Abrahams slægt med denne kvinde.

De mødtes udenfor teltet, hvor Rebekka stod. Isak kom mod hende med udbredte arme og hilste hende: Jeg synes, du ser saa alvorlig ud, Rebekka. Har mine sønner igen kæmpet med hinanden? — Hun nikkede tavs. — Isak fortsatte: Hvor er den dog taabelig, den kamp. Lykkelig har jeg været at leve uden trætte med brødre,

men lykkeligere burde det dog være at dele livets og hjemmets lykke med andre. Du tier, Rebekka?

„Isak, — skal velsignelsen gives til den, der fortjener den, — til ham, der bor i teltene med sine frænder, eller skal den gives til den, der ikke forstaar, hvad velsignelsen er?“

„Ak, ak, Rebekka, ved du ikke, at velsignelsen gaar ikke vore, men Guds veje? Aldrig var velsignelsen andet end Herrens gave til mig og min slægt.“

„Isak, — tak for de ord. Saa ved jeg, hvem Gud vil skænke velsignelsen til.“

Isak stod lidt og saa tavs paa sin hustru. Hun stod, som om hun havde vundet en sejr, som han ikke kunde dele, og som han ikke forstod.

Isak vendte sig og gik langsomt hen mod teltene.

Paul Gerhard Sivertsen.
læge, Børkop.

Ja, styrk din tjener ved kraftens aand,
og børnene hans tillige.

DER ER intet, jeg har mere imod end helgendyrkelse, især hvor den finder sted ud fra tankegangen: „Hvad fatter gør er altid det rigtige.“ Ikke sjældent er saakaldte kristne af det synspunkt, at blot der sidder en præstekjole el. lign. uden om, er indholdet altid godt, at blot en bygning bærer højskolenavnet, ved man, hvad den omslutter — nej og atter nej.

Staar vi derimod overfor en mand som Aage Møller, er det straks en anden sag, for os som har været hans elever og virkelig været hans elever, for os som har været med at dele det bedste med ham, baade i myterne, de nordiske som de israelitiske, ved nadverbordet, eller når han stod ved døbefonten i Rønshoved Frimenighed, naar salmesangen lød — ja ikke uden grund naar gamle Plejemor paa børnehjemmet, ved sit farvel til mig, tvivlede om, at jeg andet sted fandt noget, som jeg kunne være tilfreds med i sammenligning med dette.

Og dog maa vi end ikke heller gøre Aage Møller til helgen, vi maa derimod søge ind til de samme kilder, hvorfra han hentede og henter det, som gør det rigt for mennesker at lytte til hans tale, d. v. s. rigt for dem, som har øren at høre med. Dette er det, som jeg har søgt at sige med de to verslinier, som staar øverst i dette indlæg.

Det var ikke af sig selv, han talte; han var en af dem, hvorpaa det passer, at jeg vil være med jer ved min aand, at det skal blive givet jer i den samme stund, hvad I skal tale, derfor vil heller ingen af hans sande disciple nogensinde dyrke ham som helgen, men rette takken derop, hvor den hører hjemme.

Et sted i bibelen hedder det: „Der kom en mand sendt af Gud, hans navn var Johannes.“ Johannes var kun et menneske, hverken mere eller mindre, men der var en mening med hans liv; vi kan kalde ham en profet, han var imidlertid ikke den eneste; hvert folk og hver tid fik sine, og ligesaa megen modstand, som de mødte i Israel, lige saa megen modstand møder de overalt — hvorfor ikke, mennesker er mennesker — ligesaavel i Danmark som i Israel, ligesaavel nu som i den gamle pagts tid. Nu er det imidlertid gaaet saadan med Aage Møller, at hverken tyskerne eller humanisterne hidtil har opnaaet at gøre ham til martyr. Om han maaske selv har ønsket at blive martyr, da er det maaske en forfængelighed af ham; thi ethvert menneske har stadig sit eget jeg at slaas med, og mange gange er det vanskeligt at skelne (fristelsen i ørkenen), snart taler Gud, snart taler Djævelen. Intet menneske er ved egen hjælp i stand til at skelne; ogsaa for den mand, som vi ser op til, er der, som en ven af ham en gang sagde ved et vennemøde, en gang imellem et lille ord, der slipper med, som ikke skulle have været med; da gælder det bagefter, i stedet for stædigt at holde paa, hvad man har sagt, da hellere gaa i sig selv i ydmyghed, i bøn, da kommer den klarhed, som skal til, saa avnerne blæses fra kærnerne. Thi ordet har ingen af sig selv, og kun han, som os det gav, kan klare det for os. Ja, skal der kritiseres, maa det komme fra os, som ser op til ham og har lyttet til hans ord. At hans modstandere har forudsætning for at gøre det sandfærdigt, tror jeg ikke paa,

„thi den har aldrig levet,
som klog paa det er blevet,
han først ej havde kær.“

Man maa først have del i livet, før man kan kritisere det — først elske det, og ingen, som har delt livets ord med Rønshoved Højskoles gamle forstander, kan, uden at støde aanden fra sig, blive modstander af dette, men livet hernede er kamp, og i denne kamp gælder det at skelne ven fra fjende, ogsaa iblandt sine egne tanker og ord.

Aage Møller lærte os at høre livets ord, vi kan aldrig takke nok derfor, han blev det for nutiden, som Grundtvig var for den gamle tid. Det piner ofte mig, som føler mig som grundtvigsk, naar jeg ser, hvor meget der kalder sig grundtvigianisme, som intet forstaar af dybden i det. Aage Møller giver os det igen, som Grundtvigs misforstaaede tilhængere havde sat i skammekrogen: „Livets ord af guddoms rod“.

Ordet, som han ikke talte af sig selv.

Kristian Rasmussen,
gaardejer, „Vangsbo“, Møen.

FRA AAGE MØLLERS tidligste barndom og indtil denne dag har han aandet og levet i den dybe dal, hvor fuglens kærmindesang kunne hjertet røre, dalen, hvor saga's klingre skjold staar i den majgrønne lund ved det dejlige sund af de syngende vover omskyllet.

Denne dal er Aage Møllers verden. Hvad der ligger paa den anden side dalens bakkekam, har ikke hans hjerte. Og det, som ikke har et menneskes hjerte, det bliver man aldrig klog paa.

I dalen er der frihed, frihed for Loke saavel som for Thor, frihed for alt, hvad der stammer fra aand, som ikke ændres, men arges ved baand.

Ulv og bjørn findes ikke i dalen, og det er dalens børns held. Ulv og bjørn bindes og bastes kun af dem, der saaret er undsluppet vilddyrets tand og favntag. Det sigér sig selv.

Men en dag sang fuglen særlig stærkt og dog saa jævnt, saa

Okseøerne.

snildt om gamle dage. Den sang om spejlet i dane-sages skjold,
hvor nyaar sig med hedenold i lignelse forene. Da standsede Aage
Møller. Han lyttede, og verden blev ny:

Da hørte i luften han fløjt som fra stær,
han hørte det knitre som lynet!
Da grov han og fandt det saa helt glemte sværd,
den myte, der ej svækker synet!

Da sprang han fra tue, da kvad han i sky,
hans skræp det fik knitre og brage!
Men fjenderne kom ej til holmgang paany,
paa tomhed bed sværd ingen dage!

Tomheden var gudløshedens aand, den store Bøjgen, der befale-
de: gaa uden om.

Men kamp skulle der jo til, og det blev en ensom mands kamp
for liv og salighed. „Hvad hjælper det det enkelte menneske, om
Europa skulle kunne blive frelst, hvis den enkelte skal hensmægte
en evighed i Gehenna!“

Dermed viste Aage Møller, at han var mindre i slægt med syner-
nes mand, Grundtvig, end med den skæbnetunge Jakob, der var et
ulykkeligt barn af Adam Smith og Angerbode, den Jakob, der

levede sit liv ud af en daarlig samvittighed og uden at forstaa den verden, der sank i grus omkring ham.

Derfor kunne denne ulykkelige Jakob tro paa den uindskrænkede frihed, Adam Smith's frihed d. v. s. Junglens lov. Men han forstod ikke, som det dalens barn Jakob ogsaa var, at Junglens lov betyder frihed for ulv og bjørn, for paagaenhed og andre milliardærer. De smaa's værn skjules kun i politivedtægten. Men dette værn er svagt, naar virkelig magt sættes ind.

Det mest skæbnesvangre for Aage Møller blev dog, at det allerinderste i synernes mand blev ham fremmed. Det skyldes rimeligvis, at ordmæssigt kom Grundtvig til Aage Møller i en fremmeds formummede klædebon. En pen havde fæsted en gravskrift over „ordet“. Paa den fremmedes klædebon stod intet om „vi“ i stedet for „jeg“. Der stod intet om „de tankeløse trælles“ skæbnesvangre kaar. Intet om, at som menneskene saar, kommer de ogsaa til at høste, den evige lov, der betinger, at Guds timer og dage gaar frem og tilbage. At gaa i rette med ham betyder, at man har misforstaaet denne urokkelige naturlov for menneskelivet.

Aage Møller har sagt, at byerne er gaaet ad helvede til. Derfor er der intet at gøre ved dem. Hvis „helvede“ i denne forbindelse skal forstaaes som „gudløshed“, er det rigtigt. Men en saadan kendsgerning letter ingen for ansvar. „Byerne“ er vor tids kultur, og de breder sig med foruroligende hast ud over dejligst vang og vænge. Den almue, der vidste, hvad „Ærefrygt for livet“ vil sige, er nu borte og erstattet med fabrikanter, der ved, at levende hanekyllinger er et pragtfuldt svinefoder og handler derefter. Byen har slugt landet. Alle hører til samme menneskeødelæggende kultur. Gudløsheden hærger alle.

Tilsyneladende staaende udenfor dette helvede, levende i dalens læ, fortsætter Aage Møller sin ensomme kamp, til stjerner blegne, og det gryr ad dag.

Dermed har han gjort sig til en fremmed i vor kultur. Han har sat sig selv udenfor. Deraf maatte følge, at hans liv blev et bittert drama, en dyb tragedie!

Og dog i sin ensomhed blev et arbejde gjort, en god daad øvet.

Det forsvundne Skræp, den glemte myte, har han gravet frem, og det ikke uden møje.

Hvis en af de store skjalde en gang finder den og lytter til myten, saa han faar lyst til at bruge den til at jage af marken de lede trolde, der tror, at det underfulde liv kan gribes og fastholdes i døde og døende formler, at det udsigelige kan udtrykkes ved ord, da vil denne skjald møde resterne af Aage Møllers virke.

Naar en saadan skjald atter kommer, en skjald, der ved sin forestillingsevne kan fremtrylle de levende billeder, der alene kan give mennesket et begreb om det ufattelige, om Gud og hans verden, da vil denne skjald forstaa Skræp's magt, forstaa værdien af, at dette klenodie atter blev fundet frem, skønt finderens ikke selv forstod, hvortil myten skulle bruges i et gudløst helvede.

For denne gode daad skal Aage Møller takkes, og daaden er takken værd!

Holger Schrøder,
ingeniør, København.

DA BREVENE om denne bog blev sendt ud, var jeg på „Sleipner“ (det er min cykel) på vej fra Jotunheimen i retning mod min hjemlige Asgård. Det forsinkede brevets modtagelse meget — men var jo sådan set meget passende i sagens sammenhæng. Hvorfor så ikke lade dette være en hilsen derfra?

Der ligger Jotunheimen, som fortjener sit navn. En ophobning af det tunge, overmægtige. Stenkolosser og sneøde. Stoffets vælde, ikke til at flytte. Man står der og forsvinder i ensomheden. Fjeld bag fjeld og ikke andet at øjne.

Og alligevel — oppe mellem de glitrende kolde snetoppe finder man et hus — finder frem til det ad stier, afmærkede af menneskehænder. Og nede i dalene bor og bygger de, og vejene fører frem fra dal til dal, om fornødent op over højfjeldet.

Sker det, at Stenskedet begraver vejen — så graver man sig frem på ny. Vælter sneen sig indover fra udtømmelige skyer og spærres, så venter man og ved, at den smelter, så vejen kan ryddes på ny. Og skal man frem — vel, så spænder man skiene på og *kommer*

frem. Om foråret får man det til at gro på de stejle agre. Mennesker finder vej og lever trods stoffets magt.

Og inde i en af disse dybe, trange dale sang Olav Aukrust sine sange — sang dem i sin dals modersmål — fulde af stængsel og vildmark og øde, men også af åndens frigørelse midt i jætternes verden.

— Der lå kolossen i syd tungt over vort land. Der ligger den endnu over Sydslesvig. Der ligger kolossen i øst. Og værst: der ligger jættevæsenet tungt i os. Og alligevel *er* sandheden og friheden, den frihed, som består i, at noget har mig virkelig fat, og hvad jeg kender som sandt, det må jeg kendes ved, hvad jeg kender som ret, det må jeg slås for, hvad jeg holder af, det må jeg vise min kærlighed til.

Om sandhedsordets magt trods overmagt — om det skabte menneskelivs adel og ansvar — om livet, der kun rører sig i strid — om menneskets nederlag og Guds nåde taler Aage Møller og får øjne til at se og ører til at høre i myter og sagn og i evangelium. Og den frugtbare strid lever. Midt i jættevæsenet er man glad over, at asernes mål får mæle. Jo, når man skal skrive til ham, må det blive ros og ikke ris. Lidt ris skal der til — han ved undertiden som profet *for* god besked om enkeltheder — og han kan ikke diskutere. Men han kan forkynde, og det er hans bestilling. Og det lykkelige er jo netop, at han *ved*. Derfor forlod han heller ikke kampen for at finde nemmere veje. Han får trods personlige nederlag glæde sig over at have medvirket til, at kampen er i gang. Derfor skal han have mere end ros, han skal have tak.

Tage Severinsen,
sognepræst, Finderup.

TIL AAGE MØLLER baade som Person, Begreb og Institution hører hans Skelnen mellem den folkelige og kristelige Forkyndelse. Og hvorfor ikke — til Glæde for hans Tilhængere — gøre opmærksom paa, at i dette Stykke de nutidige Bestræbelser indenfor tysk Filosofi og Teologi, som det er værd at beskæftige sig med, ligger

paa Linie med ham. Dog er der ogsaa Forskel. Aage Møllers Skelnen kan man ikke kalde skarp, som den Skelnen er det, der er blevet til i en Polemik mod det, som man er blevet opflasket med. Han docerer den i og for sig heller ikke, som det Menneske maa, der er kommet til Klarhed over den i Uvilje mod alle de Fraser og mod al den Unatur, der kommer ud af Sammensuriet. Men hans Skelnen, og det er det mærkelige ved den, er lutter Selvfølgelighed. Den er ligefrem uskyldig. Derfor virker den saa befriende. Ikke alene paa os andre, men da ogsaa paa ham selv — paa hans humor.

Med den samme Selvfølgelighed er ogsaa hans folkelige Tale Forkyndelse. Unægteligt saa langt fra Kulturanalyse og Populærvidenskabelighed, saa det er en Lyst. Det hænger paa en eller anden Maade sammen med det overraskende konkrete i hans Syn — som ikke er ensbetydende med at tale i Billeder og Myter. Det er kun noget, som nogle Dogmatikere til Tilhængere tror. Det kan jo nemlig lige saa godt være en lille forvirret og forkommen abstrakt Tanke, der er hele Indholdet af en meget billedrig og mytologisk Tale. Nej, det konkrete i Aage Møllers Syn betyder, at hvad der sker i det enkelte Menneskes, i det enkelte Folks og i hele Verdens Liv er saa afgørende og spændende, fordi det slet og ret altid er enestaaende. Der er ikke eet Menneske, ikke eet Folk, der bare er eet blandt mange, saadan som Tilfældet er i den abstrakte Tænken. Men der er kun een — historisk — Tilværelse.

Men — maa den Forkyndelse ikke altid ske i eget Navn, saa den udleveres til Tilhørernes Indvendinger og prisgives Debatten? Kan den ske i de indiskutable Guders eller den indiskutable Guds Navn? Er Aage Møllers Skelnen ikke uskyldig nok, saa en udtrykkelig og skarp Skelnen alligevel er nødvendig? Er der en Profetisme, som Aage Møllers Humor alligevel ikke har faaet Bugt med? Er efter at Jesu Forkyndelse har fundet Sted ikke den eneste Fordring, der er guddommelig, den radikale? Saa Oplysningen af alle andre Fordringer, der giver sig af vort Liv sammen, og som de historiske Afgørelser stiller os, er vor egen og derfor kun kan meddeles i en altid diskutabel Forkyndelse? Hører ikke Israels Profeter alene hjemme i Israel — før Jesus? Vel er den guddommelige og

radikale Fordring til Stede i alle andre Fordringer, men dog vel altid kun saadan, saa den enkeltes Forhold til den er og skal være skjult, saa der aldrig kan pukkes paa den.

K. E. Løgstrup,
prof., dr. teol., Aarhus.

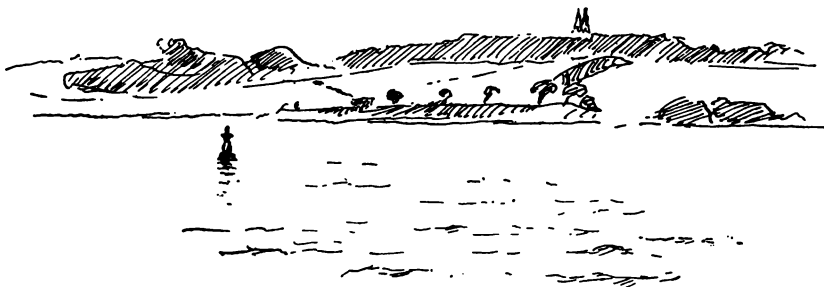
AAGE MØLLER er en tiltalende personlighed, der har sin egen faste linie og ikke er bange for at fastholde den. Det er velgørende at høre ham prædike, thi han tager så naturligt og fast på problemerne og udtaler sig selvstændigt og smukt, så man føler sig forfrisket og fornyet som efter et bad, og taler han til unge, virker det på en, som en forårsregn vil virke på en tør jord, når den kommer langsomt netop i et sådant tempo, at den opsuges af jorden, det vil sige, den opsuges i de unge sind, og det er vel egentlig en præsts fornemste gerning at være selvstændig i sin opfattelse af de religiøse spørgsmål og at kunne omsætte disse på en måde, så de virker sandfærdigt og derfor netop er i stand til at påvirke tilhørerne.

O. Vang Lauridsen,
cand. polyt., fabriksingeniør, Vejen.

Vejen til Kirke.

DET ER vor Tids Nød, at der ikke fører nogen Vej til Kirken, til det Sted, hvor vore Synders Forladelse er Liv og Salighed. Kirken er der, for den vil Dødsrigets Porte aldrig faa Overhaand over, hvor meget man end søger at skaffe den af Vejen eller gøre den til noget helt andet end det, den er i sig selv. Det vil aldrig lykkes, for Kirken er aabne Døre ind til Guds Naade, og derfor sørger Gud selv for, at de aldrig lukkes til. Saaledes staar Kirken altid fast i vor Midte, men det er vor Nød, at der ingen Veje fører til den.

Naar Bonden har saet sin Mark, er det ikke Gud, der giver Vækst, men den Salpeter og den Maskine, hvormed han har beredt den. Derfor gaar der ikke længere nogen Vej fra Marken til Kirken. Bonden føres i Stedet til Landbrugsskolen, hvor man kan for-

Broager set fra Fjorden.

tælle ham, hvorledes han faar Kornet til at gro. Og naar Arbejdsmanden har gjort sin Gerning, gaar han til sin Fagforening, for det er den, der skal sørge for, at han faar sin Løn. Det var jo ikke Guds Vingaard, han arbejdede i, hvorfor skulde han da gæste ham i Kirken og takke ham?

Hvor man end faar sin Plads i Livet, fører Vejene udenom Kirken. Saaledes gaar den syge til Lægen, den fattige til Socialkontoret, den deprimerede til Nerveklinikken, den rige Bonde, der glædede sig over sin Høst, holder Fest med sine Venner. Selv den, der søger Sandhed, finder ingen Kirkevej, han gaar til Videnskaben; og er det Tusindaarsriget og dets Fred paa Jord, man længes efter, slaar man sig enten paa Politik eller drømmer om „Een Verden“. Selv den fortabte Søn spørger i Dag ikke om Kirkevejen, han tager en Antabuskur og konsulterer en Specialist for Kønssygdomme, saa er han allrigh igen.

Jorden er flad. Der er hverken noget Helvede eller Himmerige og derfor heller ingen Vej til Kirken for den, der er faldet i Djævelens Vold og Magt. Ganske vist hævder Højskolen, at den er en Undtagelse. Fra den gaar der en Vej, ja, den er selve Kirkevejen. Jeg tør ikke nægte, at det kan være Tilfældet; men jeg er bange for, at man i Stedet for at føre det moderne Menneske ad denne Vej alt for ofte giver ham en Højskolesangbog i Haanden og lader ham synge „Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord som det, jeg vilde ej med Kongers bytte — —“, og straks staar han i en straalende skøn Verden, usigelig langt borte fra det mørke Sted,

hvor den fortabte og haabløse Synder i Angst for Død og Djævel raaber paa Guds frelsende Naade.

Aage Møller ved noget om, at Mennesket er skabt af Gud og derfor fortabt, om det kommer bort fra ham. Det er fra dette Sted, at der gaar Vej til Kirken. — Engang paa Krabbesholm talte han om Moses ved den brændende Tjørnebusk. Den hellige Ild, der brændte dør uden at fortære, var den Gerning, som Gud havde betroet Moses. Saaledes brænder Ilden overalt midt i Menneskers Hverdag. Hvad enten den Gerning, vore Evner tildeler os, bestaar i at føre et Folk eller grave en Grøft, er lige meget, det er den Gerning, Gud vil, at vi skal gøre, for den bliver ikke gjort, hvis vi ikke tager den op. Gerningen brænder som en hellig Ild, fordi det er Gud selv, der tager os i sin Tjeneste. Det er midt i det naturlige Menneskeliv, at Gud møder Mennesket Ansigt til Ansigt. Saaledes brænder Ilden da ogsaa dør, hvor Gud gennem Ungdommens Kærlighed stiller Mand og Kvinde overfor den Opgave, som det er at bygge et Hjem for dem selv og de Børn, han vil give dem. Ogsaa Eros er hans hellige Ild.

Det særprægede for Aage Møller er, at det hellige for ham ikke er en Bog, ikke en Række Dogmer, ikke hele den Institution, som vi kalder Kirke. I saakaldte kirkelige Kredse er det hele denne selvlavede Institution, der er hellig, hvorimod Skabelsen dvs. Verden er ond. For Aage Møller er det omvendt; det hellige er Kvinden, der føder; de unges Kærlighed; den Gerning, der bliver vor Lod. Det hellige er kort sagt hele det Menneskeliv, som vi har ødet i et fremmed Land.

Aage Møllers Forkyndelse er et Budskab om, hvad vi er i Guds Haand. Det er paa en Maade et forfærdeligt Budskab, for det er der intet Menneske, der i Sandhed kan høre, uden at det i samme Øjeblik ser sig selv som fortabt og derfor maa raabe til Himlen: „Far, jeg har syndet.“ Her er Kirkevejen, for den er kun dør, hvor Skabelsen er Guds hellige Værk og Faldet derfor et Helvede, hvor alt Haab lades ude.

Det er utvivlsomt Højskolens Opgave at bringe et Budskab om Skabelsens Hellighed. At den paa dette Punkt i nogen Grad har

svigtet, taler meget for. Fra mange Skoler har vi i Stedet hørt et Budskab om Menneskelivets Storhed og Skønhed. At vi ogsaa i Forholdet til disse menneskelige Værdier har svigtet, kan ikke skjules; men hvor Faldet sker fra menneskeskabte Værdier, finder vi altid Haabet hos os selv, og ud af det synger vi paa ny om „Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord“. Det er vidunderlig skønt; men fra det skønne gaar der ingen Kirkevej.

Det er vor Nød og vel ogsaa vor Skyld, at vi i vor Forkyndelse som oftest har peget paa en Kirke, hvortil der ingen Vej fører, fordi vi har glemt, at Skabelsen er hellig. Selv om vi vel undertiden er uenige med Aage Møller i et og andet, glemmer vi ikke, at han ved sin Forkyndelse ud fra den første Trosartikel har vist os, hvor Vejen gaar.

Holger Rasmussen,
sognepræst, Lem.

Til Aage Møllers 65 Aars Dag.

SENT FIK jeg Øje paa Aage Møllers Mytetale som andet end en Særlings private Puslerier. Nu er jeg ham taknemlig for een Ting: At han gennem og trods sine mange mærkelige Ideer, af hvilke jeg stadig maa lade en Del ligge, har faaet sagt, ja raabt ud til Nutidens Højskoleverden, at Højskolemandens Opgave er *Forkyndelse*. Mellemligstidens Højskole var svag, fordi den i en alt for vidtfavnende Forstaaelse vilde oplyse Ungdommen om Livets brogede Foreteelser. Aage Møllers Gerning har været at kalde til Orden og minde om Grundkravet: Højskolens Tale skal være folkelig Forkyndelse! Skønt Aage Møller ogsaa er Præst, og hans kristelige Forkyndelse ikke er ringere end hans folkelige, har han aldrig sammenblandet de to og befordret den Misforstaaelse, at Højskolens Tale for ikke at blive for letkøbt skal isprænges lidt gudelig Snak.

At genrejse den folkelige Forkyndelse er et uomgængeligt Krav, hvis Højskolen fortsat skal betyde noget. For Aage Møllers Bidrag hertil fortjener han den samlede Højskoles Tak.

Arne Brandt Pedersen,
Vraa Folkehøjskole.

Fru Julie Møller, f. la Cour.

FESTSKRIFTET SKAL ikke slutte, uden at fru Julie Møller faar en hilsen med. Som datter af Poul la Cour i Askov er hun født ind i højskolen og dens arbejde. Hun blev uddannet som lærerinde ved frk. Zahles skole i København, men helligede sig særlig gymnastikken. Efter studier i Norge og Sverige var hun i to aar ansat ved Centralinstituttet i Stockholm.

Mens Aage Møller var lærer, virkede fru Møller ved det frie gymnastiske arbejde rundt i landet, men efter 1921, da skolen i Rønshoved var oprettet, blev det anderledes. Fru Møller maatte opgive sit eget, og der blev siden næppe plads, tid og kræfter for det, hun selv kunne have skabt.

Det kunne jo tænkes, at det ikke har været let, naar evner og muligheder var der, at stille sit eget i bero for helt at leve for hjem, børn, mand og skole, men for fru Møller faldt det naturligt. Aage Møllers virke blev saa kampfyldt og samtidig saa rigt, saa der ikke blev rum for spekulationer af den art.

Fru Møller stod roligt bag det alt sammen og bar de byrder, kampen førte med sig, i op- og nedgang. De gamle og ædle traditioner, hun gennem slægten kunne bygge paa, svigtede ikke. Der skulle i sandhed baade aandelig styrke og en levende karakter til for at følge slagets gang uden at klynke. Det var ikke det ringeste ved Aage Møller, at hjemmet stod fast bag ham. Det var en styrke, som de fleste maaske ikke saa, — især ikke i de senere aar, da det mest var ude paa landets mange talerstole, han virkede.

Men dette skal dog nævnes her paa sidste blad.

Denne bog er — ikke først —, men sidst, ogsaa en hilsen til fru Møller.

Optrækkende Uvejr
over Flensborg Fjord.

Efterskrift.

MANGE VAR opfordret til at skrive i denne bog, især blandt dem, der havde købt Aage Møllers mytebog, og som vi derfor maatte mene havde et kendskab til ham baade før og efter læsningen af bogen. Mange andre burde maaske have haft en opfordring, — men hvor var saa grænsen?

Mange var opfordret, — men en del gav intet svar, nogle holdt sig tilbage af beskedenhed, betænkelighed ved opgaven, utilfredshed med bogens plan, samt andre ukendte grunde.

Alt i alt blev det alligevel en rig vandring gennem denne bog. Alle, som har medvirket, siger vi nu tak for ærligt vidnesbyrd — — for eller imod.

Vi bringer ligeledes en tak til de mange, som har købt bogen inden trykningen og derved sikret dens fremkomst.

Udgiverne.